

MİMAR SİNAN GÜZEL SANATLAR ÜNİVERSİTESİ ★ FEN BİLİMLERİ
ENSTİTÜSÜ

**ERKEN CUMHURİYET DÖNEMİ KÖY İLKOKULU BİNALARININ
YENİDEN İŞLEVLENDİRİLMESİ VE İÇ MEKAN ÇÖZÜMLERİNİN
İNCELENMESİ: ADATEPE KÖYÜ İLKOKUL BİNALARI ÖRNEĞİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

GÖKALP CEYLAN

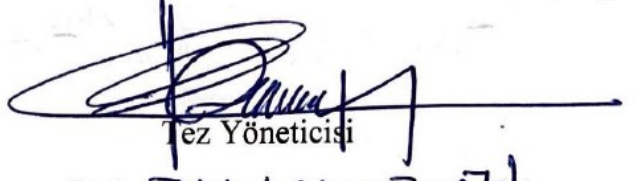
İç Mimarlık Anabilim Dalı

İç Mimarlık Programı

Tez Danışmanı: Doç. Özkal Barış ÖZTÜRK

MAYIS 2019

Gökalp CEYLAN tarafından hazırlanan Erken Cumhuriyet Dönemi Köy İlkokulu Binalarının Yeniden İşlevlendirilmesi ve İç Mekan Çözümlerinin İncelenmesi; Adatepe Köyü İlkokul Binaları Örneği adlı bu tezin Yüksek Lisans tezi olarak uygun olduğunu onaylarım.

Tez Yöneticisi
Doç. Dr. Özkan Bırpış Öztürk

Bu çalışma, jürimiz tarafından İç Mimarlık Anabilim Dalında Yüksek Lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

Başkan

: Doç. Dr. Özkan Bırpış Öztürk

Üye

: Doç. Dr. Emel Çabuk

Üye

: Prof. Dr. Banu Manav

Üye

: _____

Üye

: _____

Bu tez, Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü tez yazım kurallarına uygundur.

Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü tez yazım klavuzuna uygun olarak hazırladığım bu tez çalışmada;

- tez içindeki bütün bilgi ve belgeleri akademik kurallar çerçevesinde elde ettiğimi,
- görsel, işitsel ve yazılı tüm bilgi ve sonuçları bilimsel etik kurallarına uygun olarak sunduğumu,
- başkalarının eserlerinden yararlanılması durumunda ilgili eserlere bilimsel normlara uygun olarak atıfta bulunduğumu,
- atıfta bulunduğum eserlerin tümünü kaynak olarak gösterdiğimi,
- kullanılan verilerde herhangi bir değişiklik yapmadığımı,
- ücret karşılığı başka kişilere yazdırmadığımı (dikte etme dışında), uygulamalarımı yaptırmadığımı,
- ve bu tezin herhangi bir bölümünü bu üniversite veya başka bir üniversitede başka bir tez çalışması olarak sunmadığımı

beyan ederim.

Gökalp CEYLAN

Eşim ve Oğluma,

İÇİNDEKİLER

Sayfa

İÇİNDEKİLER	iv
KISALTMALAR	vi
ÇİZELGE LİSTESİ	vii
ŞEKİL LİSTESİ	viii
ÖZET	xi
SUMMARY	xii
1. GİRİŞ	1
1.1 Araştırmanın Amacı ve Kapsamı.....	1
1.2 Araştırmanın Yöntemi.....	2
2. KÖY İLKOKULU BİNALARI ÇERÇEVESİNDE ERKEN CUMHURİYET DÖNEMİ EĞİTİM POLİTİKALARI VE MİMARLIĞINA GENEL BİR BAKIŞ.....	3
2.1 Erken Cumhuriyet Dönemi Eğitim Politikaları Genel Bir Bakış.....	3
2.2 Erken Cumhuriyet Dönemi Mimarlığına Genel Bir Bakış ve Yabancı Mimarlar.....	6
2.3 Yabancı Mimarlar ve Köy İlkokulu Binaları.....	8
2.4 Köy İlkokulu Binaları ve Tip Projeler.....	16
3. YENİDEN İŞLEVLENDİRME.....	28
3.1 Yeniden İşlevlendirme.....	28
3.1.1 Yeniden işlevlendirmeyi gerektiren nedenler.....	30
3.1.2 Yeniden işlevlendirmede uygulanan yöntemler.....	32
3.2 Erken Cumhuriyet Dönemi Mimarlık Mirası ve Köy İlkokulu Binaları.....	37
3.2.1 Erken cumhuriyet dönemi mimarlık mirası.....	37
3.2.2 Köy ilkokullarının yeniden işlevlendirme gereksinimi.....	40
4. ADATEPE KÖYÜ VE YENİDEN İŞLEVLENDİRİLMİŞ İLKOKUL BİNALARI.....	43
4.1 Çanakkale İli Ayvacık İlçesi Adatepe Köyü'ne Genel Bir Bakış.....	43
4.1.1 Ayvacık İlçesi ve Adatepe Köyü.....	43
4.1.2 Fiziksel ve Tarihsel Özellikleri.....	46
4.2 Adatepe İlkokulu (Taş Mektep).....	50
4.2.1 Yapısal müdahaleler.....	54
4.2.2 Kütlesel müdahaleler.....	55
4.2.3 İç mekan müdahaleleri.....	55
4.2.4 Koruma ve müdahale analizi.....	61
4.3 Adatepebaşı İlkokulu.....	62
4.3.1 Yapısal müdahaleler.....	67
4.3.2 Kütlesel müdahaleler.....	69
4.3.3 İç mekan müdahaleleri.....	73
4.3.4 Koruma ve müdahale analizi.....	77

5. SONUÇ.....	78
KAYNAKLAR.....	81
ÖZGEÇMİŞ.....	86

KISALTMALAR

ICOMOS	: International Council on Monuments and Sites
KODA	: Köy Okulları Değişim Ağı
MEB	: Milli Eğitim Bakanlığı
YDD	: Yeşil Düşünce Derneği

ÇİZELGE LİSTESİ

Sayfa

Çizelge 3.1 : Yapısal Değişim İşlemlerinin Boyutu 1.....	31
Çizelge 3.2 : Yapısal Değişim İşlemlerinin Boyutu 2.....	31
Çizelge 4.1 : Adatepe Köyü nüfus değişimi, 1970-2010 (Başaran Uysal ve Sakarya, 2012).....	49
Çizelge 4. 2 : Taşmektep Erken Cumhuriyet Dönemi Mimarlık Mirası Koruma ve Müdahale Analizi.....	61
Çizelge 4. 3 : Adatepebaşı Erken Cumhuriyet Dönemi Mimarlık Mirası Koruma ve Müdahale Analizi.....	77
Çizelge 5. 1 : Erken Cumhuriyet Dönemi Köy ilkokul binaları sayıları (Wofford,1952).....	78

ŞEKİL LİSTESİ

Sayfa

Şekil 2.1 : Gazi Muallim Mektebi (Nicolai, 2011).....	8
Şekil 2.2 : Maârif Vekâleti tarafından 23.06.1927'de onaylanan bir okulun cephesi (https://archives.saltresearch.org/handle/123456789/192965).....	9
Şekil 2.3 : Maârif Vekâleti tarafından 23.06.1927'de onaylanan bir okulun planı (https://archives.saltresearch.org/handle/123456789/192965).....	9
Şekil 2.4 : Ahmet Emin Yalman İlkokulu, Beyoğlu (https://archives.saltresearch.org/handle/123456789/192713).....	10
Şekil 2.5 : Gazi ve Latife Numune Okulları, Ankara (https://archives.saltresearch.org/handle/123456789/98298).....	10
Şekil 2.6 : Senirkent İlkokulu, Isparta (https://archives.saltresearch.org/handle/123456789/119975).....	11
Şekil 2.7 : Edirne Karaağaç Mektebi Plan ve Fasad Çizimi, Mimar Kemalettin (Kul, 2011).....	12
Şekil 2.8 : Sivas Karacaören Köyü İlkokul Binası (“Sivas’ta 113 yıllık tarihi mektep”, 2019)	13
Şekil 2.9 : Ödemiş, Suludere Köyü İlkokulu (Kul, 2011).....	13
Şekil 2.10 : Pertevniyal Lisesi (Valde Mektebi) (https://www.sorubak.com/teogrobot/mektep/3588/pertevniyal-lisesi).....	14
Şekil 2.11 : Pertevniyal Lisesi (Valde Mektebi) Kat Planları (Aslanoğlu, 1985).....	14
Şekil 2.12 : Valde Mektebi giriş kat planı (Aslanoğlu, 1985), 1927 tarihli ilkokul tip proje planı (https://archives.saltresearch.org/handle/123456789/192965).....	15
Şekil 2.13 : Pertevniyal Lisesi (Valde Mektebi) Giriş Cephesi (Aslanoğlu, 1985).....	15
Şekil 2.14 : Bir ilkokul tip projesi (MEB Yayın Müdürlüğü Arşivi, Ankara, Nisan 2019).....	16
Şekil 2.15 : “İlkmektep Planları Albümü” Kapağı (İlkmektep, 1933)	17
Şekil 2.16 : “Kerpiçten bir sınıflı muallim evi beraber köy mektebi” (İlkmektep, 1933).....	20
Şekil 2.17 : “Kerpiçten bir sınıflı muallim evi beraber köy mektebi” (İlkmektep, 1933).....	20
Şekil 2.18 : “Ahşaptan üç sınıflı bir dersanede köy mektebi” (İlkmektep, 1933).....	21
Şekil 2.19 : “Köy Okulu Binası” Kapağı (Köy okulu binası, 1937).....	21
Şekil 2.20 : Bir sınıflı köy okulu projesi (Köy okulu binası, 1937).....	22
Şekil 2.21 : Ankara Ayaş Başberek Köyü ilkokul binası yapımı devam ederken (Köy okulu binası, 1937).....	23

Şekil 2. 22 : Schütte-Lihotzky'nin köylerde yapılmak üzere öğretmen evi ile birlikte tasarladığı ilkokul planları (aktaran Kul, 2011).....	24
Şekil 2. 23 : Mutlu ve Yapanar tarafından çizilen ilkokul planı (Köy okulu planları, 1945).....	25
Şekil 2. 24 : Mutlu ve Yapanar tarafından çizilen ilkokul görünüşleri (Köy okulu planları, 1945).....	25
Şekil 2. 25 : İki öğretmenli köy okulu plan (MEB, 1951).....	26
Şekil 2. 26 : İki öğretmenli köy okulu görünüş çizimleri (MEB, 1951).....	26
Şekil 2. 27 : İki öğretmenli köy okulu görünüş çizimleri (MEB, 1951).....	27
Şekil 3. 1 : Rotermann Carpenter's Workshop, Estonya (https://fitnesswellnessworld.com/2013/08/09/cruise-through-history-ancient-and-arty-tallinn/).....	34
Şekil 3. 2 : Moritzburg Müzesi İç Mekan, Almanya (https://www.manjarisharma.com/new-page).....	36
Şekil 3. 3 : Beyazıt Şehir Kütüphanesi iç mekan 1, İstanbul (http://www.arkitera.com/galeri/detay/239184/1/Proje/7257).....	36
Şekil 3. 4 : Beyazıt Şehir Kütüphanesi iç mekan 2, İstanbul (http://www.arkitera.com/galeri/detay/239184/5/Proje/7257).....	37
Şekil 4.1 : Çanakkale İli Haritası (http://cografyaharita.com/haritalarim/4l_canakkale_ili_haritasi.png).....	44
Şekil 4.2 : Çanakkale İli Tarihi ve Turistik Yerler (http://www.canakkalekulturturizm.gov.tr/TR-70503/haritalar.html).....	44
Şekil 4.3 : Küçükkuyu Belediyesi, Mübadele Anıtı (https://www.kucukkuyu.bel.tr/gezilecek-yerler/kucukkuyu-belediye-tanitim-merkezi-ve-mubadele-aniti/). 15 Mart 2019.....	45
Şekil 4. 4 : Çanakkale İli Ayvacık ilçesine bağlı köyler (Alyakut, 2018).....	46
Şekil 4. 5 : Adatepe Köyü ve yakın çevresi (Fırat, 2008).....	47
Şekil 4. 6 : Adatepe Köyü Genel Görünüm (https://www.kucukkuyurehberim.com/rehber/adatepe-koyu/).....	48
Şekil 4. 7 : Adatepe Köyü 1977 yılından bir görünüm (http://ataturkkitapligi.ibb.gov.tr/yordambt/yordam.php?#).....	48
Şekil 4. 8 : Adatepe köyü Kentsel Sit Alanı ve Tescilli Yapılar (aktaran Alyakut, 2018).....	50
Şekil 4. 9 : Adatepe İlkokulu (Taşmektep) öğretmenleri Mümtaz Sarkun ve Arif Yalçın öğrencileri ile birlikte yıl 1948. (Boynudelik, 2018).....	51
Şekil 4. 10 : Adatepe köyü İlkokulu (M. Çaklıcıoğlu, 2019).....	51
Şekil 4. 11 : Adatepe İlkokulu (Taş Mektep) vaziyet planı. (Gökalp Ceylan).....	52
Şekil 4. 12 : Adatepe İlkokulu (M. Çaklıcıoğlu, 2019).....	53
Şekil 4. 13 : Adatepe İlkokulu tuvalet binası (M. Çaklıcıoğlu, 2019).....	53
Şekil 4. 14 : Adatepe (Taş Mektep) arka cephe (M. Çaklıcıoğlu, 2019).....	54
Şekil 4. 15 : Adatepe İlkokul (Taş Mektep) (M. Çaklıcıoğlu, 2019).....	54
Şekil 4. 16 : Adatepe Köyü 1977 yılından bir görünüm. Sol üst köşede okul binası görülmektedir (http://ataturkkitapligi.ibb.gov.tr/yordambt/yordam.php?#).55	55
Şekil 4. 17 : Taş Mektep yerleşim planı (Hazırlayan Gökalp Ceylan).....	56
Şekil 4. 18 : Adatepe Taş Mektep Koridor (M. Çaklıcıoğlu, 2019).....	57
Şekil 4. 19 : Adatepe Taş Mektep iç kapı (M. Çaklıcıoğlu, 2019).....	57
Şekil 4. 20 : Adatepe Taş Mektep Kütüphane (M. Çaklıcıoğlu, 2019).....	58
Şekil 4. 21 : Adatepe Taş Mektep Kütüphane (M. Çaklıcıoğlu, 2019).....	58
Şekil 4. 22 : Adatepe Taş Mektep “Bellek Odası” (M. Çaklıcıoğlu, 2019).....	59
Şekil 4. 23 : Adatepe Taş Mektep “Seminer Odası” (M. Çaklıcıoğlu, 2019).....	60

Şekil 4. 24 : Adatepe Taş Mektep “Ofis” (M. Çakılcıoğlu, 2019).....	60
Şekil 4. 25 : Adatepe ve Adatepebaşı Mahallesi mesafesi uydu görünüşü (https://bit.ly/2Ye15GO).....	62
Şekil 4. 26 : Adatepebaşı uydu görünüşü ve ilkokulu binası (https://bit.ly/2Ye15GO).....	63
Şekil 4. 27 : Adatepebaşı ilkokulu özgün yapı (M.Çakılcıoğlu, 2016).....	63
Şekil 4. 28 : Yeniden işlevlendirilmiş Adatepebaşı ilkokulu (M.Çakılcıoğlu, 2017).....	64
Şekil 4. 29 : Yeniden işlevlendirilmiş Adatepebaşı ilkokulu (Gökalp Ceylan).....	65
Şekil 4. 30 : Adatepebaşı ilkokulu güneş santrali ek önerisi (Gökalp Ceylan).....	66
Şekil 4. 31 : Adatepebaşı ilkokulu Güneş Panelleri (M.Çakılcıoğlu, 2019).....	67
Şekil 4. 32 : Yeniden işlevlendirilmiş Adatepebaşı ilkokulu binası (İdea Mimarlık, 2017).....	67
Şekil 4. 33 : Adatepebaşı ilkokulu yeni ve eski plan karşılaştırması (Gökalp Ceylan).....	68
Şekil 4. 34 : Adatepebaşı ilkokulu özgün ve yeniden işlevlendirilmiş fotoğraf karşılaştırması (Gökalp Ceylan).....	69
Şekil 4. 35 : Adatepebaşı ilkokulu sökülen yapı elemanları (Gökalp Ceylan).....	70
Şekil 4. 36 : Adatepebaşı ilkokulu kütsel ekler (Gökalp Ceylan).....	71
Şekil 4. 37 : Adatepebaşı ilkokulu teras eki (M.Çakılcıoğlu, 2019).....	71
Şekil 4. 38 : Adatepebaşı ilkokulu giriş avlusu (M.Çakılcıoğlu, 2019).....	72
Şekil 4. 39 : Adatepebaşı ilkokulu pişirme alanı (M.Çakılcıoğlu, 2019).....	72
Şekil 4. 40 : Yeniden işlevlendirilmiş Adatepebaşı ilkokulu binası (Gökalp Ceylan).....	73
Şekil 4. 41 : Adatepebaşı ilkokulu giriş holü (M.Çakılcıoğlu, 2019).....	74
Şekil 4. 42 : Adatepebaşı ilkokulu mutfak (M.Çakılcıoğlu, 2019).....	74
Şekil 4. 43 : Adatepebaşı ilkokulu ortak seminer salonu (M.Çakılcıoğlu, 2019)...	75
Şekil 4. 44 : Adatepebaşı ilkokulu tavan armatürü (M.Çakılcıoğlu, 2019).....	75
Şekil 4. 45 : Adatepebaşı ilkokulu ortak seminer salonu (M.Çakılcıoğlu, 2019)...	76

ERKEN CUMHURİYET DÖNEMİ KÖY İLKOKUL BİNALARININ YENİDEN İŞLEVLENDİRİLMESİ VE İÇ MEKAN ÇÖZÜMLERİNİN İNCELENMESİ: ADATEPE KÖYÜ İLKOKUL BİNALARI ÖRNEĞİ

ÖZET

Türkiye Cumhuriyeti kurucu kadroları, yeni cumhuriyetin kimliğini tanıtmak ve kurumlarının bilinirliğini ulusal anlamda yaymak için pek çok reform gerçekleştirmiştir. Bunların başında eğitim alanında gerçekleştirilen reformlar ve eğitim politikaları gelmektedir. 1923-1950 yılları arasında gerçekleşen eğitimdeki bu atılımlar, öncelikle halkın büyük bölümü okuma ve yazma bilmediği için ilkokullar aracılığıyla her köye, yerel yönetimlerin valiliklerin mali desteği ile köy halkının iş gücü katılımıyla inşa edilen ilkokul binaları yapılması ile başlar.

Dönemin Maarif Vekaleti (Eğitim Bakanlığı) bünyesinde oluşturulan, yerli ve yabancı mimar ve teknik elemanların görev aldığı İnşaat Dairesinde, Anadolu'nun geleneksel yapı malzemeleri dikkate alınarak ilkokul tip projeleri üretilmiştir. Bu projeler daha sonra tüm ülkeye gönderilerek, köy öğretmenleri yönetiminde ve köy halkının katılımıyla inşa edilmişlerdir. Erken Cumhuriyet Dönemi Mimarlık üslubunun ilk örneklerini teşkil eden bu binalar, Erken Cumhuriyet Dönemi Mimarlık Mirasına önemli ölçüde referans oluşturmaktadır. 1923-1950 yıllarında üretilen bu binalar, ülke çapında yaygınlaşması, uygulanabilir olması ve köy halkının inşa ettiği kamu binaları olma açısından oldukça kıymetlidir.

Eğitim sisteminin modernleştirilmesi, taşınmalı eğitim ve 8 yıllık kesintisiz eğitim sistemi değişiklikleri ile, kırsaldan kente göçün de katkısıyla, bu yapı stokları büyük ölçüde işlevini yitirmiştir. Özgün işlevini yeniden geri kazandırmanın yanında, binlerce köyde atıl vaziyette bulunan bu binalara yeni işlev yükleyerek, yerel halkın kullanımına sunmak oldukça önemlidir.

Bu çalışmada, Kuzey Ege Bölgesi, Çanakkale İli, Ayvacık ilçesi, Küçükkuşu Beldesi'ne bağlı Adatepe Köyü ve Adatepebaşı Mahallesi İlkokul binalarının yeniden işlevlendirme çalışmaları incelenmiştir. Her biri "Erken Cumhuriyet Dönemi Mimari Mirası" niteliğinde olan bu yapılar, yeniden işlevlendirilmiş ve yerel halkın kullanımına sunulmuş korunmuştur. Yapılar atıl durumdayken, sürdürülebilir bir işlev modeli yüklendiği için ayrıca önemli bir yer teşkil ederler.

Mimari özellikleri ve plan tipolojileri anlamında oldukça özgün olan bu binalar, yeniden işlevlendirilirken yapılan kütle, yapısal ve iç mekân müdahaleleri incelenmiş, mimari miras ve kamu kullanımı boyutuyla bu çalışma kapsamında ele alınmıştır.

Erken cumhuriyet dönemi ilkokul binalarının yeniden işlevlendirilmesine örnek olarak bu köye ait iki adet ilkokul binalarının yeniden işlevlendirilmesi, hem iç mekan hem de kamusal alan olarak neye dönüştürüldüğü incelenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Erken Cumhuriyet Dönemi mimarisi, Erken Cumhuriyet Dönemi Mimarlık Mirası, Yeniden İşlevlendirme, Köy İlkokulu Binaları

RE-FUNCTIONING OF VILLAGE PRIMARY SCHOOL BUILDINGS IN EARLY REPUBLICAN PERIOD AND INVESTIGATION OF INTERIOR SOLUTIONS; ADATEPE VILLAGE EXAMPLE OF PRIMARY SCHOOL BUILDINGS

SUMMARY

The founders of the Republic of Turkey, to promote awareness of the identity of the new republic and its institutions have carried out many reforms to spread nationally. The most important of these is the reforms and training policies in the field of education. These breakthroughs in education, which took place between 1923 and 1940, begin with the construction of primary school buildings built with the support of the local people's governorships with the financial support of the local people through primary schools, primarily because the majority of the people do not know how to read and write.

In the construction bureau, which was established within the Ministry of Education and served by local and foreign architects and technical staff, primary school type projects were produced by taking into consideration the traditional building materials of Anatolia. These projects were later sent to the entire country and built with the participation of the public. The building of thousands of village primary schools, which constitute a significant reference to the period of Early Republican Architecture and architectural heritage, is very valuable in terms of its spreading throughout the country and being a public building.

With the modernization of the education system, transport education and 8-year uninterrupted education system changes, with the contribution of the migration from rural to urban areas, these building stocks have largely lost their function. In addition to reintroducing the original function, it is very important to provide the local people with new functions in these buildings which are idle in thousands of villages.

In this study, re-functioning of primary school buildings of Adatepe Village and Adatepebaşı District of Küçükkuyu Town, Ayvacık, North Aegean Region, Çanakkale, were investigated. Each "Early Republican Architectural Heritage" is in the nature of these structures, refunctioned have been preserved and presented to the use of local people. Structures idle mode, also constitute an important part to function as a sustainable model installed.

These buildings, which are very original in terms of architectural features and plan typologies, are considered within the scope of this study with the mass, structural, interior interventions or inserts, rural architectural heritage and public use dimension that were re-functionalized.

Keywords: Early Republican Period Architecture, Early Republican Period Architectural Heritage, Re-Functioning, Village Primary School Buildings

1. GİRİŞ

1.1. Araştırmanın Amacı ve Kapsamı

Erken Cumhuriyet Dönemi ilköğretim politikaları, Anadolu halkına kısa sürede latin harfleri ile okuma ve yazma öğretme amacı taşıması yanında, halka ulus-devlet bilincini ulaştırmak gibi ideolojik amaçlar da taşımaktadır. Her ideolojik oluşumlarda olduğu gibi bunun ilk yansıması eğitim sistemi ve dolayısıyla mekânsal ihtiyaçtan doğan eğitim binaları tasarımına büyük önem verilmesi olmuştur (Kul, 2010). Bu nedenle 1920-1940 yılları arasında inşa edilen ilk okul binalarının tasarımı ve yapım süreci oldukça önemlidir. Günümüze kadar ulaşan ve işlevini sürdüren pek çok ilkokul binası yanında, artık işlevini yitirmiş ve atıl durumda kalmış binlerce köy ilkokulu binası bulunmaktadır. Dönemi içerisinde yerel doku ve yapı malzemelerinden yola çıkılarak hazırlanan tip projeler doğrultusunda, halkın insan gücü ile ilk köy mektepleri inşa edilmişlerdir.

İnsan, tarih boyunca oluşturduğu yapıları çevrelerini, koruma, onarma ve yaşatma geleneğini sonraki kuşaklara aktararak toplumsal hafızayı oluşturan mekânlarını korumuş ve sıkı ilişkiler geliştirmiştir. Mimarlık ve kültür mirası olarak tanımlanan somut ve soyut tüm değerler, oluşan bu hafıza ve kültürle ayakta kalabilmiştir. Geliştirdiği bu birikim geleneksel ve kırsal mimaride önemli örnekleri ile günümüzde hala yaşatılmaktadır. İnsan, özünde barınma ihtiyacını karşılamak için oluşturduğu yapı yapabilme yetisi ile gezegendeki tüm canlılarla birlikte aynı güdülerle yapıları çevresini şekillendirir; yapı malzeme teknolojisinin ve geleneksel bilginin harmanlanması ile günümüzde pek çok nitelikli yapı oluşturmaya devam etmektedir.

Ülkemizde koruma kavramının eksikliği ve yeniden işlevlendirme kavramının tam anlaşılmaması nedeniyle kültürel ve mimari miras niteliğindeki pek çok eser yok olma eşiğindedir. Bunların ülke çapında en yaygını Erken Cumhuriyet Döneminde inşa edilen köy ilkokulu binalarıdır. Tarihi ve kültürel miras çerçevesinden bakıldığında değeri yüksek olan bu binalar çeşitli nedenlerden dolayı atıl durumda kalmış, bakımsızlıktan aşama aşama bozulmaktadırlar.

Tez çalışmasında Çanakkale İli, Ayvacık İlçesine Bağlı Adatepe Köyü ve Adatepebaşı Mahallesi ilkokul yapıları incelenmiştir. Adatepe köyü doğal sit alanı olması ile birlikte kırsal mimari dokusunu nispeten korumuş ve ilkokul binası

yeniden işlevlendirilmiştir. Adatepebaşı İlkokulu ise bölgeye göre daha az nitelikli olmasına rağmen, muhtarlık ve halkın istekleri doğrultusunda bir sivil toplum kuruluşu tarafından desteklenerek yeni işlev kazandırılmıştır.

Bu çalışmanın amacı; 8 yıllık kesintisiz eğitimin getirilmesi, taşınmaz eğitim sistemi ve kırsal göç gibi nedenler sonucunda işlevini yitiren taşınmaz kültür varlığı statüsünde olan binlerce köy ilkokul binasına dikkat çekmek ve yeniden işlevlendirilmesi için diğer atıl yapılara fıkırsel temel oluşturması amaçlanmaktadır. Bu yapı stokuna dikkat çekilerek yeniden işlevlendirme ve koruma alanında çalışmak isteyen içmimarlar yeni proje ve araştırma alanları açması, binaların erken cumhuriyet mimarlık mirası statüsünde kabul edilmesi, bu binaların tekrar kamusal alana dönüşmesi için yol göstermesi amaçlanmıştır.

1.2. Araştırmanın Yöntemi

Bu çalışmayı oluştururken, konu ile doğrudan ve dolaylı bağlantılı veri elde etmek için ilgili alanda literatür ve arşiv taraması yapılarak yazılı, çizili, görsel ve sesli kaynaklara ulaşılmıştır. Çalışılan konu bağlamında yazılan tezler, makaleler, bildiriler, kitaplar, internet haber ve makaleleri taranarak daha önce yapılan bilimsel araştırma ve değerlendirme çalışmaları analiz edilmiştir. Çalışmanın özünü oluşturan binalar yerinde incelenmiş, fotoğraflanmış, katkı sağlayan kişiler ve kurumlarla kişisel görüşmeler yapılmış, bu süreçte ulaşılan çeşitli doküman, fotoğraf ve çizimlerden faydalanılmıştır.

Çalışmada örnek proje olarak ele alınan binaların rölöveleri alınmış ve arşivlerden bulunan tip projelerle kıyaslanarak çalışmada yer alan örneklerle ilişkilendirilmiştir. Yeni işlevleri mekânsal ve sosyolojik anlamda değerlendirilmiş, halkın katılımı ve yapılan mimari müdahaleler analiz edilmiştir.

2. KÖY İLKOKULU BİNALARI ÇERÇEVESİNDE ERKEN CUMHURİYET DÖNEMİ EĞİTİM POLİTİKALARI VE MİMARLIĞINA GENEL BİR BAKIŞ

Bu bölüm kapsamında, Cumhuriyet döneminin başlarında görülen mimari gelişmeler, eğitim politikaları ile ilköğretim okullarının ilişkisi çerçevesinde irdelenmiştir. Bu tarihten itibaren yeterince ilgi görmeyen köy ilkokulu binalarının yapım süreçleri, plan tipolojileri ve uygulama süreçleri incelenerek, yeni Cumhuriyet'in ulus-devlet inşa sürecinde eğitimin ve mekânın dönüşümü incelenmiştir.

2.1. Erken Cumhuriyet Dönemi Eğitim Politikalarına Genel Bir Bakış

Yeni bir ulus devletin doğmasına kaynaklık eden cumhuriyet rejimi ile ülkemiz sınırları içinde modernleşme projesinin doğrudan devlet eliyle uygulamaya sokulduğu bilinen bir gerçektir. Etkin biçimde işletilmesi ve icra edilmesi hedeflenen bu modernleşme projesi, kamusal mekânın da baştan aşağı dönüştürülmesini, yeni bir devlet düzeninin ortaya konmasını gerekli kılar. Bu bağlamda özellikle erken Cumhuriyet dönemi olarak tanımlanan 1923 ve 1950 yılları arasında çok sayıda öncü kamusal mekân modeli geliştirilir (Kul, 2010).

Türkiye Cumhuriyeti 29 Ekim 1923'te Mustafa Kemal'in öncülüğünde ilan edildi. Yaşamın her alanında, Osmanlı İmparatorluk geçmişiyle bütün birlikteliklerin kırılmasını ve batılı anlamda modern bir Cumhuriyet yaratılmasını amaçlayan yeni Cumhuriyet Hükümeti devrimci kararlar alarak Yeni Rejimi inşa etmişlerdir. Kurucu kadrolar, amaçladıkları devrimleri gerçekleştirebilmek; Yeni Rejimin kimliğini tanımlamak ve kurumsal organizasyonunu gerçekleştirmek için bütün ülkeyi kapsayan bir modernizasyon projesi uygulamaya koymuştur (Kul, 2010).

Bu modernizasyon projesi, devletin belirlediği mekânsal stratejilere göre, tüm kamusal ve sivil alanların yukarıdan aşağıya dönüştürüldüğü yeni bir mekânsal düzen getirmeye odaklanmıştır. Bütün bu mekânsal dönüşümlerin amacı, öncelikle Cumhuriyetçi kurumların işleyişini sağlamak ve bu kurumsal hizmetleri tüm ülkeye ulaştırmaktır. Bu dönüşümlerin ikincil amacı, atfedilen ideolojik roldü. Bu rol, eskiyi yeniyi, geleneği modernliğe dönüştürerek Osmanlı hanedanına karşı Cumhuriyet rejimini sembolize etmesiydi. Bu nedenle, Cumhuriyet ile birlikte gelen mekânsal stratejilerin genel ülkeye yayılması, Cumhuriyet'i bütün ülkeye açıklayabilmek ve

faaliyetlerini sürdürebilmek, kibarlığı kamusal hafızaya kazabilmek ve onaylanmasını sağlamak anlamına gelmektedir. Bunun farkında olan Cumhuriyet hükümeti, mimari stratejilere özel önem vermiş ve bu “modernite projesini” tüm ülkeye yaymak için özenle çaba sarf etmişti (Kul, 2010).

Yeni Cumhuriyet Hükümetinin modernleşme atılımlarının başında eğitim reformları gelmiştir. Hazırlanan eğitim programında, kullanılan yöntemlerin çağa en uygun eğitim anlayışını hedeflemesi ve eğitim yolu ile kişilerin yaşamda başarılı olacakları amaçlanmıştır (Gürsoy, 2019) Ulus-devlet yaratmaya dönük gerçekleştirilen bu reformların en önemli amacı milli bir “kimlik” yaratmaktır. Eğitim alanında yapılan reformların ilk hamlesi modern eğitim sistemi ile birlikte halkı sosyalleştirmenin yanında, devleti savunmak, vergi ödemek, yasalara uymak gibi “yurttaşlığa ilişkin milli ilmi hali devamlı tekrarlamak” olarak kabul edilen, dönemi için modern yurttaş kavramını halk tabanında etkin biçimde inşa etme olarak görülmüştür (Yıldırım, Şimşek, 2017). Bu kapsamda modernleştirilen “okul” ve “eğitim” kavramı yerleşik toplumlarda “meşruiyetin sürdürülmesini” amaçlarken; rejim değişikliğini seçmek durumunda kalan ya da geçmişle bağlarını koparmak isteyen toplumlarda ise “meşruiyet” yaratmak için kullanılır (Alkan, 1989).

İlkokullar vasıtasıyla halka okuma-yazma öğretmek amacıyla oluşturulan “milli müfredat” kapsamında okutulan kitaplarla toplumsal bilgi, davranış, inanç, yurttaşlık bilinci ve değerler gibi kavramlar aktarılırken; aynı zamanda yeni nesillere ilköğretim sınıfından itibaren Yeni Rejime sadakat, itaat ve aidiyet duyguları verilmiştir (Yıldırım ve Şimşek, 2017).

Cumhuriyet ilanından önce eğitim reformları ile ilgili çalışma yürütmek için oluşturulan önemli kurumlardan birisi Telif ve Tercüme Heyetidir. Bakanlık merkezi bünyesinde 1921 yılında kurulan Telif ve Tercüme Heyeti çalışmalarını 1926 yılına kadar sürdürmüştür (MEB, 2017). 1921 yılında Ankara’da 1. Maarif Kongresi toplanmıştır. Bu kongre ile birlikte yeni kurulacak cumhuriyetin belirlediği eğitim politikaları çerçevesinde gündem aşağıdaki gibi özetlenmiştir;

“Kongrenin gündemini "istatistiki bilgiler, nüfusun unsurlara göre taksimi, mekteplerin miktarı ve dereceleri, mektep binaları, muallimlerin adedi, muallimlerin dereceleri, talebinin adet ve dereceleri, öğrenci velilerinin işi, kız okulları ve miktarı ile dereceleri, inas mekâtib-i tâliyesine (orta derece) karşı halktaki değerlendirme, Meşrutiyetten beri

memleketin maarifinde tedenni veya inkişaf suretiyle vaki olan tahavvül, mekâtib-i hususiye ve ecnebiye, ziraat ve sanayi mekteplerinin hâli, sıbyan mektepleri, evkâf-ı münderise (izi kalmamış vakıflar), maarifçe bunlardan edilecek istifade, mahalli maarifin inkişafı için düşünülen hususât, iktisadi malûmat, mahalli istihsalât hakkında malûmat, bu istihsalâtı mekteplerimize tanıtmak için yerli mütehassısların olup olmadığı, medenî, ziraî, sanaî nokta-i nazardan meselenin tetkiki ve hangileri inhitat etmek üzere olduğu, masarîf-i mecburenin mekteplerden gayri ne gibi yerlerde kullanıldığı, son beş sene zarfında bu kısım varidatın mekteplere geçen kısmı, hisse-I maarifin mahalline sarf edilip edilmediği" konuları oluşturmuştur." (MEB, 2017)

Devam eden dönemde 1923 yılında 1. Heyet-i İlmiye, 1924 yılında 2. Heyet-i İlmiye, 1925 yılında 3. Heyet-i İlmiyelerin toplanmasıyla birlikte özellikle ilköğretim konusu tartışılmış ve politikaları belirleyen önemli kararlar alınmıştır. 3. Heyet-i İlmiye kararları neticesinde Telif ve Tercüme Heyeti, yerini Talim ve Terbiye dairesine 1926 yılında bırakmıştır (MEB, 2017). Devam eden yıllarda, ilki 1939 yılında toplanan Milli Eğitim Şurasından günümüze dek pek çok kez bu politikalar geliştirilmiş ve uygulama adımları atılmıştır (Taner ve Başal, 2009)

1923 yılında 4894 olan ilkokul sayısı, 15 yıl sonra 1938 yılında 10.596'ya çıkarılmış; ayrıca aynı tarih aralığında ilkokulda eğitim gören öğrenci sayısı 336 binden 950 bine çıkarılmıştır (Taner ve Başal, 2009).

Cumhuriyet'in eğitim öğretim alanında gerçekleştirdiği en büyük yapısal değişiklik 3 Mart 1924'te çıkartılan Tevhid-i Tedrisat (öğretimin birleştirilmesi) Kanunu'dur. Tevhid-i Tedrisat kanunu ile birlikte eğitim ve öğretim birleştirilmiş, kız ve erkek öğrencilerin birlikte eğitileceği karma eğitim getirilmiş, yazı dilinde Arap alfabesi yerine Latin Alfabesini benimseyen yeni Türk Alfabesi yürürlüğe konmuştur. Eğitimde İslam inancının getirdiği dini eğitim modeli kaldırılarak yeni Cumhuriyetin seküler eğitim sisteminin ilk yapısal değişiklikleri oluşturulmuştur (Taner ve Başal, 2009).

Erken Cumhuriyet Dönemi'nin eğitim politikasının temel hedefi "kısa sürede yüzde yüz okuryazarlık" olarak benimsenmiştir. Bununla birlikte bir diğer hedef ise, temel ilköğretim hizmetinin tüm yurttaşlara ulaştırılması, ulus-devlet bilincini yerleştirme ve Cumhuriyet fikrinin yaygınlaştırılarak geliştirilmesi olmuştur.

Yukarıda değinilen eğitim politikaları çerçevesinde yaratılmaya çalışılan ulus bilincini kamusal alana ulaştırmak için ilkokul binalarının tasarımına ve inşasına özellikle önem verilmiş, farklı ölçek, plan tipi ve mimari niteliklerde ilkokul binası inşa edilmiştir (Kul, 2010).

2.2. Erken Cumhuriyet Dönemi Mimarlığına Genel Bir Bakış ve Yabancı Mimarlar

Yeni bir ulus devletin doğması ve başkent Ankara'nın ilan edilmesiyle birlikte yeni Cumhuriyetin inşa ve mimari üslubunun şekillenmesi ülkeye davet edilen yabancı mimar, plancı ve tasarımcılarla doğrudan bağlantılıdır. Yeni Cumhuriyet'in hedefi doğrultusunda ölçüt, batı ülkelerinin maddi kültür ve teknolojik başarılarını örnek almak olarak adlandırılabilir. İnşa edilecek okul, üniversite, fabrika ve hastane gibi projeler için örnek alınacak proje tipi ne Birinci Ulusal Mimarlık Akımı döneminde ne de vernaküler mimaride örnekler mevcuttu. Bu nedenden dolayı yabancı uzmanlara başvurulması gerekmişti (Franck, 2019).

1927 yılında Ankara'nın imar planı için açılan uluslararası yarışmayı kazanan Alman planlamacı Hermann Jansen (1869-1947) ile başlayan ve ülkeye davet edilen yabancı mimarların üretimleri ve aldıkları pozisyonlar oldukça önemlidir (Bozdoğan, 2002). Jansen' in Ankara için tasarladığı planın 1932 yılında onaylanmasından sonra ülkeye davet edilen Avrupalı mimarlar, yeni rejimin modernizm idealini amaçlamada kilit rollerde olmuştur. Sanayi- i Nefise Mektebi'ndeki mimarlık eğitiminin modernizm çizgisine geçmesine ön ayak olmak için Mektebin başına Ernst Egli (1893-1974) getirilmiştir. Egli' nin yanı sıra, Holzmeister, Martin Wagner, Bruno Taut, Martin Elsaesser, Franz Hillinger, Wilhelm Lihotzky ve Margarete Schütte-Lihotzky gibi önemli isimler yeni Türkiye Cumhuriyeti'nde çalışmaları için davet edildiler (Bozdoğan, 2002). Bu isimlerin davet edilmesine alt yapı oluşturan yeni Türkiye Cumhuriyeti'nin diğer devletlerle birlikte katıldığı kültür anlaşmalarının neredeyse tümünde üniversite personeli, profesörler ve eğitmenlerin alışverişine olanak tanıyan maddeler bulunmaktadır. 1927 yılında çıkarılan "Teşvik-i Sanayi Kanunu" na göre de sanayi tesisleri için yurtdışından teknik uzman personel, mimar, mühendis ve planlamacılar getirilmesi yanında, bu uzmanlar yurt içinde görevlendirilebiliyorlardı (Franck, 2019).

Devam eden dönemlerde 1934 yılında çıkan 2397 sayılı yasa Maarif Vekâleti'ne "İstanbul Üniversitesi'ne alınmış ve alınacak ecnebi mütehassıslarla müddeti on yılı geçmemek üzere, lüzum görülecek müddetlerle mukavele yapabilmek" yetkisini vermektedir. Bu kültürel alışveriş neticesinde pek çok Türkiyeli genç insan 1930-1940 yıllarında Almanya'da mimarlık ve mühendislik eğitimi görmüş, dönüşlerinde ürettikleri yapılar haliyle Alman etkisinde kalmıştır (Aslanoğlu, 2010). Bunların başında gelen Türkiyeli mimarlar Seyfi Arıkan ve Sedad Hakkı Eldem 1930 yıllarının başında Berlin'de Poelzig'in yanında çalışmışlardır (Nicolai, 2011).

Türkiye'ye gelen yabancı uzmanlar iki kategoriye ayrılabilir. Birinci kategoride olanlar, yeni inşa edilen Türkiye Cumhuriyeti için çalışmayı profesyonel bir fırsat olarak görenler; ikinci kategoride olanlar ise ülkelerini siyasi nedenlerden dolayı terk etmek zorunda olanlardır. Birinci gruba mimarlık alanında Ernst Egli ve Clemens Holzmeister, ikinci gruba da Martin Wagner, Bruno Taut, Margarete Schütte-Lihotzky ve şehircilik uzmanı Ernst Reuter gibi önemli isimler dahil edilebilir (Franck, 2019).

Devletin ve toplumun yeniden yapılandırılma çalışmaları 1927 yılında Dil Reformunun yapılması, Latin alfabesine geçiş, Eğitim Reformu, medreselerin, tekkelerin kapatılması ile hız kazanmıştır. Bu yapısal reformlarla birlikte Osmanlı kıyafet yönetmeliğinin kaldırılması, Medeni Hukuk Kanunu'nun İsviçre modeline uygun hazırlanması ve din ve devlet işlerinin birbirinden ayrılması ile Osmanlı İmparatorluğundan kalan geleneklerden toplumu büyük ölçüde koparmak amaçlanmıştır. Böylece Yeni Türkiye Cumhuriyeti Devleti, İslam uygarlığının kültür ve geçmiş birliğinden ayrılarak, cumhuriyetçi, yenilikçi ve Batı'ya yönelik bir kültür inşa etme amacıyla dev adımlar atmıştır. Türkiye çalışmaya gelen Yabancı mimarların katkısı ile modern mimarlık bu kimlik politikalarının inşasında sürece 1928-30 yıllarında katılmıştır (Nicolai, 2011).

Görüldüğü gibi mimarlık alanında yeni bir dil arayışında olan Türkiye Cumhuriyeti yukarıdaki uzmanların bilgileri ve yorumları dâhilinde yeni bir ulusal mimari dili oluşturmaya başlamıştır. Osmanlı geleneklerini çağrıştıran Birinci Ulusal Mimarlık Akımı işlevini yitirmeye başlamıştır. Birinci Ulusal Mimarlık Akımı temsilci olarak kabul edebileceğimiz Mimar Kemalettin Bey'in Gazi Muallim Mektebi (Şekil 2.1) (Gazi Eğitim Enstitüsü) proje tasarım ekibinden alınması ve yerine Türkiye yeni gelen Mimar Ernst Egli'nin atanması bu görüşü desteklemektedir (Nicolai, 2011).

Şekil 2. 1 : “Gazi Muallim Mektebi” (Nicolai, 2011).

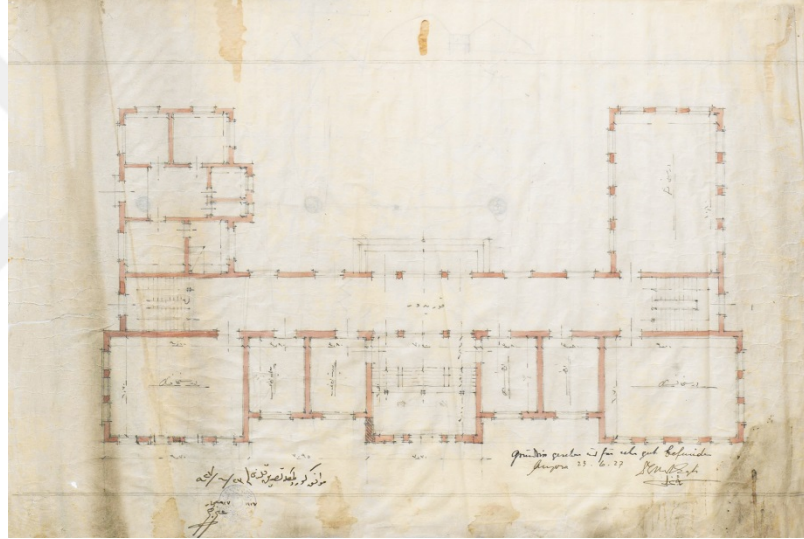
2.3 Yabancı Mimarlar ve Köy İlkokulu Binaları

Araştırmanın özünü oluşturan köy ilkokulu binaları projeleri için odaklanılacak dönemde Ernst Egli ve Tatbikat Bürosu’nun rolü büyüktür. İlköğretim politikalarının eğitim reformlarının yanında diğer önemli unsuru eğitim mekânlarının kurgusudur. Amaçlanan politikalar çerçevesinde verilecek eğitimi yansıtacak modern okul binalarının tasarımı için, Maarif Vekâleti bünyesinde inşaat dairesi kurulmuş ve Ernst Egli 1927 yılında dairenin başına “danışman mimar” olarak getirilmiştir. 1930 yılına kadar faaliyetlerini Ankara’da sürdüren büro, Egli’nin Sanayi- i Nefise Mektebi’nin başına atanmasıyla birlikte İstanbul’a taşınmıştır. Bu süre içerisinde resmi yazışmalarda adı “Tatbikat Bürosu” olarak geçen birimde yabancı ve yerli mimari ekip çalışmaktadır. Büroda danışman mimar olarak çalışan ilk mimar Egli’nin 1936 yılındaki istifasından sonra Robert Vorhoelzer ve Bruno Taut bu görevi üstlenmişlerdir (Kul, 2011).

Ernst Egli’nin tatbikat bürosunda henüz çalışmaya başlamışken çizilen bir okul projesini *"Muvafık görülmekle tasdik kılındı"* ifadesi ile onay imzasının okunduğu projenin fasadı ve planı 1.Ulusal Dönem mimarlık üslubunu taşıdığı görülmektedir (Şekil 2.2, Şekil 2.3). Bu proje tipi 1920’li yılların sonları, 1930’lu yılların başında İstanbul’da sıkça uygulanan bir tip proje olmuştur (Kul, 2011).

Şekil 2. 2 : Maârif Vekâleti tarafından 23.06.1927'de onaylanan bir okulun cephesi
(<https://archives.saltresearch.org/handle/123456789/192965>) 10 Mart 2019

Şekil 2. 3 : Maârif Vekâleti tarafından 23.06.1927'de onaylanan bir okulun planı
(<https://archives.saltresearch.org/handle/123456789/192965>) 10 Mart 2019

İstanbul Beyoğlu ilçesinde 1926 yılında yapılmış ve o yıllarda ismi “9. Mektep” olarak konulan okul binası üstte bahsedilen tip projelere uygun olarak inşa edilen bir okul binasıdır. Kayıtlara göre ismi 1946 yılında değiştirilmiş “Güzelce Kasımpaşa İlkokulu” olmuş, 1978 yılında ise “Ahmet Emin Yalman İlkokulu” ismini almıştır (Şekil 2.4) (“Ahmet Emin Yalman İ.Ö.Okulu”, 2019). Yapı I.Ulusal Mimarlık Üslubu taşıması ve mimarının bilinmemesi sebebiyle “İnşaat Dairesi” tip projelerine göre uygulandığı oldukça belirgindir. Günümüzde hala ilkokul binası olarak faaliyetine devam etmektedir.

Şekil 2. 4 : Ahmet Emin Yalman İlkokulu, Beyoğlu
(<https://archives.saltresearch.org/handle/123456789/192713>) 11 Nisan 2019

Aynı yıllarda Mukbil Kemal Taş'ın tasarladığı Ankara'da bulunan Gazi ve Latife Numune Okulları projeleri de 1920'ler 1930'lu yılların ilk yarısında ülkenin hemen hemen tüm il ve ilçelerinde ilkokul bina inşalarında kullanılmıştır (Şekil 2.5)(Kul, 2011).

Şekil 2. 5 : Gazi ve Latife Numune Okulları, Ankara
(<https://archives.saltresearch.org/handle/123456789/98298>) 11 Nisan 2019

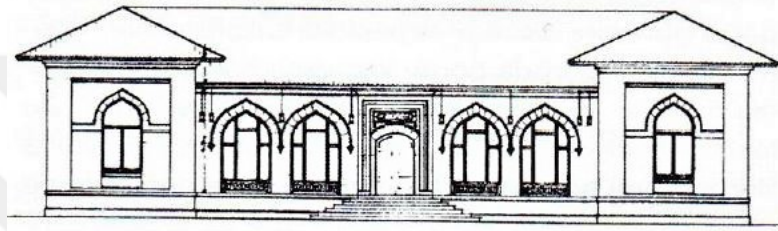
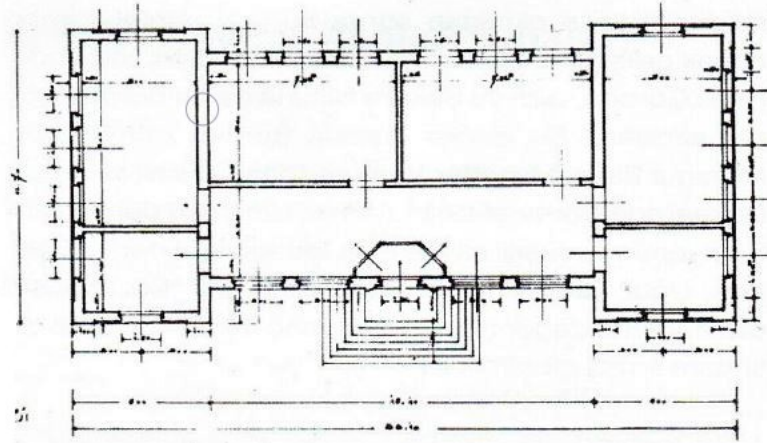
Gazi ve Latife Numune okulları ile aynı tip projeden inşa edilmiş bir başka okul binası da 1931 yılında inşası tamamlanan Isparta ili Senirkent İlkokulu Binasıdır (Şekil 2.6).

Şekil 2. 6 : Senirkent İlkokulu, Isparta

(<https://archives.saltresearch.org/handle/123456789/119975>) 11 Nisan 2019

Maarif Vekâleti İnşaat Bürosu 1926 kurulmasına rağmen tam anlamıyla özgün planlı iş üretebilmesi 1930'lu yılları bulmuş, o yıllara kadar İmparatorluk döneminden kalan planlar kullanılmıştır. Mimar Kemalettin Bey tarafından 1913 yılında tasarlanan Edirne Karaağaç Mekteb-i İdadisinin projesi yerinde uygulanamamış fakat hem II. Meşrutiyet döneminde hem de Cumhuriyetin ilk on yılında pek çok köyde cephesi ya da plan şeması tip proje olarak uygulanmıştır (Şekil 2.7) (Kul, 2011).

Şekil 2. 7 : Edirne Karaağaç Mektebi Plan ve Fasad Çizimi, Mimar Kemalettin (Kul, 2011)

Edirne Karaağaç mektebi tasarımına oldukça yakın olarak uygulanmış olan Sivas ili İmranlı İlçesi Karacaören Köyü İlkokul binası önemli bir örnektir (Şekil 2.8). Binanın pencere kemerleri sivri kemerli olup, kesme taş söve ve köşe bitiş silmeleri ile Kemalettin Bey'in projesine oldukça yakın bir üsluptadır. 1904 yılında II.Abdülhamid döneminde yapımına başlanmış daha sonra durdurulmuş, çeşitli nedenlerden dolayı tamamlanması 1925 yılını bulmuştur. Bu anlamda hem İmparatorluk dönemi izlerini hem de Erken Cumhuriyet dönemini yansıtan yapısıyla önemli bir örnek teşkil etmektedir. Bina günümüzde yeniden işlevlendirilip restore edilmiş ve köy konağı olarak kullanılmaktadır ("Sivas'ta 113 yıllık tarihi mektep", 2019).

Şekil 2. 8 : Sivas Karacaören Köyü İlkokul Binası
(”Sivas’ta 113 yıllık tarihi mektep”, 2019)

Benzer biçimde Edirne Karaağaç mektebi plan tipinin cephe düzeninin farklı bir biçimde yorumlanmasıyla inşa edilen Ödemiş Suludere Köyü İlkokulu da örnek olarak gösterilebilir (Şekil 2.9) (Kul, 2011).

Şekil 2. 9 : Ödemiş, Suludere Köyü İlkokulu (Kul, 2011)

Ulusal Mimarlık Üslubu çerçevesinde tasarlanan bu tip projeler, dönemin mimarlık gelişmeleri ve yönetici olan yabancı mimarların modernist etkilerine paralel olarak cephelerindeki kemerlerden ve süslemelerden arındırılarak uygulanmaya devam edilmiştir. Bu cephe modernizasyonu projesine uygun inşa edilen en iyi örnek Sırrı Arif Bilen tarafından projelendirilen Pertevniyal Lisesi (Valde Mektebi) olarak kabul edilir (Şekil 2.10) (Kul,2011).

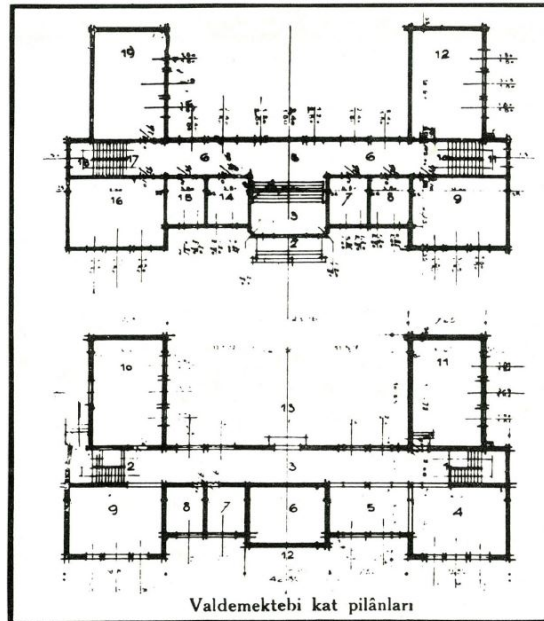

Şekil 2. 10 : Pertevniyal Lisesi (Valde Mektebi)

(<https://www.sorubak.com/teogrobot/mektep/3588/pertevniyal-lisesi>) 11 Nisan 2019

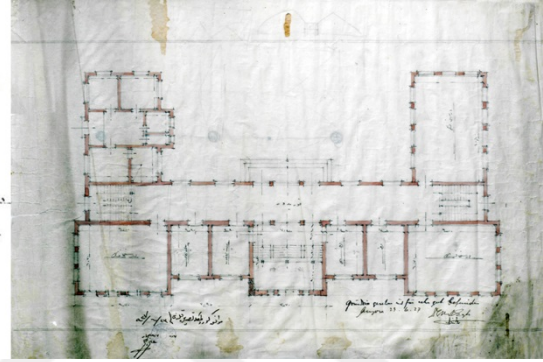
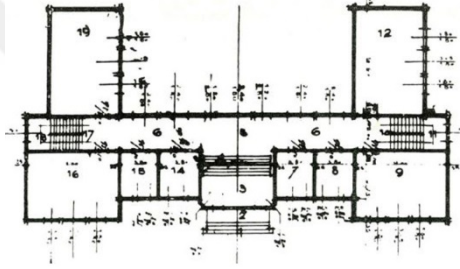
Okulun banisi II. Mahmud'un eşi Pertevniyal Sultan'dır. İstanbul Aksaray ilçesinde Valde Camisi (1871) yanında çeşme, kütüphane ve padişah olan eşi adına Mahmudiye Okulu'nu yaptırmıştır. Döneminde giriş katında sıbyan (ilkokul) mektebi, birinci katında rüştiye (ortaokul) eğitimini sürdürmüştür. 1911 yılında Aksaray yangınında yapı harabolmuş, vakfın gelirleriyle 1930 yılında Mimar Sırrı Arif Bilen'in yorumunda betonarme olarak yeniden inşa edilmiştir (Aslanoğlu, 1985).

Plan şemasına göre binanın giriş aksına göre sağa ve sola simetrik bir şekilde yerleştirilen hacimler geniş bir koridorda U biçiminde planlanmıştır (Şekil 2.11)

Şekil 2. 11 : Pertevniyal Lisesi (Valde Mektebi) Kat Planları, (Aslanoğlu, 1985).

1927 tarihli tip proje çizimi ve Valde mektebi kat planlarına bakıldığında plan tipolojisinin küçük değişikliklerle aynı biçimde uygulandığı görülmektedir (Şekil 2.12). Ulusal mimarlık akımı biçimiyle şekillenmesi beklenen dış cephede kemerli pencere yerine daha geniş ve açıklığı daha fazla olan pencereler kullanılmıştır. Pencere denizlikleri yapının tüm cephesinde kat silmesi çıkması gibi yapılarak dönemin modernist etkisi oldukça belirgin yansıtılmıştır (Şekil 2.13). Pencere açıklıklarının -kendisinden önceki döneme göre- daha geniş yapılmasının bir nedeni olarak da, yapının kâgir-betonarme inşa edilmiş olması söylenebilir.

Şekil 2. 12 : Valde Mektebi giriş kat planı (Aslanoğlu, 1985), 1927 tarihli ilkökul tip proje planı, (<https://archives.saltresearch.org/handle/123456789/192965>) 10 Mart 2019

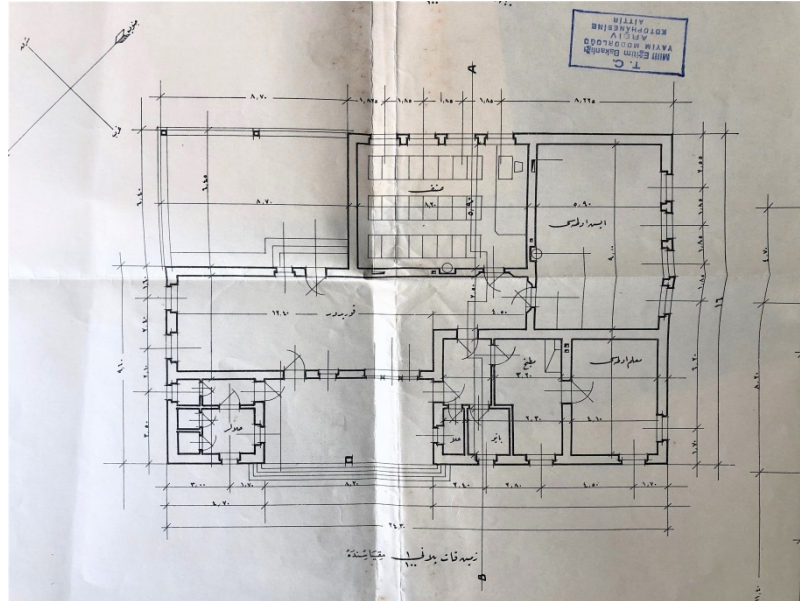

Şekil 2.13 : Pertevniyal Lisesi (Valde Mektebi) Giriş Cephesi, (Aslanoğlu, 1985).

Devam eden yıllarda illerde ilkokul binaları Maarif Vekâleti bünyesinde çeşitli tip projelere göre yapılmaya devam etmiş, günümüzde ise MEB'in kendi bünyesindeki ilgili birimde üretilen tip projelere göre veya dışarıdan mimari proje hizmeti alınarak yapılmaktadır.

2.4 Köy İlkokulu Binaları ve Tip Projeler

1930 yılından itibaren ilköğretim politikaları şekillenmiş ve kırsal bölgelerin eğitim sorunları üzerinde durularak, nüfusun büyük çoğunluğunu oluşturan köy halkına rejimin amaçları doğrultusunda eğitilmesi maksadıyla bütün köylere okul inşa etme çalışmaları başlamıştır. Bu dönemde farklı tip projelere göre şehir ve köy okulları inşa edilmiştir. Okul inşaatlarından sorumlu bakanlıkların proje arşivlerini kaybetmiş olmaları, Milli Eğitim Bakanlığı'nın kuruluşundan itibaren inşa ettirdiği okul binalarına ilişkin envanterlerin olmamasından dolayı, bu dönemde tasarlanmış tip projelerin tümüne ve tasarımcılarına ulaşmakta zorluk çekilmektedir (Kul, 2011). Tez çalışması için, arşiv araştırması sırasında Milli Eğitim Bakanlığı, Yayın Müdürlüğü arşivinde Arap harfleriyle yazılmış bir ilkokul projesi bulunmuştur (Şekil 2.14). Arap harfleri ile yazılmış olması 1928 yılı harf devrimi öncesinde çizilmiş olduğunu göstermektedir.

Şekil 2.14 : Bir ilkokul tip projesi (MEB Yayın Müdürlüğü Arşivi, Ankara, Nisan 2019).

Devlet bünyesinde Tatbikat bürosu tarafından hazırlanan ilk tip proje kaynağı ise 1933 yılında yayınlanan “İlkmektep Planları Albümü” isimli tip proje kitapçığıdır (Şekil 2.15). Kitapçık Ernst Egli’nin tatbikat bürosu baş mimarı olduğu yıllarda yayınlanmış olmasıyla birlikte, tip projelerin geleneksel ve kırsal mimariye özgü tasarım öğeleri içerdiği görülmektedir. Ernst Egli’nin yayınlanan bu tip projelerdeki kırsal mimariye olan hâkimiyeti oldukça belirgindir. 1927 yılında Türkiye’ye yaptığı seyahatte Anadolu’yu gezmiş ve coğrafyanın getirdiği kırsal mimarlık kültürünü analiz etmiş olmasını kendi sözleriyle “.. mümkün olan en tasarruflu yapı teknikleriyle uygulanacak ve geleneksel yapı malzemeleri kullanılarak en basit konstrüksiyon ile inşa edilecek” diyerek ilkökul tip projeleri üretmiştir (aktaran Nicolai, 2011).

Şekil 2.15 : “İlkmektep Planları Albümü” Kapağı (İlk Tedrisat Dairesi Yayınları, Ankara, 1933).

İlkmektep Planları albümünün önsöz kısmında konu ile ilgili şu bilgiler yer almaktadır;

"...Memleketin hemen her tarafında birçok şekillerle yükselmeğe başlayan bu binaların gerek inşa şartları ve gerekse iktisadi kıymetleri itibarile yapılan tetkikler; bu eserlerin esaslı bir rehberlikten mahrum olduklarını gösteriyor; bu albümün neşrile bu mahzurun bertaraf edileceğine kani bulunuyoruz....Planlar; memlekette mevcut inşa ,malzemesi üzerine ve asgari masraf düşünülerek yapılmış uzun bir tetkik mahsulüdür. Nitekim birçok yerlerimizde kullanılan kerpiç ve ahşap malzemeden istifade tariki de düşünülmüştür." (İlkmektep, 1933)

Üstte görüldüğü üzere, köy okulları inşası için gönderilen bu albümün önsözünde daha öncesinde yapılan ilkokul binalarının gerekli şartları taşımadığının altı çizilmiştir. Bu albümün yayınlanıp dağıtıldığı döneme kadar Anadolu geleneksel mimarisinin incelenip fasadlara yansıtılmaya çalışıldığı tip projelerde görülmektedir. Ayrıca kitapta okul inşaatı yapılmadan önce belirli mimari programa göre arsa seçimi, cephe yönünü belirleme, temel kazımı gibi yapı inşaatı için gerekli ön tespitleri içeren bilgiler de verilmiştir (İlkmektep, 1933). Arsa seçimi için, oyun sahası ve binanın kurulacağı alanın çamur ve yağmurları çabuk emecek kumsal arazi seçilmesi, arsanın etrafının açıklık, ağaçlı ve hava kalitesinin yüksek olması gibi kriterler getirilmiştir.

Bina cephelerinin tespit edilmesi hususunda ise okul binasının ön cephesinin köyün yoluna cephe verecek şekilde yerleştirilmesi, binalar, odalar ve dershanelere akşam veya sabah güneşi girebilecek şekilde konumunun belirlenmesi gerektiğinin altı çizilmiştir.

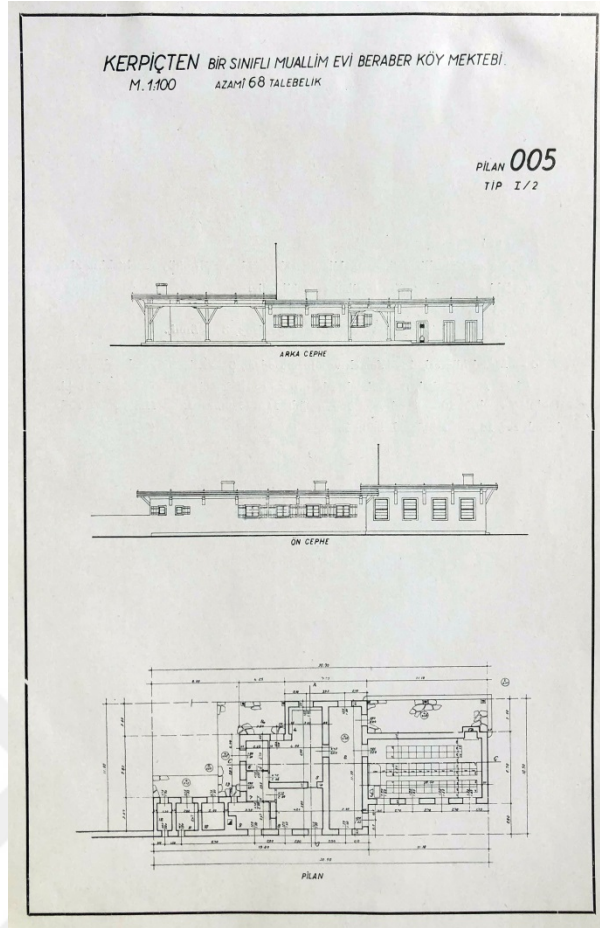
Binaların temel işleri konusunda ise sağlam toprağın bulunması gerektiği, 1 ila 1.5 metre kazı yapılarak sağlam toprağa ulaşılabilceği ve binanın temelini don olayından koruma için bu derinlikte temel kazılması gerektiğinin altı çizilmiştir. Ayrıca temel hafriyatından çıkacak toprak malzeme ise ya okul arazisi dışına atılmalı ya da zemin düzeltme işleminde kullanılması gerektiği belirtilmiştir.

İlgili kitapçıkta (İlkmektep, 1933) binaların yapımında kullanılacak yapı malzemesi konusunda da genel bilgiler verilmiştir. Yöreye göre seçilen yapı malzemeleri olduğu görülen bu malzemeler; taş, ahşap ve kerpiç olarak belirlenmiş, uygulama aşaması ile ilgili genel bilgilere de yer verilmiştir. Taş malzeme için, dış etkilere karşı dayanıklı olan, granit, kalker veya bu özellikteki taşların kullanılması gerektiği belirtilmiştir. Ahşap malzeme için; çırallı çam ağacından daha yumuşak ve yumuşak lifli ağaçların kullanılmaması, mümkünse çırallı çam ağacı kullanılması gerektiğinin altı çizilmiştir. Bina esas köşe direkleri ve bölmeleri bağlayan direklerin genişliği ve kalınlığı 15x15 cm, payanda olarak ise 3x15 cm olacak şekilde tespit edilmesi, tavan kaplaması olarak 15 cm genişlikte, zemin döşemesinde ise 30 mm kalınlığında, tavan ve döşeme kirişleri ise 10x3 cm ebatlarında ahşapların kullanılması gerektiği belirtilmiştir. Ayrıca geniş ahşap kullanmanın ileride oluşabilecek çatlama gibi bozulmalara neden olacağı göz önüne alınarak en fazla 20 cm genişlikte ahşap kaplama yapılmasının altı çizilmiştir. İnşaat için çalışacak ustaların bilgi ve

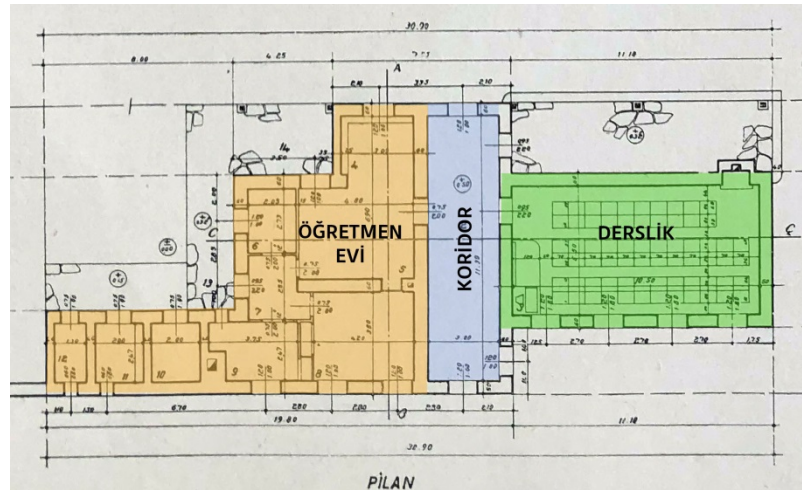
birikimlerinden istifade edilmesi gerektiği hususunun altı çizilmiş, geleneksel mimari birikim ve uygulama tecrübesine gönderme yapılmıştır. Kerpiç malzeme kullanımı konusunda ise “kerpiç inşaatı yapan köylerin iklim şartına ve tecrübelerine bırakılmıştır” ifadesi kullanılarak, geleneksel uygulamalara göre yapılması gerektiğinin altı çizilmiştir. Bunlar dışında kum, kireç, harç, pencereler, çatı, bacalar, sobalar, kaldırım ve su konusu ile ilgili de bilgilendirme yapılmış, fiyatlandırma ya da metraj konusunda ise bilgilendirme yapılmamıştır.

Hazırlanan bu tip projeler incelendiğinde okul binası dışında ayrı bir bina olarak okul tuvaletleri ve öğretmen evleri de düşünülmüştür. Hem öğretmen evi ile beraber hem ayrı olarak tip projeler üretilmiş, kerpiç, taş ve ahşap yapı malzemesi olarak ayrı tipte çizilmişlerdir.

Kerpiçten bir sınıflı öğretmen evi ile beraber tasarlanan köy okulu projesi tipi incelendiğinde (Şekil 2.16); binanın iki ayrı hacim olarak değerlendirildiği, planın sağ tarafındaki dershanenin önünde veranda yerleştirilmiş, öğretmen evi kısmı koridor ile ayrıldığı görülmektedir. Koridor hacmi aynı zamanda öğrenci gardıropları olarak belirtilmiştir. Koridorun sol tarafı ise yaşam alanı olarak planlanmıştır. Çalışma odası, yemek ve oturma odası, misafir odası, antre, yatak odası, mutfak, hayvan ağılı, kümes, tuvalet ve üstü kapalı veranda olacak şekilde oldukça detaylı planlanmıştır (Şekil 2.17).

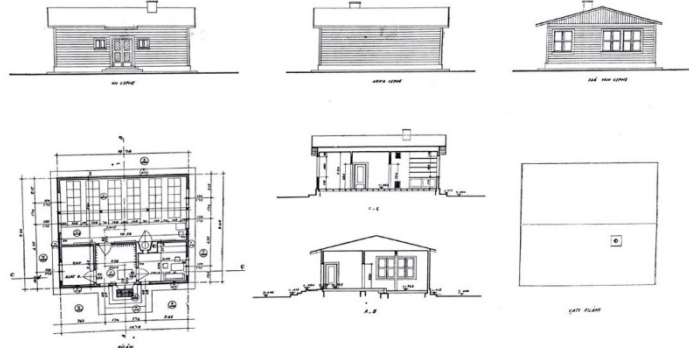

Şekil 2.16 : “Kerpiçten bir sınıfllı muallim evi beraber köy mektebi” (İlkmektep, 1933)

Şekil 2. 17 : “Kerpiçten bir sınıfllı muallim evi beraber köy mektebi” (İlkmektep, 1933)

AHŞAPTAN ÜÇ SINIFLI BİR DERSANEDE KÖY MEKTEBİ. M.1:100 PİLAN 018
ALTMİŞ TALEBELİK. TİP C III.s.s

Şekil 2. 18 : “Ahşaptan üç sınıflı bir dersanede köy mektebi” (İlkmektep, 1933)

1930 yılların sonlarında inşa edilen okullara ilişkin bilgi veren diğer önemli kaynak ise Köy Eğitimcileri Kanunu’nun yürürlüğe girmesinden sonra eğitimcilerin atandıkları köylerde inşa edilmek üzere tasarlanan tip projeleri içeren 1937 tarihli “Köy Okulu Binası” isimli kitapçıktır (Şekil 2.19). Kitapçık köy eğitimcileri kanununa müteakip, dönemin Bayındırlık Bakanlığının isteği üzerine Kültür Bakanlığı bünyesindeki İlk tedrisat Umum Müdürlüğüne istek yazısına istinaden hazırlanmıştır (Köy okulu binası, 1937).

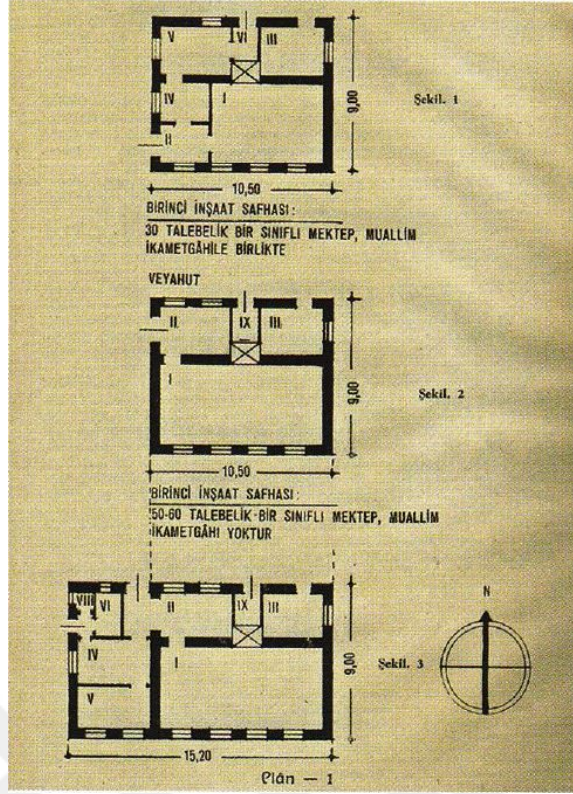
Şekil 2.19 : “Köy Okulu Binası” Kapağı (Köy okulu binası, 1937)

Şekil 2.21: Ankara Ayaş Başbereket Köyü ilkokul binası yapımı devam ederken (Köy okulu binası, 1937).

Devam eden yıllarda Maarif Vekâleti Tatbikat Bürosunda çalışan mimarlardan Margarete Schütte-Lihotzky ve eşi Wilhelm Schütte 1938 yılının Ağustos ayında Bruno Taut aracılığıyla; okul ve anaokulu yapıları ile çocuk mobilyaları tasarımında uzmanlıkları sebebiyle İstanbul'a gelmişlerdir. Margarete Schütte-Lihotzky mimar olarak Maarif Vekâleti'nde 1938 yılının Ağustos ayından 1939 yılının Haziran ayına kadar toplamda 10 ay çalışmıştır. Schütte-Lihotzky Türkiye'de Sovyetler birliğindeki çalışmalarından yola çıkarak, okul tip projeleri üretmiştir (Şekil 2.22) . Maarif Vekâleti görevlendirmesi ile Anadolu Köyleri için basit malzemelerden, uygulaması kolay ve ucuza mal olacak köy okulu tip projeleri üzerinde çalışmıştır. 1939 yılında yayınladığı anılarında; iklimsel, coğrafi ve ekonomik koşulların, ahşap, kerpiç, tuğla ya da kırma taş gibi malzemelerle tasarlanan esnek bir yapı tarzı için belirleyici olduğundan bahsetmiştir (Nicolai, 2011).

"Köy okullarının mimarisi, yörenin peyzajı ve köyün görünümüyle bütünüyle uyumlu hale getirilmelidir. Ancak bununla beraber küçük bir yerleşimde günümüz için önemli kültürel bir merkez görevini taşıyacak olan okul yapısı, bu özelliğini ortaya çıkaracak biçimde vurgulanmalıdır. Bu anlamda da yapının formu, çatısı ya da cephesinden ziyade, asıl önemli rolü renk unsuru oynamaktadır." (aktaran Nicolai, 2011)

Şekil 2. 22 : Schütte-Lihotzky’nin köylerde yapılmak üzere öğretmen evi ile birlikte tasarladığı ilkokul planları (aktaran Kul, 2011).

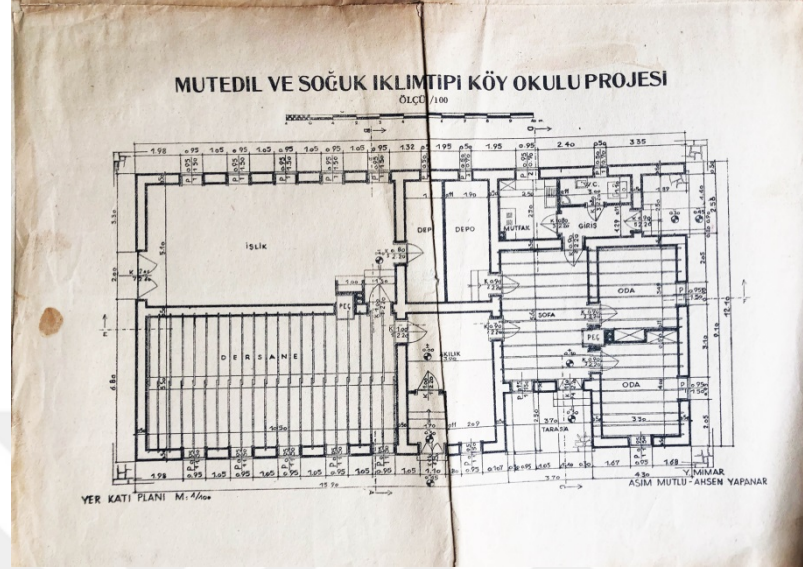
1940 yılında Köy Enstitüleri’nin kuruluşuyla birlikte rejimin ilköğretim politikaları daha ayakları yere basan hale gelmeye başlamıştır. Enstitü mezunlarının öğretmen olarak gideceği köylerde çok sayıda okul binası ihtiyacı olmuştur. Bu amaçla 1940 yılında enstitü mezunlarının inşa edebileceği tipte köy okulu projeleri yarışması düzenlenmiştir (Kul, 2011).

Bu proje şartnamesine göre;

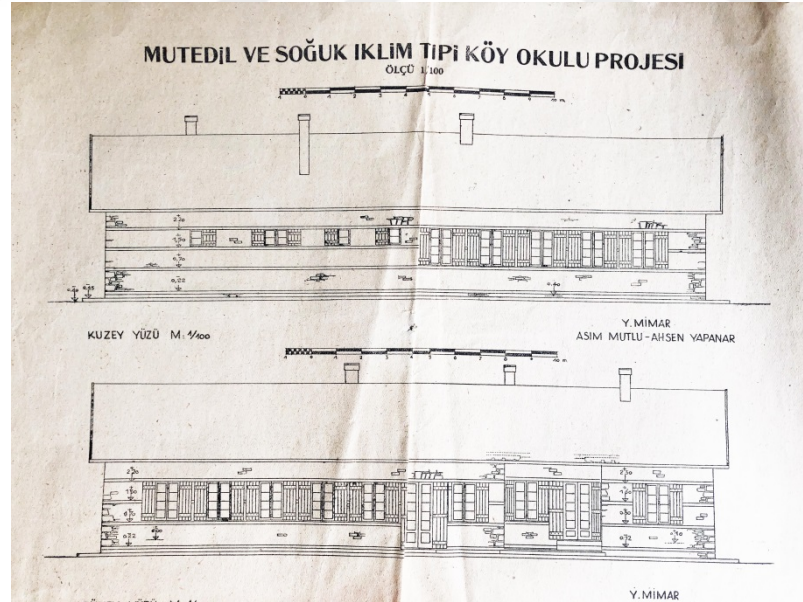
“Projesi yapılacak ilkokul binaları her vilayetin köylerinde yapılacak binalardır. Onun için müsabakaya iştirak edecek mimarlar; soğuk, sıcak ve mutedil iklim bölgelerini göz önünde tutarak bir bina için bu bölgelere göre üç tip proje teklif edeceklerdir. Mimarların memleket iklim bölgelerinin hususiyetlerinden başka köylerde bulunabilen inşaat malzemesinin cinsini ve esvafını, iklim bölgelerine göre köy binalarının gösterdikleri stil farklarını, köylerdeki inşaatlarda çalıştırılabilecek elemanın teknik durumlarını nazarı itibare alarak projeleri hazırlamaları şarttır” (aktaran Kul, 2011)

Bu yarışmaya proje hazırlayan Asım Mutlu ve Ahsen Yapanar tarafından hazırlanan projeler birinci seçilmişlerdir. Mutlu ve Yapanar yarışma şartnamesine göre sıcak, soğuk ve ılıman bölgelerde inşa edilmek üzere, sınıf, işlik ve öğretmen lojmanını aynı binada barındıran 3 tip proje hazırlamışlardır (Şekil 2.23) (Şekil 2.24). 1940

yıllarda inşa edilen pek çok köy ilkokul binası bu tip projeler göre hazırlanmıştır (Kul, 2011).

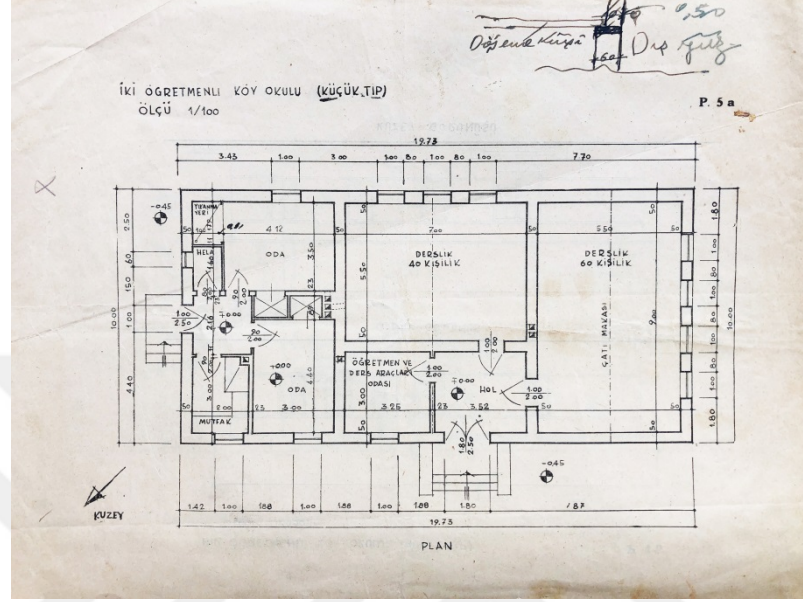
Şekil 2. 23 : Mutlu ve Yapanar tarafından çizilen ilkokul planı (Köy okulu planları, 1945).

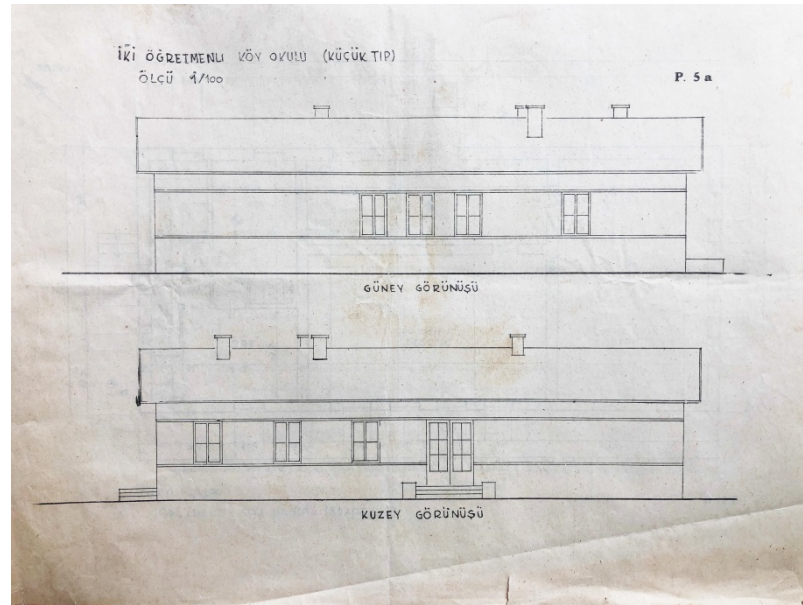
Şekil 2. 24 : Mutlu ve Yapanar tarafından çizilen ilkokul görünüşleri (Köy okulu planları, 1945)

Milli Eğitim Bakanlığı Tebliğler Dergisi arşivinde yapılan tarama sonucunda tip proje olarak yayınlanan başka projeler de bulunmuştur (Şekil 2.25), (Şekil 2.26),

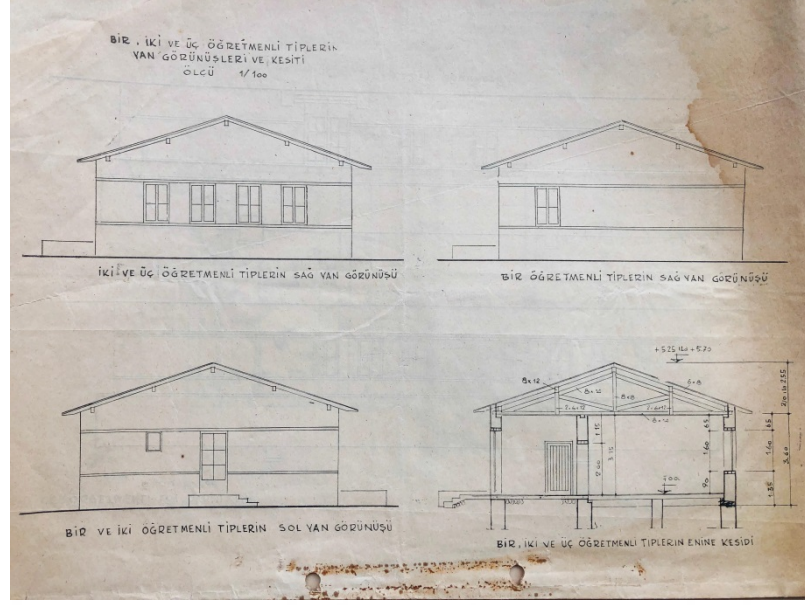
(Şekil 2.27). Bu projelerin yayımlama tarihi 1951 yılında olması sebebiyle, bu tarihlerden itibaren yapılan köy ilkokulu binalarının bu proje tiplerine göre yapıldığı düşünülmektedir.

Şekil 2. 25 : İki öğretmenli köy okulu plan (MEB, 1951)

Şekil 2. 26 : İki öğretmenli köy okulu görünüş çizimleri (MEB, 1951)

Şekil 2. 27 : İki öğretmenli köy okulu görünüş çizimleri (MEB, 1951)

3. YENİDEN İŞLEVLENDİRME

Çeşitli nedenlerden dolayı özgün işlevini yitiren tarihi miras niteliğindeki kamu binalarının yeniden işlevlendirilmesi ve rehabilitasyonu çalışmaları yapılmadığında bölge açısından sorunlara neden olmaktadır. Koruma kavramını önemseyen ve yeni işlevi iyi analiz edilmiş erken cumhuriyet dönemi köy ilkokulu binalarının tekrar kamusal alana dönüşmesi çalışmalarına ön ayak olan çeşitli kurumlar, sivil toplum kuruluşları ve bireysel girişimler, bu yapıları bulundukları bölgede tekrar hayata döndürmüşlerdir. Bu bölüm kapsamında yeniden işlevlendirme kavramı ve yeniden işlevlendirilecek binalar müdahale ilke ve yöntemleri incelenmiştir.

3.1. Yeniden İşlevlendirme

Yapılar tasarlanırken “işlev” kavramı mimari tasarımın ana girdilerinden en önemlisidir. İşlev; yapının mekânsal, biçimsel ve yapısal özelliklerinin amaca uygunluğudur (Yavuz, 2018). Tarihi yapılarda dönemin getirdiği yaşam biçimi, politik etkiler, sosyo-kültürel ve ekonomik durumlar çerçevesinde zamanla değişen işlev ihtiyaçları, yapıların mekânsal olarak değişimine neden olmaktadır. İlk yapılaşma amacından farklı bir işleve hizmet etmesi için uyarlanmaktadır. Yeniden işlevlendirme çalışması eski binaların yıkımdan kurtulması için bir araçtır. Tarihi Kentlerin ve Kentsel Alanların Korunması ve Yönetimiyle ilgili Valetta İlkeleri çerçevesinde terk edilen veya işlevini yitiren binalar şu sonuçlara neden olmaktadır;

“c. Kullanım ve sosyal çevre değişikliği

Yerel toplumların özel yaşam biçimlerinin değişmesi, geleneksel kullanım ve işlevlerin terk edilmesi, tarihi kent ve kentsel alanlarda olumsuz etkilere yol açabilir. Eğer bu değişimlerin niteliği dikkate alınmazsa, orada yaşayanların başka bir yere göçmesine; böylece, terk edilen yerdeki kültürel geleneklerin yok olmasına, kimlik ve karakterin yitirilmesine yol açılabilir. Bu durum tarihi kent ve kentsel alanların yalnız turizm işlevine yönelmesi, yerel halkın günlük yaşamına uygun olmayan bir yere dönüşmesiyle sonlanabilir.” (17. ICOMOS Genel Kurulu, 28 Kasın 2011 Paris, Aktaran Ahunbay, 2018)

Çeşitli uluslararası çerçeveler doğrultusunda belirlenen ilkeler doğrultusunda yeniden işlevlendirme kavramları aşağıdaki gibi tanımlanmıştır:

Venedik Tüzüğü’nün 5. Maddesinde yeniden kullanım şöyle belirtilmiştir;

"Anıtların korunması her zaman onları herhangi bir yararlı toplumsal amaç için kullanmakla kolaylaştırılabilir. Bunun için bu çeşit bir kullanım arzu edilir, fakat bu nedenle yapının planı, ya da süslemeleri değiştirilmemelidir. Ancak bu sınırlar içinde yeni işlevin gerektirdiği değişiklikler tasarlanabilir ve buna izin verilebilir" (Aktaran Ahunbay, 2018)

Carta Del Restauro (1931) aşağıdaki maddelerinde yeniden kullanım şöyle belirtilmiştir;

"Hangi döneme ait olursa olsun, sanat değeri ve tarihi anısı olan tüm öğeler korunmalıdır; üslup birliği veya yapıyı ilk tasarımına döndürme kaygılarıyla bu öğelerden bazılarının dışlanmasına yönelik bir tutum kabul edilemez. Ancak pencere ve sütun dizilerine sonradan yapılmış dolgular gibi, önemsiz ve anlamı olmayan, gereksiz değişikliklere neden olan kısımlar ortadan kaldırılabilir. Bunlarla ilgili değerlendirme ve ortadan kaldırma kararları sağlıklı temellere dayanmalı; yalnız restorasyon projesi müellifinin kişisel görüşüne bırakılmamalıdır."

Madde 7- Eğer bir anıtı sağlamlaştırmak, kısmi veya tam olarak bütünlemek amacıyla, ya da yeniden kullanım nedeniyle ekler yapılması gerekirse, uyulması gereken temel koşul yeni öğelerin en azda tutulmaları, yalın ve yapısal düzeni yansıtır karakterde olmalarıdır; benzer üslupta bir ek ancak yapının mevcut çizgilerini devam ettirmek ve bezemeden arınmış geometrik anlatımlar söz konusu olduğunda kabul edilebilir."

Madde 8- Ekler kesin ve açık olmalı ve özgünden farklı malzeme kullanılarak veya bezemesiz bir çerçeveye sınırlanarak, ya da damga veya yazıtlarla belirtilmelidir. Bir restorasyon asla onu inceleyenleri yanıltacak veya tarihi bir belgeyi değiştirecek şekilde yapılmamalıdır." (Aktaran Ahunbay, 2018)

Geleneksel Mimari Miras Tüzüğü (ICOMOS'un Ekim 1999 yılında Meksika'da yapılan 12. Genel Kurulu'nda kabul edilmiştir) 5. Maddesinde yeni işleve uyarlama şöyle belirtilmiştir;

"5. Yeni işleve uyarlama

Geleneksel yapılan yeni işlevlere uyarlanması ve yeniden kullanımında, yapılar kabul edilebilir bir yaşam standardına yükseltilirken, bütünlüğü, karakteri ve biçimi saygı görmelidir. Eğer geleneksel mimari biçimler hala kullanılıyorsa, müdahaleler toplumun kabul edeceği bir etik kurallar çerçevesinde yapılabilir." (Aktaran Ahunbay, 2018)

Tarihi Kentlerin ve Kentsel Alanların Korunması ve Yönetimiyle ilgili Valetta İlkeleri (17. ICOMOS Genel Kurulu, 28 Kasım 2011 Paris)

"b. Yeni İşlevler

'Yeni işlevler ve etkinlikler tarihi kentlerin veya kentsel alanların karakteriyle uyumlu olmalıdır.' (Washington Tüzüğü, Madde 8)

Yeni etkinlikler geleneksel faaliyetlerin ve yerel halkın geçimini sağlayan işleri engellememelidir. Böylece, bu bağlamdaki en önemli öğelerden bazıları, tarihi kültürel çeşitlilik ve çoğulculuk korunabilir. Yeni bir etkinlik getirilmeden önce, ondan yararlanacak olanların sayısının, kullanım süresinin, mevcut işlevlerle uyumunun ve geleneksel yerel faaliyetlere etkisinin ne olacağının araştırılıp değerlendirilmesi gerekir. Yeni işlevler tarihi kentin ünük ve yenilenemez bir ekosistem olduğu düşüncesine koşut olarak, sürdürülebilir gelişme ihtiyacını da karşılamalıdır." (Aktaran Ahunbay, 2018)

Yukarıda belirlenen uluslararası ilkeler çerçevesinde yeniden kullanım, yeni işlev ya da yeniden işlevlendirme kavramı; mevcut yapının sunduğu mekânsal olanakların verilecek yeni işlevin mekânsal ihtiyaçlarına uygun olarak üst üste çakıştırılarak yeniden kurgulanmasıdır (Yavuz, 2018) . Yeniden işlevlendirilecek binanın bölgedeki hafızası, işlevinin esnekliği, bölge ve kullanıcı halkın katılımı gibi konular göz ardı edilmemelidir.

Değişen kullanıcı ihtiyaçları ve gereksinimleri nedeniyle ilk işlevlerini yitiren binalar güncel kullanımlar uygun adapte etmek gerekir. Bu bağlamda James Douglas adaptasyon ifadesini "bir yapının kapasite, işlev veya yapı performansını değiştirmek için yapılan bakım ve onarım çalışmaları" olarak nitelerken "bir yapıyı, yeni gereksinim ve ihtiyaçlara uygun hale getirmek için yeniden kullanmak veya iyileştirmek için yapılan yapısal ve sosyal müdahaleler" olarak tanımlar (aktaran Karslı ve Aytıs, t.y.). Taşınmaz kültür varlıklarının yeniden işlevlendirilmesi koruma kavramı ve iyileştirme sürecinin bir alt bileşeni olarak tanımlanabilir.

Taşınmaz kültür varlığı olarak kabul görmüş bir eski eseri koruma yaklaşımı, binayı müze haline getirip kendi haline bırakmaktan ziyade, yaşatarak, aktif olarak kullanmadan geçmektedir. Bu sebeple ele alınan yapının özgün işlevi korunmalı ya da özgün işlev günümüz koşullarında hizmet edemiyorsa yapısal bütünlük ve tutarlılık bozulmadan yeni işlev verilmelidir (Dedeoğlu, 2012).

3.1.1. Yeniden işlevlendirmeyi gerektiren nedenler

İşlevini yitirdiği düşünülen kültürel miras niteliğinde bir yapıya, yeniden işlev uygulaması yapılmasından önce diğer koruma ve restorasyon yöntemlerindeki yerini ve farkını kavrayarak hangi durumlarda yeni işlev kararının alınmasını tespit etmek önemlidir. Bu bağlamda James Douglas, tarihi yapılar için uygulanacak

müdahalenin aşamasına göre hazırladığı bir tablo ile yapıların değişim oranını tanımlamıştır (Çizelge 3.1) (aktaran Kılıç, 2015). Devamında ise bu tabloyla bağlantılı olarak koruma uygulamasının, yapılan müdahaleye ve şiddet seviyesine göre tabloda hangi bölümde yer alması gerektiğini belirtmiştir (Çizelge 3.2).

Çizelge 3.1 : Yapısal Değişim İşlemlerinin Boyutu 1 (aktaran Kılıç, 2015)

Boyut	Değişim	Çeşit	Örnek
Az	Düşük	*Yüzeylerde küçük onarımlar *Tesisat değişimi *Küçük ekler	*Zemin döşeme yenilemesi *Kapı, pencere doğramaları, mutfak ve wc yenilemesi *Kış bahçesi gibi ekler, çatı katı odası dönüşümü. Yeni kapı geçişleri açma gibi küçük yapısal müdahaleler.
Orta	Önemli Derecede	*Yeniden işlevlendirme *Yüzeylerde ve iç mekan tasarımında yenileme *Hizmet birimlerinde önemli tadilat *Kapasite artırımı *Strüktürel değişiklikler	*Ofis mekânını konuta dönüştürmek *Duvarları ve çatıyı yeni ve farklı bir malzemeyle kaplamak *Yeni havalandırma sistemleri, asansör ve servis şaftları eklenmesi *Yatay veya düşey ekler *İlave duvar ve zemin yapılması veya sökülmesi
Yüksek	Şiddetli	*Mevcut cepheyi koruyarak, arkasında yeni yapı inşaatı *Yapının kapasitesini artırmak için kapsamlı mekânsal ve strüktürel değişiklikler	*Mevcut cepheyi koruyarak yapının arkasını tamamen değiştirmek *Mevcut yapıya büyük ölçekli ekler ve iç ve dış mekânda değişiklikler yapmak

Çizelge 3.2 : Yapısal Değişim İşlemlerinin Boyutu 2 (aktaran Kılıç, 2015)

Boyut	Değişim	Yapılan İşlem	Çeşit
Az	Düşük	*Özgün Niteliği ile Koruma *Bütünleme *Liberasyon (özgün niteliğine dönme)	*Yüzeylerde küçük onarımlar *Tesisat değişimi ve yenilenmesi *Küçük ekler *Dokuya yapılan müdahaleler *Sonradan eklenmiş fazla elemanları sökmek
Orta	Önemli Derecede	*Reintegrasyon *Renovasyon *Rövizalizasyon	*Yeniden işlevlendirme *Yüzeylerde ve iç mekan tasarımında yenileme *Hizmet birimlerinde esaslı tadilat *Kapasite artırımı *Strüktürel değişiklikler *Yeni malzeme ve doku ekleme
Yüksek	Şiddetli	*Rekonstrüksiyon (Yeniden yapma)	*Mevcut cepheyi koruyarak, arkasında yeni yapı inşaatı *Yapının kapasitesini artırmak için kapsamlı mekânsal ve strüktürel değişiklikler

Çizelge 3.2'ye bakıldığında yeniden işlevlendirme amacıyla yapılan işlemlerin orta boyutta değerlendirildiği görülmektedir. Bu işlemler uygulanırken, yapının özgün durumunda yer alan yapısal (strüktürel) elemanlar, yüzey malzemeleri ve cephe değişiklikleri asgari düzeyde yapılmalıdır. Bu çerçevede yeniden işlevlendirme uygulaması, işlev değişimi açısından orta derecede bir müdahale biçimi içerse de düşük boyutta yapısal değişim yansıtması bakımından hem yapının özgün karakterine hem de tarihsel hafıza aktarımı açısından önemli bir koruma aşamasıdır (Kılıç, 2015). Yapıldığı döneme ait izler taşıyan tarihi yapılar, zamanla kendilerinden beklenen işlev gereksinimini karşılayamaz duruma geçerler. Bu sebepten dolayı, yapıları yıkma veya işlev değiştirmeden salt koruma anlayışı yerine, mevcut yapıları yaşatma anlayışı geliştirmek; ekolojik, ekonomik ve toplumsal fayda açısından sürdürülebilir bir yöntemdir (Karlı ve Aytis, t.y.).

Binaların yeni işleve adaptasyonu “sürdürülebilir adaptasyon” kavramı içerisinde tanımlanabilir. Bunun nedeni ise, eski binayı yıkıp yeni bina yapılması yerine, mevcut yapıya yeni işlev kazandırarak kullanıma sunma işlemi; malzeme, iş gücü, enerji, malzeme ve atık miktarını azaltan bir işlem olmasıdır (Karlı ve Aytis, t.y.).

Yukarıda değinildiği gibi tarihi ve kültürel hafızayı aktarmak amacını taşıması ile birlikte, yapıya yeni işlev vermenin diğer sebepleri ise işlev eskimesi ve fiziki (yapısal) bozulmalardır. Binanın yer aldığı yapı çevrenin değişimi ve binanın bu değişime işlev olarak yanıt verememesi işlev eskimesi olarak tanımlanmaktadır (Kılıç, 2015).

İşlev eskimesinin yanında yapının strüktürel elemanlarının zamanla eskimesi ise yapısal bozulma olarak adlandırılır. Fiziksel bozulmalar dış ve iç nedenler olarak iki kısımda incelenmektedir. İç nedenler; yapının özgün döneminde yapılan yanlış yapı malzemesi seçimleri, hatalı işçilik uygulamaları ve hatalı detay çözümleri olarak tanımlanabilir. Dış nedenler ise; atmosfer ve çevresel etkilerle birlikte insanın getirdiği tahribatlardır. Koruma aşamalarının bütününde yapılması gereken ilk adım, bozulma analizlerine takiben yapıların uzun yıllar ayakta kalmasını sağlamak için düzenli olarak bakım ve onarımlarının yapılmasıdır.

3.1.2. Yeniden işlevlendirmede uygulanan yöntemler

İşlevini yitirmiş bir binaya yeni işlev uygulaması yapmak, özgün yapının mekânsal düzeninde önemli ölçüde değişim gerektirecektir. Bu yüzden yeni işlev yüklerken

atılacak adımların sürdürülebilir olması, doğru işlev seçimi, başarılı tasarım ve uygulaması ile yakından ilişkilidir. Yeni işlevi mevcut yapıya adapte ederken, tasarım sürecinde yeni işlevin mekânsal, işlevsel ve organizasyon anlamında çerçevesinin niteliğini doğru tanımlamak gerekir. Bu aşamada doğru tespit yapılabilmesi için, binanın iç mekân organizasyon analizini doğru yapmak ve yüklenecek yeni işleve uygunluğunu belirlemek önemlidir (Karlı ve Aytıs, t.y.).

Günümüzde mimarlık mirası niteliğinde olan pek çok yapı yeniden işlevlendirilerek çağın gerektirdiği ölçüde değerlendirilmiştir. Daha çok endüstri mirası olarak kabul edilen fabrika binaları, üretim tesisleri, diğer üretim ve endüstri ile ilişkili yapı grupları atıl durumda iken yeniden ele alınıp üniversite binası, ofis, kültür merkezi gibi daha kamu yararı gözetilen mekânsal kurgularla yeni işleve verilerek yaşatılmıştır. Bu aşamalar gerçekleştirilirken çeşitli yapısal müdahaleler yapılmış, eski işlevde yeri olmayan yeni işleve özgü iç mekân kurguları, ilave katlar, kütleli ekler yapılma ihtiyacı duyulmuştur.

- **Yapısal Müdahaleler**

Ele alınan yapının yeniden işlevlendirilmesinde iç mimari projenin uygulama aşamasında eklenecek sirkülasyon hacimleri, bölücü duvarlar, ilave kat döşemeleri, asma kat çözümleri gibi işlemler yapısal müdahale olarak adlandırılırlar (Yavuz, 2018). Yapının dönemindeki teknoloji, yapım teknikleri ve yönetmelikler bağlamında eskimiş olan yapıda güncel işlevi tanımlarken, çelik konstrüksiyon güçlendirmeler ile mekânsal kurgu yeniden ele alınabilmektedir.

Önemli yapısal müdahalelerden biri de çatı sistemidir. Çatı kurgusunun yeniden ele alınması gerekli ise mevcut yapının özgün cephesinin karakterine müdahale etmeden yapılması gereklidir. Mevcut çatı korunacaksa, çatı iç konstrüksiyonu çelik profil ile yapılmalı, üst örtücü malzeme ya özgün ya da daha hafif çelik güncel malzeme ile kaplanması önerilebilmektedir.

- **Kütleli Müdahaleler**

Yeniden ele alınan yapıda, kütle bütünlüğü açısından dönemi için referans oluşturacak unsurlar zaman içerisinde çeşitli yanlış müdahalelerle bozulmuş olabilmektedir. Bina fasadını etkileyecek ve dönemine referans veremeyecek şekilde yapılan pencere açıklıklarının kapatılması, muhdes ekler ve hatalı onarımlar gibi durumlar tespit edilerek yeniden işlevlendirme projesinde yeni işleve uygun öneri ile

birlikte dönemsel referanslara baēlı kalınmalıdır. Bu anlamda cepheye yapılacak bütün müdahaleler kütlesel müdahale kapsamında incelenebilirler. Yeni işlevle birlikte ihtiyaç programı dâhilinde aēdař ekler getirilecekse, yapının kütle btnlēn bozmayacak şekilde çözülmelidir. Eklenecek hacim ana kütleden baēımsız olarak kurgulanmalı, güncel yorum olarak yapıldıēı dönemin izini taşımalıdır (şekil 3.1).

şekil 3. 1 : Roterhann Carpenter's Workshop, Estonya
(<https://fitnesswellnessworld.com/2013/08/09/cruise-through-history-ancient-and-artty-tallinn/>) 20 Nisan 2019

Venedik tzē 13. Maddesine göre “Eklemelere ancak yapının ilgi çekici bölümlerine, geleneksel konumuna, kompozisyonuna, dengesine ve çevresiyle baēlantısına zarar gelmediēi durumlarda izin verilebilir” denilmiştir (Aktaran Ahunbay, 2018). rnek olarak müze yapısına işlevlendirilecek bir yapının önceki işlevinden baēımsız olarak kafeterya, güvenlik kulübesi, tuvalet ya da mutfak gibi baēımsız düşünülmesi gereken hacimlere ihtiyaç duyulmaktadır. Böyle durumlarda

mümkün olduğunca özgün görünümü az etkileyen, çağdaş tasarımlar gerçekleştirilmelidir (Ahunbay, 2018).

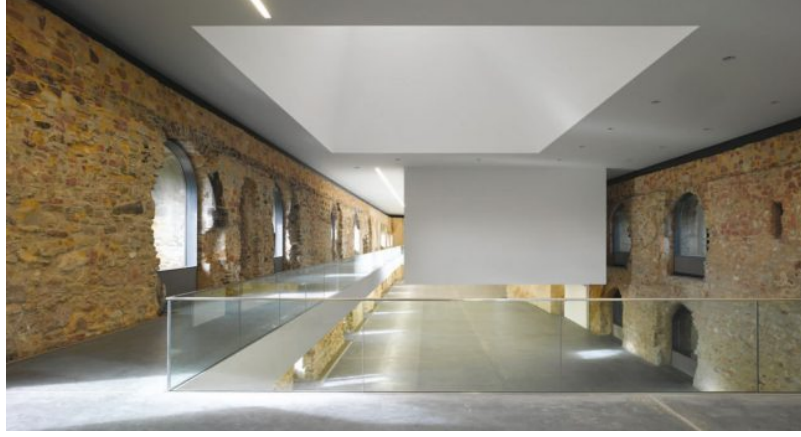
- **İç Mekân Müdahaleleri**

Yeniden işlevlendirilecek yapının yeni iç mekân kurgusu yüklenecek işlev ile doğrudan ilişkilidir. Yapının mevcut iç mekân kurgusu yeni işlevin ihtiyaçlarını karşılamıyorsa eklenecek ya da kaldırılacak duvarlar, ara katlar, sirkülasyon hacimleri ve mevcut duvarlarda açılacak açıklıklar, iç mekân müdahale kapsamında değerlendirilip iç mimari projelendirilmesi gereklidir. Yeni kurguda iç mekânda yapılan bölücü yatay düşey tüm işlemler binanın dış kütle ve özgün cephe bütünlüğünü bozmayacak şekilde ele alınmalıdır. Eğer mecbur kalınırsa; yeni koyulacak iç duvar, içeriden yapıya zarar vermeyecek detayda pencere açıklığı alçı panel ile kapatılıp, dışarıdan cephe özgünlüğü korunmalıdır.

Bir başka yöntem olarak ise mevcut duvarlar kaldırılıp daha geniş iç mekân hacimleri yaratılabilmektedir. Ara veya asma kat eklenmesi iç mekân müdahalesi olarak değerlendirilebilir. Güncel yönetmelikler dikkate alınarak yata ve düşey sirkülasyon elemanları da eklenebilmektedir. Eğer yan yana kurgulanmış birden fazla bina yeniden işlevlendirilecekse, mekânsal ihtiyaçlar doğrultusunda ek bina geçiş hacimleri yaratılarak yeni iç mekânlar kurgulanabilir (Yavuz, 2018).

İç mekân müdahalelerine önemli bir kısım ise iç mekân kaplama elemanlarının değişimidir. Özgün duvar sıvasının sökülmesi ve özgün taş ya da tuğla duvar yüzeyinin bırakılması gibi örnekler sıkça yapılmaktadır. Eğer iç mekân sıvası niteliğini kaybetmişse sökülmeli, iç mimari tasarım anlamında değer taşıyorsa iç duvarlar taş ya da tuğla olarak bırakılabilmektedir. Mevcut duvarlar taş ya da tuğla ise, üzeri sıva ya da başka bir malzeme ile kapatmaktan kaçınılmalıdır.

Özgün tavan ve zemin döşeme kaplaması büyük ölçüde korunmalıdır. Yeni işlevde eklenen hacimlerin zemin kaplamaları ya dönemin malzeme niteliğinde olmalı, ya da özgün malzeme ile yarışmayacak şekilde daha sade ve nötr kaplama malzemeleri ile kaplanmalıdır (Şekil 3.2).

Şekil 3. 2 : Moritzburg Müzesi İç Mekân, Almanya
(<https://www.manjarisharma.com/new-page>) 20 Nisan 2019

Yeni işleve projesinde bir diğer yöntem ise mevcut özgün mekân kurgusu dâhilinde ayrı bir mekân yaparak, yeni eklenen iç mimari eklerdir. Bu tip iç mekân ekleri daha çok kütüphane ya da benzer işlev verilmiş kamusal alanlarda başarı sonuçlar vermiştir. Özgün yapıda aydınlatma elemanı veya sabit duvar mobilyalarını bu tip bir mekân içerisinde mekân yaparak çözmek, oldukça işlevsel ve koruma anlamında doğru bir yaklaşım olarak önerilebilir (Şekil 3.3 ve Şekil 3.4).

Şekil 3. 3 : Beyazıt Şehir Kütüphanesi iç mekan 1, İstanbul
(<http://www.arkitera.com/galeri/detay/239184/1/Proje/7257>) 20 Nisan 2019

Şekil 3. 4 : Beyazıt Şehir Kütüphanesi iç mekan 2, İstanbul
(<http://www.arkitera.com/galeri/detay/239184/5/Proje/7257>) 20 Nisan 2019

3.2. Erken Cumhuriyet Dönemi Mimarlık Mirası ve Köy İlkokulu Binaları

Bu bölüm kapsamında, 1923-1950 yılları içerisinde üretilen mimarlık yapılarının, “Erken Cumhuriyet Dönemi Mimarlık Mirası” kavramı içerisinde değerlendirilerek koruma ve müdahale ilkeleri üzerinden açıklanacaktır. Tarihsel ve kültürel anlamda önemli bir yere sahip olan ve Erken Cumhuriyet dönemi mimarlık mirası olarak kabul edebileceğimiz köy ilkokul binalarının işlevsiz hale gelmesi ve yeniden değerlendirilme gereksinimi üzerinde durulacaktır.

3.2.1. Erken cumhuriyet dönemi mimarlık mirası

Cumhuriyetin ilk yıllarında üretilen kamu binalarının tasarımında “Birinci Ulusal Mimarlık Üslubu” nun (1908-1927) getirdiği özellikler hâkim olmuştur. Klasik Osmanlı izlerinin görüldüğü bu üslupta başta Ankara olmak üzere Anadolu’daki kamu ve sivil yapılarında kullanıldığı sıkça görülmüştür.

1920 yıllarının sonlarından itibaren ise yeni cumhuriyetin mimarlık camiasında “Uluslararası Üslup” ya da “Modern Mimari” olarak ifade edilen, yabancı mimarların getirdiği yeni bir mimari anlayış etkili olmuştur. Çalışmanın 2. Bölümünde daha detaylı bahsedilen Ernst Egli’nin etkileri bu dönem için kaçınılmazdır. Ernst Egli’nin Güzel Sanatlar Akademisinin başında olduğu dönemde olan 1930 yıllarının başında asistan olan Sedat Hakkı Eldem ve Seyfi Arkan klasik eğitim anlayışına karşı çıkmış ve modern mimarlığın öncüleri olmuşlardır (Alpagut, 2009).

Bu dönemde tasarlanan yapılar simetrik biçimlenmiş, iki ya da üç katlı ve yataydır. Süslemesiz, düz çatılı, teraslı, kübik kütle anlayışlı kamusal binalarda hâkim olmuştur. Türkiyeli mimarların modern mimarlığa karşı tutumları daha muhafazakârdır. Bu sebepten, modern mimarlığın Türkiye’deki yansımaları doğduğu topraklar olan Avrupa’daki uygulamalardan farklı bir biçimde şekillenmiştir. Türkiye toplumunun hızla modernleştirme çabalarının bir sonucu olarak biçimlenmiş, gerçekleştirilmeye çalışılmış fakat tam anlamıyla gerçekleşmiş modern mimari olarak görülmemektedir (Bozdoğan, 2002).

Bu çerçeveden bakıldığında erken cumhuriyet dönemi mimarlık üretiminin ilk yıllarına isabet eden köy okulları tip projelerine bakıldığında modern mimarinin etkileri görülmektedir. Üretilen projelerin sade cepheleri, pencere açıklıkları, yatay, süslemesiz, yöresel yapım teknikleri gözetilerek ele alınması dönemim getirdiği modernist tavrın sonucudur. Günümüze ulaşan fakat büyük çoğunluğu atıl olan köy ilkokullarına, modern mimarlık mirası kapsamında “erken cumhuriyet dönemi mimarlık mirası” tanımı ile ulusal ve uluslararası kapsamda koruma kapsamına almak oldukça önemlidir.

Yapısal ve kültürel olarak insanların ortak malı olan, kültürel değerleri yansıtan, ölçek ve nitelik bakımından farklılık arz eden ve çağdaş yaşam ile bütünleştirilmesi önem taşıyan yapılar mimari miras olarak tanımlanmaktadır. Mimari miras niteliğindeki kamu binalarının korunma çalışmaları, ekonomik, sosyolojik, tarihsel ve toplumsal değerleri ile ele alınıp, alanında uzman kişilerce yürütülmelidir (Yavuz, 2018).

Yavuz’a göre mimari miras olan taşınmaz kültür varlığının korunma değerleri için ilgili yapının aşağıdaki değerlerden bir veya bir kaçına sahip olması gerekir;

“Özgünlük; yapının konumu, tasarımı, malzeme ve işçiliği açısından içinde bulunduğu toplumun bozulmamış bir belgesi olmalıdır. Tarihsel sürecinde yapının kimliğini oluşturan katmanlar özgünlük değer olarak kabul edilmektedir.

Bütünlük; yapının içinde varlık kazandığı çevre ve miras olma durumunu belgeleyen diğer unsurlar ile birlikte düşünülmelidir.

Tarihsel değer; yapının kişi, olay veya bir kurum ile bağlı olması ve kentsel, endüstriyel miras ögesinin eskiliği gibi ölçütlere bağlı olarak ele alınmaktadır.

Belgesel değer; Yapının var olduğu toplum hakkında sosyal, kültürel, ekonomik yaşamları ve mimarisi hakkında bilgi veren kaynaklardır.

Estetik değer; yapının bulunduğu dönemin bezeme ve tasarım anlayışını kapsar.

Teknik değer; yapının inşa edildiği dönemdeki malzeme ve işliğı ilişkin belgesel nitelikleri kapsar.

Enderlik; benzerleri zamanla yok olmuş yapılar enderlik, mimari üslubu, malzemesi ve işliğı açısından benzeri olmayan günümüze kadar gelmiş yapılar teklik özelliğı göstermektedir.

Grup değeri; yapının, mimari ve tasarımsal bağlamda bir bütün oluşturmasından doğan değerdir.

Kullanım değeri; yapının özgün kullanımının ya da toplum tarafından öngörülen yeni kullanımının yapıya kattığı değerdir.

Folklorik değeri; toplumların örf, adet, gelenek ve göreneklerini yapılara yansıtmasıdır. (Yavuz, 2018)”

Bu çalışmada incelen erken Cumhuriyet döneminde inşa edilen köy ilkokulu binalarının pek çoğunun yukarıda tanımlanan kriterlere göre değerlendirilip, mimari miras statüsünde ele alınıp, “Erken Cumhuriyet Dönemi Mimarlık Mirası” tanımı getirilebilir. Bu tanımlama, işlevini yitirmiş ve pek çoğı koruma statüsü verilmemiş binaların koruma, onarım ya da yeni işlev çalışmalarına bir çerçeve tanımlayacaktır. ICOMOS (2013) (International Council on Monuments and Sites) bildirisine göre; tanıma süreci, belgeleme, teşhis, korunacak değerlerin belirlenmesi ve arşiv aşamaları olarak bu çerçeve tanımlanmıştır (aktaran Yavuz, 2018).

ICOMOS (International Council on Monuments and Sites) Türkiye’nin 2013 tarihinde yayınladığı bildiriye göre mimari miras müdahale ilkeleri aşağıdaki gibi belirlenmiştir;

- “1. Mimari mirasın korunmasında, yapılan müdahalelerde yapının özgünlüğünün korunması esastır.
2. Tarihi belge niteliğı olan izlerin yok olmamasına ve değıştirilmemesine dikkat edilmeli; bütünlük korunmalıdır.
3. Herhangi bir dönemin verisi, zorunlu olmadıkça diğeri bir dönemin verilerinin açığa çıkarmak için ortadan kaldırılmamalıdır. Bu konuda yapılacak müdahaleler, uzmanların ortak kararı ile gerçekleştirilmelidir.
4. Müdahaleler, daha sonra gerçekleştirilecek araştırma ve çalışmaları yanıltmamalı, özgün yapıya olabildiğince zarar vermeden kaldırılabilir veya yenilenebilir tekniklerle yapılmalıdır.
5. Özgün malzeme ve tekniklerle birlikte kullanılması zorunlu olan yeni malzeme ve teknikler, proje özelinde tanımlanacak testler yapılmadan veya bilimsel verilerle uygunluğu tespit edilmeden kullanılmamalıdır.
6. Uygulama sürecinde ve sonrasında yapılan müdahalelerin etkinliğini belirleyecek şekilde, ölçüme dayalı ve düzenli izleme yapılacak mekanizmalar tanımlanmalıdır.

7. Mimari mirasın korunması ile ilgili olarak proje hazırlama, uygulama ve denetleme süreci, bu sisteme özgü geliştirilecek yasal çerçeve kapsamında ele alınmalıdır.
8. Uygulamanın her aşaması belgelenmeli ve bu belgeler, hazırlanacak diğer belgelerle birlikte arşivlerde bulundurulmalıdır. Bu arşivler, telif haklarının gerektirdiği koşullar saklı kalarak, tüm uzmanların inceleme ve kullanımına açık tutulmalıdır.
9. Her kültür varlığının kendine özgü sorun ve potansiyeli olduğu göz önüne alındığında, evrensel ve ulusal yaklaşımlara uyulmak koşuluyla projelendirme ve uygulamada değişik değerlendirme ve çözümler gerekebileceği kabul edilmelidir. Bu kabulün doğal sonucu olarak, bu çok zengin ve çeşitlilik gösteren kültürel mirasın belgelenmesi, değerlendirilmesi ve uygulamaya yönelik müdahalelerin belirlenmesinde genellemelerden kaçınılmalıdır (aktaran Yavuz, 2018).”

3.2.2. Köy ilkokullarının yeniden işlevlendirme gereksinimi

Cumhuriyet ilanından beri eğitim sisteminde yapılan reformlar ve yönetmelik değişiklikleri günümüze kadar devam etmiştir. Her ülkede farklı sistemler uygulanmakla birlikte şu an ki Milli Eğitim Bakanlığı bünyesinde yönetilen Türk Eğitim sistemi, okul öncesi eğitim, ilköğretim, ortaöğretim çerçevesinde sistemleşmiştir. İlköğretimin bu sistem içerisinde en önemli aşama olduğu daha önceki bölümlerde değinilmiştir (bkz. Bölüm 2).

Her köye bir okul yapmak ve öğretmen atama gayesiyle yola çıkan cumhuriyetin kurucu eğitim modeli, devam eden yıllarda ve günümüzde, nüfusun az ve dağınık olduğu taşra ve kırsalda uygulanması oldukça zorlaşmış, birden fazla sınıf birleştirilerek bir ya da birkaç öğretmen tarafından eğitimin yönetildiği bir sisteme geçilmiştir. Okullardaki öğrenci sayılarının az olması, bir sınıfı oluşturamayan öğrenci mevcudu, öğretmen ihtiyacının karşılanamaması, derslik sayısının yetersizliği gibi sebeplerden dolayı, birden fazla sınıfın birleştirilerek bir grup teşkil edecek şekilde, bir öğretmen tarafından yetiştirilmesi birleştirilmiş sınıf öğretimini doğurmuştur (Uslu, 2017).

Köy okullarının büyük çoğunluğu ile il ve ilçelerin dış çeperlerinde bulunan okullarda birleştirilmiş sınıf uygulaması yapılmaktadır. Bu okulların fiziksel alt yapıları, ulaşım sorunları, iletişim kısıtları, araç gereç donanım eksiklikleri, sosyal olanakları ve sağlık hizmetleri istenilen düzeye ulaşamamıştır.

1930 yılında hazırlanan Köy Mektepleri Müfredat Programında, bir, iki ve üç öğretmenli köy okul sisteminde derslerin nasıl yürütüleceği ile ilgili esaslar belirlenmiştir (aktaran Uslu, 2017).

1939 yılında toplanan I.Maarif Şurasında “Köy Okulları Programı Projesi” hazırlanmış ve 1948 yılına kadar uygulanmıştır (aktaran Uslu, 2017). Devam eden yıllarda bu sistem uygulamaya devam edilmiştir. Sistemdeki aksaklıkları gidermek amacıyla ve nüfusun az olduğu bölgelerdeki çocukların bağımsız sınıflarda daha nitelikli eğitim görmesini sağlamak için 1989-1990 öğretim yılında taşınmalı eğitim modelinin denemelerine başlanmış, model başarılı görülmüş ve kapsamı genişletilmiştir. Devamında 1990-1991 öğretim yılından itibaren ülke genelinde “Taşınmalı İlköğretim Uygulaması”na geçilmiştir (Gökyer ve Gülşen, 2012). Bu sisteme göre ilköğretim okul binası bulunmayan veya birleştirilmiş sınıf sistemi uygulayan okullardaki öğrencileri, daha merkezde bulunan ilköğretim okullarına günlük taşımak suretiyle, öğrencileri fırsat eşitliğinden ve sosyal imkânlardan faydalanmaları amaçlanmıştır. 1991-1992 öğretim yılından itibaren yaygınlaştırılarak 29 il ve bu illere bağlı 78 ilçeye ait 960 köy okulunda devam edilir, 1992-1993 öğretim yılında ise 43 il, 325 ilçe ve 938 ilçe merkezinde yaygınlaştırılır (Uslu, 2017).

Üstteki veriler ışığında, ülke genelinde birleştirilmiş (tek, iki ve üç öğretmenli) köy okullarının işlevsiz hale geçmesi ilk olarak taşınmalı eğitim sistemi uygulaması ile başladığı söylenebilir. 1980’li yılların getirdiği sosyolojik, ekonomik ve politik sebeplerden dolayı köylerden merkezlere göçün artması, köy nüfusunun giderek azalması gibi sebeplerin de bunlara neden olduğu bilinmektedir. Taşınmalı sistem bu sorunu gidermek amacıyla önerilmiş fakat boş kalan köy okulu binalarının akıbetinin ne olacağı ile ilgili bir öneri getirmemiştir.

Milli Eğitim Bakanlığı, 1997-1998 eğitim öğretim yılından itibaren sekiz yıllık kesintisiz ilköğretim uygulamasına geçilmiştir. Sekiz yıllık kesintisiz zorunlu eğitim uygulaması taşınmalı ilköğretimin daha da yaygınlaşmasına neden olmuştur. 2012-2013 eğitim öğretim yılından itibaren de 4+4+4 (4 yıl ilköğretim, 4 ortaokul, 4 yıl lise) eğitim sistemi uygulaması kullanılmaya başlanmıştır. Bu değişikliğin beraberinde önceki dönemde yapılan uygulamalar neticesinde kapanan köy okulları yeniden açılmaya başlamıştır. Bu durum sınıfları tekrar birleştirme zorunluluğu getirdiği için öğrenci sayısını arttırmayı sağlasa da köy okullarının tekrar işlevini kazanması önemli bir gelişmedir. 30 Mart 2012 tarihli ve 6287 sayılı yasa hazırlanırken öne sürülen en önemli gerekçe olarak; kesintisiz 8 yıllık eğitim ile birlikte pek çok köy

okulunun işlevini yitirmesi, taşınmalı sistemin öğrencileri çok yorduğu ve fiziki şartların yetersizliği ileri sürülmüştür (Uslu, 2017).

Sistemde yapılan son değişiklikler kırsalda işlevsiz kalan köy okulu binalarını tekrar kullanımı amaçlasa da, geçmiş yıllardaki uygulamalardan dolayı pek çok öğrenci merkezdeki okulları tercih ettiği ve köylerdeki okulların öğrenci sayısı yeterli sayıya ulaşmadığı söylenebilir. Bu nedenle binlerce okul atıl durumda kalmıştır.

İşlevsiz kalan köy okulları çeşitli sivil toplum yapılarının ya da bireysel girişimler doğrultusunda onarılarak restore edilmektedir. Sayı tam olarak bilinmese de bu çalışmada bahsedilen okullar dışında bir kaç sivil girişim olduğu bilinmektedir.

4. ADATEPE KÖYÜ VE YENİDEN İŞLEVLENDİRİLMİŞ İLKOKUL BİNALARI

Çalışmanın bu bölümünde Çanakkale ili Ayvacık İlçesi Adatepe ve Adatepebaşı köylerine ait atıl durumdaki erken cumhuriyet dönemi yapısı olan ilkokul binalarının yeniden işlevlendirilmesi incelenmiştir. Yapılar yeniden işlevlendirilirken yapılan çalışmalar; yapısal, kütleli ve iç mekân müdahaleleri olarak incelenmiş, koruma ve müdahale analiz tablosu ile sonuçlandırılmıştır.

4.1. Çanakkale İli Ayvacık İlçesi Adatepe Köyü'ne Genel Bir Bakış

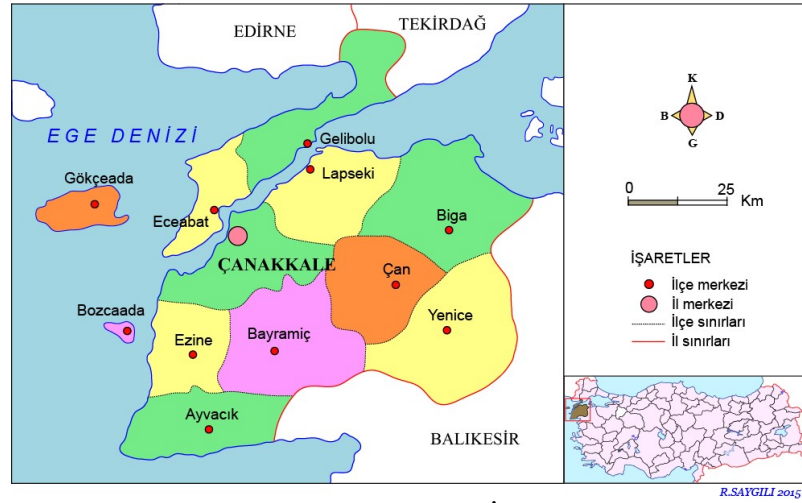
1924 Zorunlu Nüfus Mübadelesi' ne kadar Türkler ile Rumların bir arada yaşadıkları, her iki Anadolu halkının da geleneksel mimari birikimlerini harmanlayarak oluşturdukları yaşam alanlarının mimari mirası, köy halkın çabalarıyla Kentsel Sit Alanı ilan edilerek korunmuştur (Alyakut, E. , Genç, C. 2018). Sit alanı ilan edilmesiyle birlikte, harap ve metruk durumda olan pek çok ev restore edilerek korunmuştur. Bu bölümde, Adatepe köyü ve köyün bağlı mahallesi olan Adatepebaşı'nın ilkokul binalarının onarım ve yeniden işlevlendirme çalışmalarına geçmeden, Çanakkale İli Ayvacık İlçesi Adatepe Köyü'nün tarihçesi ve mimari çevresine genel bir çerçeveden bakılacaktır.

4.1.1 Ayvacık İlçesi ve Adatepe Köyü

Adatepe Köyü; Çanakkale ili, Ayvacık ilçesi, Küçükuyu beldesinin 3 km kuzeyinde, Kazdağları'nın güney yamaçlarına kurulmuş bir yerleşimdir. 10. Yüzyılda Oğuzların Çepni boyu tarafından kurulduğu, halkın çoğunluğunun Uç Türkmen boylarına mensup olduğu söylenmekle birlikte, köyün yakın çevresinde yer alan mezarlıktaki taşlar köyün tarihinin Selçuklu Dönemi öncesine dayandığını kanıtlamaktadır (Alyakut, E. , Genç, C. 2018).

Antik çağlara uzanan Adatepe köyü tarihi, Homeros İlyada destanında “Gargara” ismiyle bahsetmektedir. Yunan mitolojisine göre İda (Kazdağı) Zeus'un dağıdır ve Zeus Troya savaşını bugün Adatepe de bulunan Zeus Altarından yönetmiştir.

671 km sahil şeridi uzunluğu olan Çanakkale ilinin 78 km'lik kısmı Ayvacık ilçesi sınırlarında olması ve ilçe sınırları içerisinde antik yerlerin bulunmasından dolayı turizm yatırımları Küçükuyu, Behramkale, Babakale ve Gülpınar bölgelerinde yoğunluk göstermiştir (Alyakut, 2018).

Şekil 4.1 : Çanakkale İli Haritası

(http://cografyaharita.com/haritalarim/41_canakkale_ili_haritasi.png). 15 Mart 2019

Apollon tapınağı, Assos Antik Limanı ve Kenti, Lamponia Antik Kenti, Gargara, Zeus Altarı, Babakale Kalesi, Behramkale Köprüsü, Adatepe ve Yeşilyurt Köyleri Kazdağı Milli Parkı bölgedeki önemli turistik yerlerdir (Şekil 4. 2).

Şekil 4.2 : Çanakkale İli Tarihi ve Turistik Yerler

(<http://www.canakkalekulturturizm.gov.tr/TR-70503/haritalar.html>). 15 Mart 2019

Ayvacık ilçesi 1869 yılından 1929 yılına kadar Tuzla daha sonra ise Ezine ilçesine bağlı bir bucak olarak yönetilmiş, 1929 yılında ilçe yönetim merkezi bugünkü Ayvacık'a taşınmıştır. 1923 yılında Türkiye ve Yunanistan arasında imzalanan

Mübadele Anlaşması kapsamında iki ülkede zorunlu nüfus değişimi gerçekleşmiştir. Gelecek mübadillerin yerleşmesi için Çanakkale ili 2. İskân bölgesinde yer almaktadır. Mübadele sonucunda ise Ayvacık ilçesi ve bağlı köy ve beldelerinde nüfus yapısında ciddi değişiklikler olmuştur. Girit adası Hanya kentinden getirilen 127 mübadil aileden 519 kişi Ayvacık ilçesi Küçükkuyu beldesine yerleştirilmiş, 26'sı Adatepe köyüne iskân etmişlerdir (Alyakut, 2018). İlçeye göç eden Girit ve Midillili mübadiller anısına Küçükkuyu Belediyesi şehrin sahil meydanına “Mübadele Anıtı” yerleştirmiştir (Şekil 4.3).

Şekil 4.3 : Küçükkuyu Belediyesi, Mübadele Anıtı
(<https://www.kucukkuyu.bel.tr/gezilecek-yerler/kucukkuyu-belediye-tanitim-merkezi-ve-mubadele-aniti/>). 15 Mart 2019

Ayvacık ilçesi 1869 yılından 1929 yılına kadar Tuzla daha sonra ise Ezine ilçesine bağlı bir bucak olarak yönetilmiş, 1929 yılında ilçe yönetim merkezi bugünkü Ayvacık'a taşınmıştır. 1923 yılında Türkiye ve Yunanistan arasında imzalanan Mübadele Anlaşması kapsamında iki ülkede zorunlu nüfus değişimi gerçekleşmiştir (Alyakut, 2018). 1934 tarihli 2510 sayılı İskân kanunun kabulünden sonra ise Bulgaristan, Romanya ve Yugoslavya'dan da Türkiye'ye göçler olmuştur. Ayrıca İkinci Dünya Savaşı zamanında Romanya'dan gelen göçmenlerden de Ayvacık'a yerleştirilenler olmuştur. İlçe ekonomisi tarım ve hayvancılığa dayanmaktadır. Antep fıstığı ve narenciye üretiminin yanı sıra, zeytin ve zeytinyağı üretimi, halıcılık, odun kömürü, peynir yapımı önemli gelir kaynaklarındandır (Kocabıçak, Kara Pilehvarian, 2017).

Ayvacık ilçesi 64 köy ve 2 beldeden oluşmaktadır. Kaz Dağı yamaçlarında bulunan orman köyleri “Dere Kolu”, Bababurnu bölgesindeki köyler “Kıran Kolu” ve Küçükkuyu tarafında bulunan köyler ile “Yalı Kolu” köyleri olarak bilinirler (Şekil 4. 4) (Alyakut, 2018).

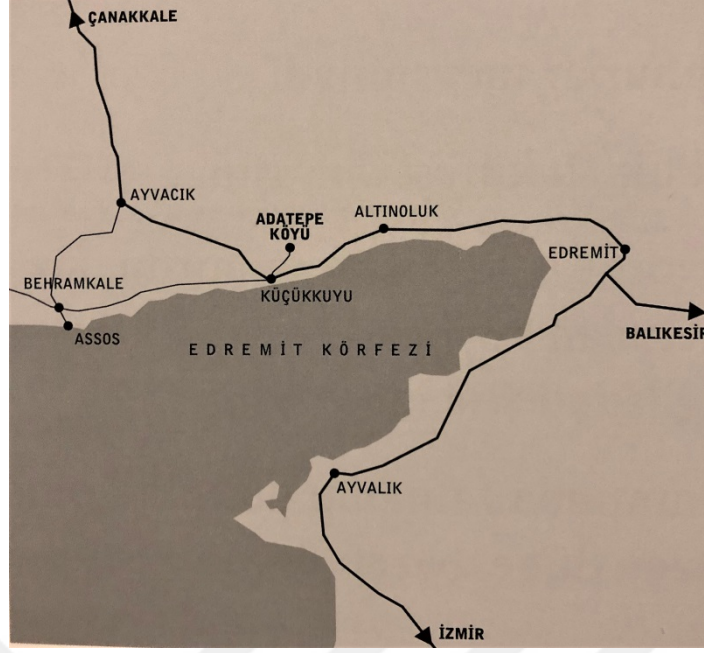

Şekil 4. 4 : Çanakkale İli Ayvacık ilçesine bağlı köyler (Alyakut, 2018)

Ayvacık ilçesi 64 köy ve 2 beldeden oluşmaktadır. Çalışmanın konusunu oluşturan Adatepe Köyü “Yalı Kolu” köylerinden biridir. Diğer önemli geleneksel mimari özellikleri taşıyan Küçükçetmi ve Yeşilyurt köyleri ile aynı coğrafyada yer almaktadır (Alyakut, 2018).

4.1.2 Fiziksel ve Tarihsel Özellikleri

Adatepe Köyü, Edremit Körfezi kuzeyinde Kaz Dağı’nın güney eteklerinde kurulmuştur. Bağlı bulunduğu Küçükkuyu beldesine 3 km uzaklıktadır. Ayvacık ilçe merkezine 35 km, Çanakkale il merkezine ise 105 km uzaklıktadır (Şekil 4. 5) (Alyakut, 2018). Deniz seviyesinden yüksekliği 265 m dir. Küçükkuyu beldesinden kuzey yönünde zeytinlikler arasından kıvrılarak tırmanan bir yol ile ulaşım sağlanır. Evler mimari özellikleri bakımından Türk ve Rum mimarisine referans verecek şekilde ayrılabilir. Köy, 1989 yılında SİT alanı ilan edilmiş ve köyde bulunan tarihi eserler Çanakkale Müzesi tarafından koruma altına alınmıştır (Altınkaya , Tekin, Eren, 2011)

Şekil 4. 5 : Adatepe Köyü ve yakın çevresi (Fırat, 2008)

Geleneksel tekniklerle inşa edilen yapılar yığma taş sistemle yapılmıştır. Kullanılan taşlar civardaki ocaklardan getirilerek yapılmıştır. Yığma taş sistemde malzemenin sınırlarına bağlı olarak gelişen mimaride kat yükseklikleri, döşeme, çatı, pencere ve kapı boşlukları geleneksel yapım tekniklerine bağlı olarak belli bir sınırdan kalmıştır. Taş yığma sistemi harçla birleştirilerek uygulanmıştır. Binanın dış kabuğunu oluşturan taş duvarlar, yapıyı dış etkilere korumakla birlikte, yapının işlevine göre şekillenen iç mekânları da ayırırlar. Yapıların büyük çoğunluğu iki katlı ve taş yığma sistemde inşa edilmişlerdir (Şekil 4. 6). Kaz Dağı taş rezervlerinde bölgede 12 çeşit volkanik tüf özellikte taş çıkarılmaktadır. Yapılan fiziki ve mekanik deneyler sonucunda Arıklı ve Nusratlı olarak isimlendirilen taşların daha çok tercih edildiği görülmüştür (Altınkaya , Tekin, Eren, 2011).

Şekil 4. 6 : Adatepe Köyü Genel Görünüm
(<https://www.kucukkuyurehberim.com/rehber/adatepe-koyu/>) 15 Mart 2019

1924 gerçekleşen Türk-Yunan Nüfus Mübadelesi ile birlikte Adatepe’de yaşayan Rum halkı Midilli ve Girit adasına gitmişlerdir. 1950 yıllarında ise kıyıların tekrar önem kazanması ve siyasi sebeplerden dolayı köyden göçler başlamıştır. Ticaretin deniz ve sahil kesimlerinde yaygınlaşması ile birlikte Adatepe halkı da Küçükkuşu beldesine göç etmişlerdir. 1975 yılında yaklaşık 190 adet yapının sağlam olmasına karşın terk edilmiş durumda olduğu belirtilmektedir (Şekil 4.7) (Alyakut, 2018).

Şekil 4. 7 : Adatepe Köyü 1977 yılından bir görünüm
(<http://ataturkkitapligi.ibb.gov.tr/yordambt/yordam.php?#>) 10 Mart 2019

1980 yıllarında sanatçı ve akademisyenlerden oluşan bir grubun Adatepe köyünde Rum evlerini satın alması ile köyde değişim başlamıştır. Bu grup, köyün geleneksel mimari dokusunun korunması ve köy halkı ile işbirliği yapma gibi konularda oldukça hassastır. Bu grubun Adatepe'nin tanınırlığını arttırdığı ve sit alanı olmasındaki katkıları da oldukça önemlidir (Başaran Uysal ve Sakarya, 2012).

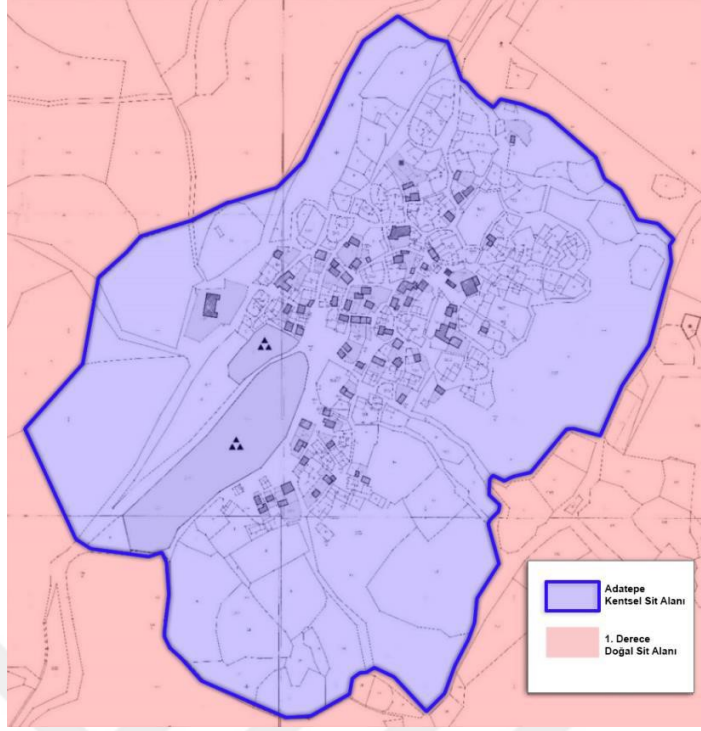
Adatepe'nin sit alanı ilan edilmesiyle köydeki mevcut yapılar koruma altına alınmıştır. Ayrıca yeni yapı inşası yasaklanmıştır. Mevcut yapıların restorasyon ve onarımlarına gerekli projeler hazırlandığı takdirde izin verilmektedir. 1990 yıllarında çeşitli büyük şehirlerden gelen insanların yazlık niyeti ile ev almaları ve turizmin canlanması ile birlikte evlerin fiyatları çok yükselmiştir. Yerli halk bu tip nedenlerden dolayı evlerini yüksek bir bedele satıp Küçükkuyu beldesine göç etmeye başlamıştır. 2018 yılındaki bilgilere göre köyde devamlı yaşayan hane sayısı 22 dir (Alyakut, 2018). Adatepe Köyünün 1970-2010 yılları arasındaki nüfus değişimi Çizelge 4.1'de görülmektedir.

Çizelge 4.1. Adatepe Köyü nüfus değişimi, 1970-2010 (Başaran Uysal ve Sakarya, 2012)

Yıllar	1970	1980	1990	2000	2010
Adatepe	682	682	441	431	431

Köydeki yerel halkın köyden göç etmesinin nedenlerinden biri olarak, yörenin “kentsel sit” ilan edilmesiyle birlikte, mevcut eski evlerin onarımı ve restorasyonu gibi bürokratik işlemlerin dışında yapılamaması ve bu işlemlerin maliyetlerinin yüksek olması gösterilebilir (Şekil 4.8) Bu durum köyde yeni yapı yapılamadığı için eski evlerin değerini daha da arttırmıştır (Başaran Uysal ve Sakarya, 2012).

Bu çalışmada incelenen köy ilkokulu binaları Adatepe ile köyün mahallesi olan Adatepebaşı mahallesinde bulunmaktadır.

Şekil 4. 8 : Adatepe köyü Kentsel Sit Alanı ve Tescilli Yapılar (aktaran Alyakut, 2018)

4.2. Adatepe İlkokulu (Taş Mektep)

Adatepe İlkokulu olarak 549 Ada 1 Parselde kayıtlı bina yöre halkından edinilen bilgiye göre, 1937 ila 1943 yılları arasında dönemin muhtarı saadettin Gönenç tarafından inşa ettirilmiştir (Şekil 4.9). 1985 yılına kadar eğitim ve öğretime devam eden okul çeşitli nedenlerden dolayı kapatılmıştır (Şekil 4.10) (aktaran Alyakut, 2018). Bina 1997 yılında Çanakkale Valiliğinden çeşitli yasal izinler alındıktan sonra, şehirden Adatepe köyüne göçen akademisyen, sanatçı, reklamcı ve yazarların oluşturduğu bir grup tarafından yeniden işlevlendirilerek “Taş Mektep” ismi verilerek yeniden işlevlendirilir (Boynudelik, 2019). 18 yaş üstü insanlara seminerlerin verileceği bir yaz okulu formatında, bazı konulara ilgi duyan ve öğrenmek isteyen insanları hedef alan bir model geliştirilmiş ve ilk seminerler 1999 yılı yazında başlamıştır. Seminerler günümüzde hala devam etmektedir. Taş Mektep, sivil toplum kuruluşları, İl Tarım Müdürlüğü gibi kamu yararı güden etkinliklere de ev sahipliği yapmaktadır.

Şekil 4. 9 : Adatepe İlkokulu (taş mektep) öğretmenleri Mümtaz Sarkun ve Arif Yalçın öğrencileri ile birlikte yıl 1948. (Boynudelik, 2018)

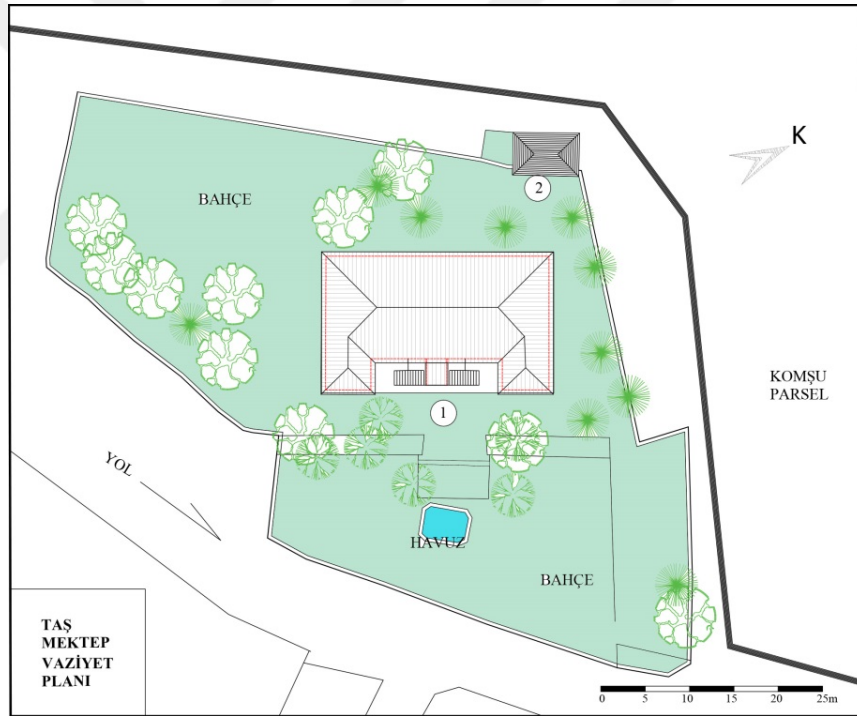

Şekil 4. 10 : Adatepe köyü İlkokulu (M. Çaklıcıoğlu, 2019)

Devam eden yıllarda okulun mülkü valilikten köy muhtarlığına geçmiş, özel statülü olarak “sadece eğitim ve kültür amacı dâhilinde kullanılabilir” ibaresiyle muhtarlıktan kiralanmıştır. Bu yüzden konaklama, büyük yemek hizmetleri gibi

organizasyonlar yapılamamaktadır. 2015 yılında “Adatepe Taş Mektep Derneği” ismiyle 22 üyeli bir dernek olarak faaliyetlerine devam etmektedir. Aynı zamanda okul binası, yine köy halkı tarafından kurulan “Adatepe Güzelleştirme Derneği” nin de ortak kullanım alanına dönüşmüştür (Boynudelik, 2019).

Üç sınıflı tek öğretmenli plan tipinde kâğır olarak yapılan binanın (1) geniş bir bahçesi, havuz, çeşme ve harici bir tuvalet binası bulunmaktadır (Şekil 4.11) (Şekil 4.13). Yapı toplam 415 m²'lik zemin alanı ile 2800 m²'lik bir parselde bulunmaktadır. Yaklaşık 25 m genişlikte ve 15 m eninde dikdörtgen planlı yapı bodrum kat ve zemin kat olarak inşa edilmiş, iki girişi mevcuttur. Ahşap karkas çatısı Marsilya kiremiti ile kaplanmıştır. Ana giriş olarak binanın ön cephesinden 2 yönlü merdivenle, sağ yan cepheden ise geniş bir merdivenle çıkılmaktadır (Şekil 4.12).

Şekil 4. 11 : Adatepe İlkokulu (Taş Mektep) vaziyet planı. (Gökalp Ceylan)

Şekil 4. 12 : Adatepe İlkokulu (M. Çakıloğlu,2019)

Şekil 4. 13 : Adatepe İlkokulu tuvalet binası (M. Çakıloğlu, 2019)

Binanın yığma kâgir duvar örgüsü bölgeye yakın bir ocaktan çıkarılan taşlar kullanılarak inşa edilmiştir. Taş Mektep kurucularından Zerrin İren Boynudelik' in aktardığına göre okulun kurulduğu tepe eskiden Rum mezarlığı olarak bilinmektedir (Boynudelik, 2019). Binanın kat silmesi ve köşe dönüş duvar detayları ince yonu teknikle biçimlendirilmiş, diğer duvarlar kaba-ince yonu şeklinde daha serbest biçimde şekil verilen taşlarla örülmüştür. Binanın pencere doğramaları ve dış kapıları lama demir profil çerçeveli olarak yapılmıştır (Şekil 4.14).

Şekil 4. 14 : Adatepe (Taş Mektep) arka cephe (M. Çakılcıoğlu , 2019)

Şekil 4. 15 : Adatepe İlkokul (Taş Mektep) (M. Çakılcıoğlu, 2019)

4.2.1. Yapısal müdahaleler

Yapı büyük ölçüde aslına sadık kalınarak restore edilip işlevlendirilmiştir. Okul binasının ahşap çatı konstrüksiyonu özgün beşik çatısı formatında yenilenmiştir. Üzeri özgün tipinde Marsilya kiremiti ile kaplanmıştır. Tuvalet binasının çatısı ve iç duvarları harabe haldeyken yenilenmiş ve aslına sadık kalınarak onarılmıştır.

4.2.2. Kütlesel müdahaleler

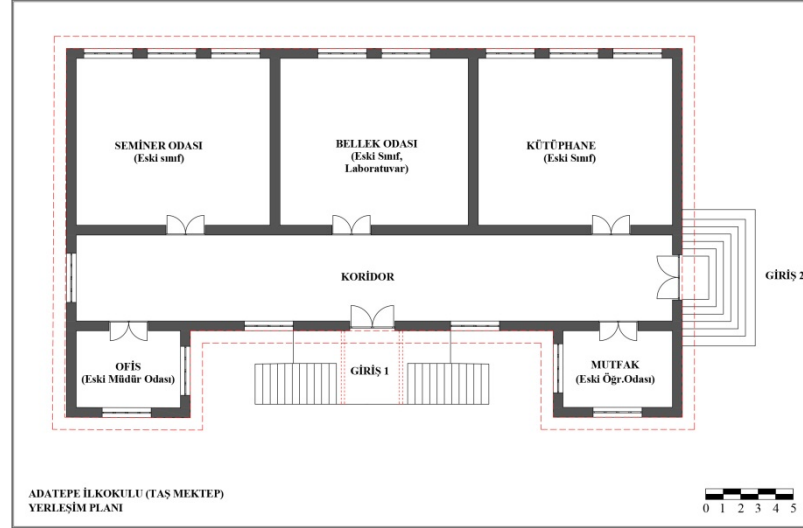
Yapıya kütlesel anlamda müdahale edilmemiştir. Okulun özgün dış duvarları sıvasız, iç duvarları özgün sıvalı iken sadece iç duvarlara sıva raspaşı yapılmıştır. Herhangi bir pencere körlemesi, döşeme sökümü gibi müdahaleler yapılmamıştır. Arşiv taramasında yapının bütünü gösteren 1977 tarihli Hüsrev Tayla fotoğrafına göre dış duvarların sıvasız yapıldığı görülmektedir (Şekil 4.16).

Şekil 4. 16 : Adatepe Köyü 1977 yılından bir görünüm. Sol üst köşede okul binası gözükmemektedir (<http://ataturkkitapligi.ibb.gov.tr/yordambt/yordam.php?#>) 10 Mart 2019

4.2.3. İç mekân müdahaleleri

Yapının yeni işlevi de bir nevi “okul” formatında yapıldığı için iç mekân kurgusunda duvar ekleme ya da sökme gibi müdahale bulunmamaktadır. 3 sınıflı 2 öğretmenli plan tipinde inşa edilen okulun plan şeması koridoru merkeze alan, 2 ayrı odası ve 3 sınıf olacak şekilde kurgulanmıştır (Şekil 4.17).

Şekil 4. 17 : Taş Mektep yerleşim planı (Hazırlayan Gökalp Ceylan)

Binanın koridoru dönemsel ve sabit sergi holü olarak kullanılmaktadır. Zemin döşeme kaplaması özgün dökme mozaiktir. Mozaik anoları 60x60 cm olacak şekilde 45 derece açıyla dökülmüş, üç farklı renkte mozaik betonu ile kaplanmıştır (Şekil 4.18). Tavan kaplaması ahşap lambri şeklinde yapılmış, özgün kaplamaya müdahale edilmemiş, üzeri sentetik boya ile boyanmıştır. Mekân giriş kapıları 2 kanatlı masif ahşaptan göbekli olarak yapılmış, özgün olarak korunmuş, üzeri sentetik boya ile boyanmıştır (Şekil 4.19). İç duvar yüzeyleri özgün yapıda sıvalı iken altındaki taş örgüyü ortaya çıkarmak için sıva raspası yapılmış, derzleri onarılmıştır. Mekân eski okuldan kalan çeşitli hareketli mobilyalar ile döşenmiştir. Aydınlatma tavandan sarkıtlı metal aydınlatma armatürleri ile sağlanmıştır.

Şekil 4. 18 : Adatepe Taş Mektep Koridor (M. Çaklıcıoğlu, 2019)

Şekil 4. 19 : Adatepe Taş Mektep iç kapı (M. Çaklıcıoğlu, 2019)

Binanın sağ yan cephesinden girişine göre sağ yöndeki ilk mekân kütüphane olarak yeniden işlevlendirilmiştir. Zemin döşeme kaplaması 10 cm x boy özgün çam rabıtabır üzeri cilalıdır (Şekil 4.20). Tavan kaplaması ahşap lambri şeklinde yapılmış, özgün kaplamaya müdahale edilmemiş, üzeri sentetik boya ile boyanmıştır. Pencere doğramaları özgün metal profilden yapılmıştır. Aydınlatma tavandan sarkıtlı metal aydınlatma armatürleri ile sağlanmıştır.

Şekil 4. 20 : Adatepe Taş Mektep Kütüphane (M. Çaklıcıoğlu, 2019)

Kütüphanenin oldukça zengin bir kitap arşivi bulunmaktadır ve halkın kullanımına açıktır. Kitaplıklar masif ahşaptan yapılmıştır. İç duvar yüzeyleri özgün yapıda sıvalı iken altındaki taş örgüyü ortaya çıkarmak için sıva raspası yapılmış, derzleri onarılmıştır. Çeşitli eski mobilyalar yeniden değerlendirilip kütüphane işlevine uygun şekilde kullanılmıştır. Mobilya seçimi özgün binanın iç mekân atmosferinin önüne geçmeyecek şekilde gerçekleşmiştir (Şekil 4.21).

Şekil 4. 21 : Adatepe Taş Mektep Kütüphane (M. Çaklıcıoğlu, 2019)

Kütüphaneden sonraki mekân “Bellek Odası” olarak işlevlendirilmiştir. Okul kiralandıktan sonra mekânda bulunan eski araç ve gereçler, mobilyalar, panolar gibi nesneler bu mekânda sergilenmektedir. Zemin döşeme kaplaması 10 cm x boy özgün çam rabıtaadır. (Şekil 4.22). Tavan kaplaması ahşap lambri şeklinde olup, özgün kaplamaya müdahale edilmemiş, üzeri sentetik boya ile boyanmıştır. Özgün pencere doğramaları özgündür ve metal profilden yapılmıştır. İç duvar yüzeyleri özgün yapıda sıvalı iken altındaki taş örgüyü ortaya çıkarmak için sıva raspası yapılmış, derzleri onarılmıştır. Aydınlatma tavandan sarkıtlı metal aydınlatma armatürleri ile sağlanmıştır.

Şekil 4. 22 : Adatepe Taş Mektep “Bellek Odası” (M. Çaklıcıoğlu, 2019)

“Seminer odası” olarak işlevlendirilen koridorun sonunda bulunan eski sınıf mekânının zemin döşeme kaplaması 10 cm x boy özgün çam rabıta üzeri cilalıdır. (Şekil 4.23). Tavan kaplaması ahşap lambri şeklindedir. Özgün kaplamaya müdahale edilmemiş, üzeri sentetik boya ile boyanmıştır. Özgün pencere doğramaları özgündür ve metal profilden yapılmıştır. İç duvar yüzeyleri özgün yapıda sıvalı iken altındaki taş örgüyü ortaya çıkarmak için sıva raspası yapılmış, derzleri onarılmıştır. Aydınlatma tavandan sarkıtlı metal aydınlatma armatürleri ile sağlanmıştır.

Şekil 4. 23 : Adatepe Taş Mektep “Seminer Odası” (M. Çaklıcıoğlu, 2019)

Binanın eski müdür odası aslına sadık olarak bırakılmış, ofis olarak işlevlendirilmiştir. Duvar sıvaları sökülmemiştir. Zemin kaplaması 10 cm x boy özgün çam rabıta üzeri cilalıdır. (Şekil 4.24). Tavan kaplaması özgün ahşap lambri şeklindedir.

Şekil 4. 24 : Adatepe Taş Mektep “Ofis” (M. Çaklıcıoğlu, 2019)

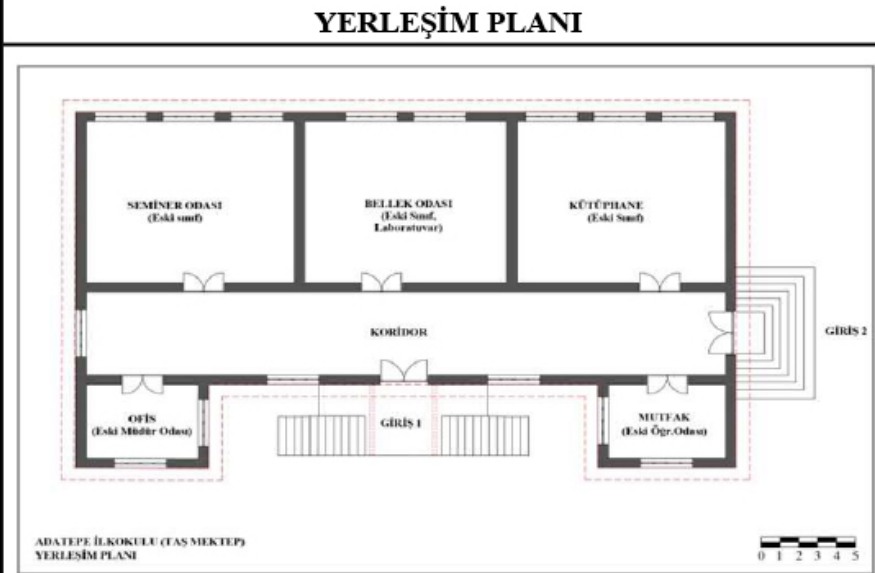
Binadaki son mekân eski öğretmen odası olarak kullanılan ve yeni işlevde mutfığa dönüştürülen mekândır. Özgün iç mekâna ilave bir seyyar tezgâh eklenmiştir. Binada ısınma soba ile sağlanmaktadır.

Yapı özgün işlevine yakın bir işlev ile tekrar kazanıldığı için mekânsal müdahale ölçeği çok azdır. Özgün iç mekân atmosferi ve seçilen mobilyalar ile dönemini yansıtmaktadır.

4.2.4. Koruma ve müdahale analizi

1. Derece kentsel sit alanında olup ve aynı zamanda erken Cumhuriyet dönemi mimarlık mirası olarak kabul edilen yapı en az müdahale ile yeniden işlevlendirilerek halkın kullanımına sunulmuştur. Özgün işlev ile yeni işlev arasındaki ilişki doğru kurulmuş, toplumsal hafızayı silmeden mekânsal dönüşüm gerçekleştirilmiş ve gelecek kuşaklara kamusal olarak miras kalmıştır.

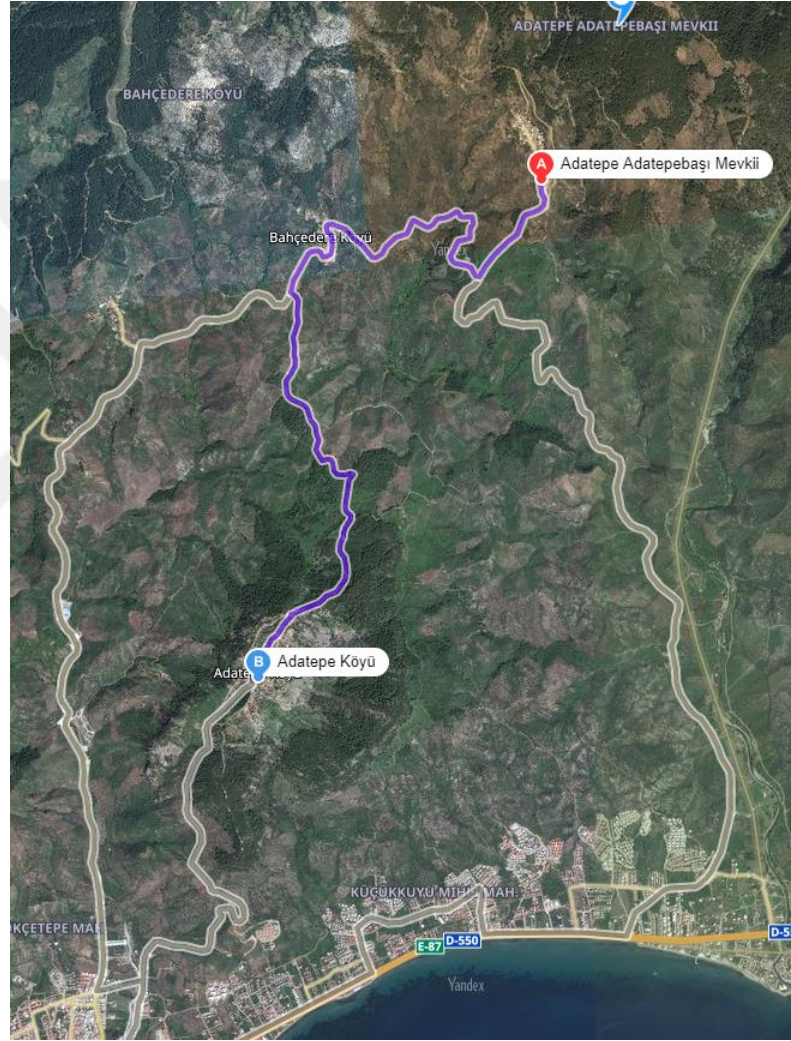
Çizelge 4. 2 : Taşmektep Erken Cumhuriyet Dönemi Mimarlık Mirası Koruma ve Müdahale Analizi

YERLEŞİM PLANI		
		
Koruma Boyutu	Koruma Yaklaşımı	Koruma Biçimi
Basit Onarım: Yapı mevcut özgünlüğü büyük ölçüde korunmuştur. Kütlesel ve yapısal müdahale yoktur. İç mekan duvar sıvaları sökülüp taş duvar ortaya çıkarılmıştır. En az müdahale edilerek çatı güçlendirmesi yapılmıştır.	Yeniden İşlevlendirme: Yapı orijinal işlevine paralel olarak, özel seminerlerin düzenlendiği bir okul olarak yeniden işlevlendirilmiştir.	Yapıda taş duvarlara derz güçlendirmeleri yapılmıştır. Mevcut tavan ve zemin kaplamaları onarılmıştır.

(Hazırlayan Gökalp Ceylan)

4.3. Adatepebaşı İlkokulu

Adatepe köyü sınırları içerisinde yer alan Adatepebaşı Mahallesi, Adatepe köyü merkezine 6.1 km uzaklıktadır (Şekil 4.25). Adatepebaşı'na ait 7 numaralı parselde kayıtlı ilkokul binası edinilen bilgiye göre 1950 yıllarında inşa edilmiştir. Öğrenci azlığı, taşınmalı eğitime geçiş ve 8 yıllık zorunlu eğitim gibi nedenlerden dolayı okul 1990 yıllarından itibaren kullanım dışı olmuştur (Şekil 4.26).

Şekil 4. 25 : Adatepe ve Adatepebaşı Mahallesi mesafesi uydu görünüşü
(<https://bit.ly/2Ye15GO>) 5 Mayıs 2019

Şekil 4. 26 : Adatepebaşı uydu görünüşü ve ilkokulu binası
(<https://bit.ly/2Ye15GO>) 5 Mayıs 2019

İlkokulun yeniden işlevlendirme öncesi 2016 yılına ait özgün fotoğraflarına göre bodrum kat üzerine zemin katlı taş duvar örgülü olarak inşa edildiği görülmektedir. Pencere lentoları ve döşeme kirişleri betonarme olarak inşa edilmiştir. Zemin döşemesi ahşap kirişli olup üzeri 10 cm x boy masif çam rabitalidir. Çatısı beşik çatı olup, Marsilya kiremiti kaplıdır. Dış duvarları sıvalı olup, özgün pencere doğramaları çelik profilden imal edilmiştir (Şekil 4.27).

Şekil 4. 27 : Adatepebaşı ilkokulu özgün yapı (M.Çakılcıoğlu, 2016)

İlkokul binası köy muhtarlığının tasarrufu altında atıl durumda iken, 2016 yılında Yeşil Düşünce Derneği (YDD) tarafından “İşini Güneşe Dön” Projesi dâhilinde, Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı’nın Sektörel Yatırım Alanlarında Genç İstihdamın Desteklenmesi (PYE-II) Hibe Programı kapsamında “Pilot Enerji Merkezi ve Çok Amaçlı Tesis” olarak yeniden işlevlendirilmiştir (Şekil 4.28).

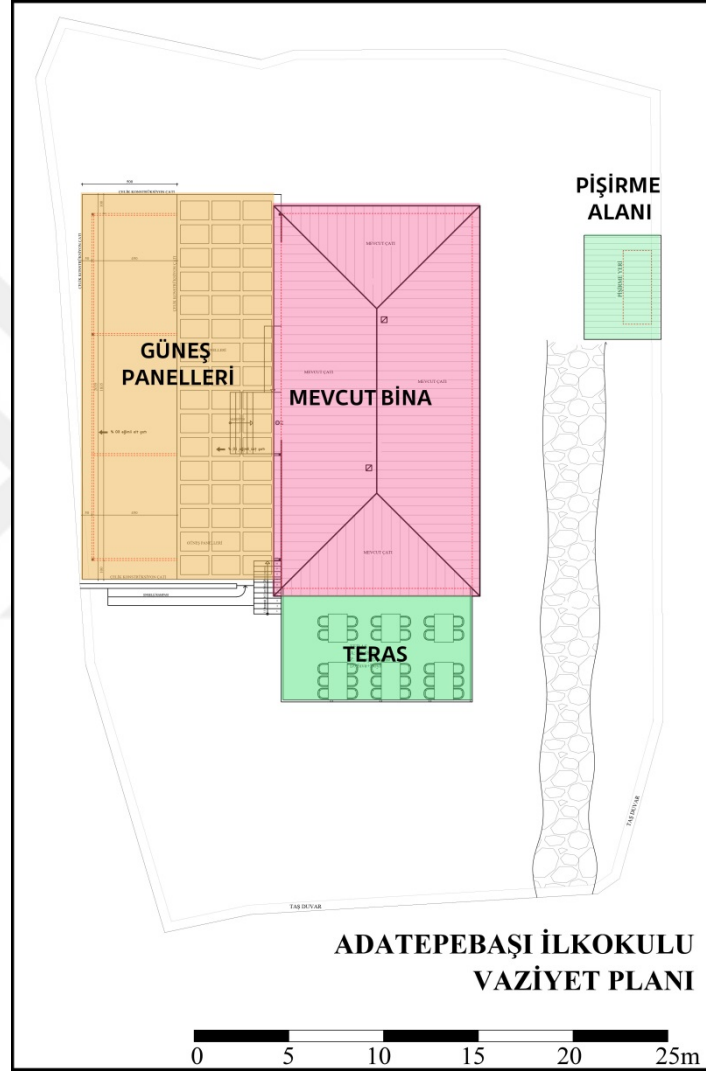
Gençlerin yenilenebilir enerji alanında girişimciliklerinin artırılması ve istihdam kapasitelerinin geliştirilmesi olarak amaçlanan doğrultuda, Çanakkale ve yakın çevresinde teknik liseler ve dengi okullarda bilgilendirme ve seminer programları düzenlenmiş, uygulamalı eğitim faaliyetlerinin yapılacağı Adatepebaşı ilkokul binasına güneş enerji panelleri yerleştirilerek, kendi elektrik enerjisini üreten bir “Pilot Enerji Merkezi” binası oluşturulmuştur. İşini Güneşe Dön projesi 2016 yılı Şubat ayında başlayıp 2017 yılı Mayıs ayında tamamlanmıştır (“Yeşil Düşünce”, t.y.).

Şekil 4. 28 : Yeniden işlevlendirilmiş Adatepebaşı ilkokulu (M.Çakılcıoğlu, 2017)

YDD Genel Koordinatörü Sevil Turan’la yapılan görüşmeden alınan bilgiler doğrultusunda, Yeniden işlevlendirme uygulama bütçesini YDD ve Adatepe köyü muhtarlığı karşılamıştır. Yapılacak yeni işlevin ihtiyaç programı, köy halkı için özellikle kadınların, gençlerin ve çocukların kullanabileceği eğitim, kültür ve sosyal bir mekân olması doğrultusunda planlanmıştır. Köyde yaşayan erkeklerin köy

kahvesi ile sosyalleşme ve dinlenme mekânı varken, köydeki kadınların talebi üzerine kadın merkezli bir sosyal merkez olması önemsenmiştir. Bina, çay bahçesi, düğün ve çeşitli toplantılar için yeniden işlevlendirilmiştir (Turan, 2019). Yeni işlevin ihtiyaçları doğrultusunda mevcut kütleye ek olarak; güneş enerjisi panelleri, teras ve pişirme alanı eklenmiştir (Şekil 4.29).

Şekil 4. 29 : Yeniden işlevlendirilmiş Adatepebaşı ilkokulu (Gökalp Ceylan)

YDD'nin yürüttüğü Proje kapsamında başta Adatepe Taşmektep bu proje için düşünülmüş, ancak sit alanı olduğu için ve sosyoekonomik açıdan Adatepebaşı daha dezavantajlı olduğu için projenin uygulama alanı olarak bu köy seçilmiştir. Dönemi itibari ile hem çok amaçlı işlevlendirilmesi hem de elektrik altyapısını güneş enerjisi

ile sağlayan bir sistemi kurulması açısından daha önce uygulanmamış bir proje olduğu dışınılmektedir (Turan, 2019).

İlkokul binası yeniden işlevlendirilirken binanın çatısına ek bir enerji santrali sistemi dışınılmıştır. Yapının mevcut çatı yüzey alanı yeterli kapasiteyi sağlayamayacağı için, binaya ek bir yapı ile enerji santrali kurma ihtiyaı doğmuştur. Bu aşamada fikişsel anlamda bir ek yapı nerisi bu çalışmanın yazarı Gökalp Ceylan tarafından proje yürütücülerine sunulmuştur (şekil 4.30).

şekil 4. 30 : Adatepebaşı ilkokulu güneş santrali ek nerisi (Gökalp Ceylan, 2016)

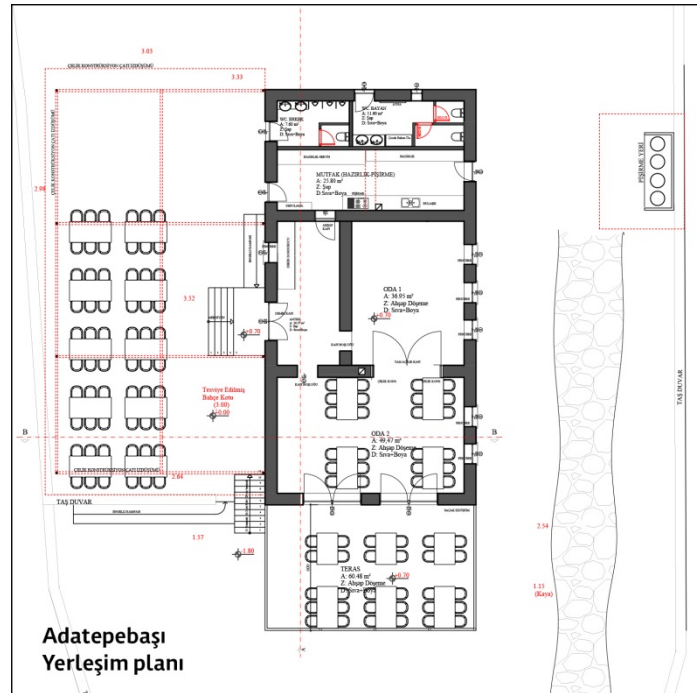
Bu neri, yeterli enerji santrali yüzey alanı sağlayamadığı için mimari proje yürütücüsü İdea Mimarlık Firması tarafından geliştirilmiş, enerji santrali elik konstrüksiyon üzerine güneş panelleri koyularak yapının n cephesine eklenmiştir (şekil 4.31).

Şekil 4. 31 : Adatepebaşı ilkokulu Güneş Panelleri (M.Çakılcıoğlu, 2019)

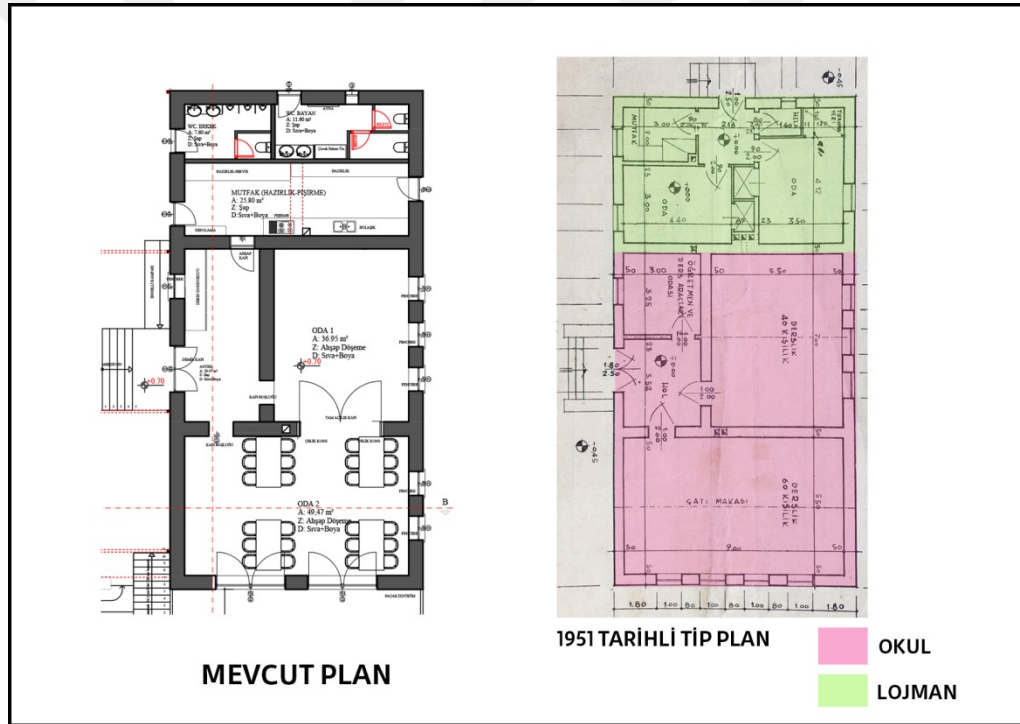
4.3.1. Yapısal müdahaleler

Okul binasının iç mekân plan şeması büyük ölçüde korunmuş, çeşitli kapı geçişleri açılarak sirkülasyon alanları sağlanmıştır. Dikdörtgen planlı olan özgün yapı 10 m 19,8 m lik bir alana oturmaktadır (Şekil 4.32).

Şekil 4. 32 : Yeniden işlevlendirilmiş Adatepebaşı ilkokulu binası (İdea Mimarlık, 2017)

Yapının özgün fotoğrafları ve yeniden işlevlendirme planı incelendiğinde uygulanan tip projenin; tez çalışmasının 2. Bölümünde değinilen 1951 yılı tarihli “küçük tip köy okulu” projesi ile birebir örtüştüğü görülmektedir (Şekil 4.33). İki plan tipi karşılaştırıldığında; derslik olan iki ayrı hacim birleştirilerek aradaki duvar kapı geçişi sağlamak için açılmıştır. Bu açıklık çelik profil ile güçlendirilmiştir. Yapının özgün planında görülen öğretmen lojmanı kısmındaki ara bölücü duvar kaldırılmış, geniş bir mutfak hacmine dönüştürülmüştür. Ayrıca onarım sırasında mevcut zemin döşemesindeki çürüyen ahşap kirişler yenilenmiştir. Tavan döşeme kaplaması sökülmüş, çatı karkası açık bırakılmıştır. Okul binasının ahşap çatı konstrüksiyonu özgün beşik çatısı formatında yenilenmiştir. Üzeri özgün tipinde Marsilya kiremiti ile kaplanmıştır (Şekil 4.34).

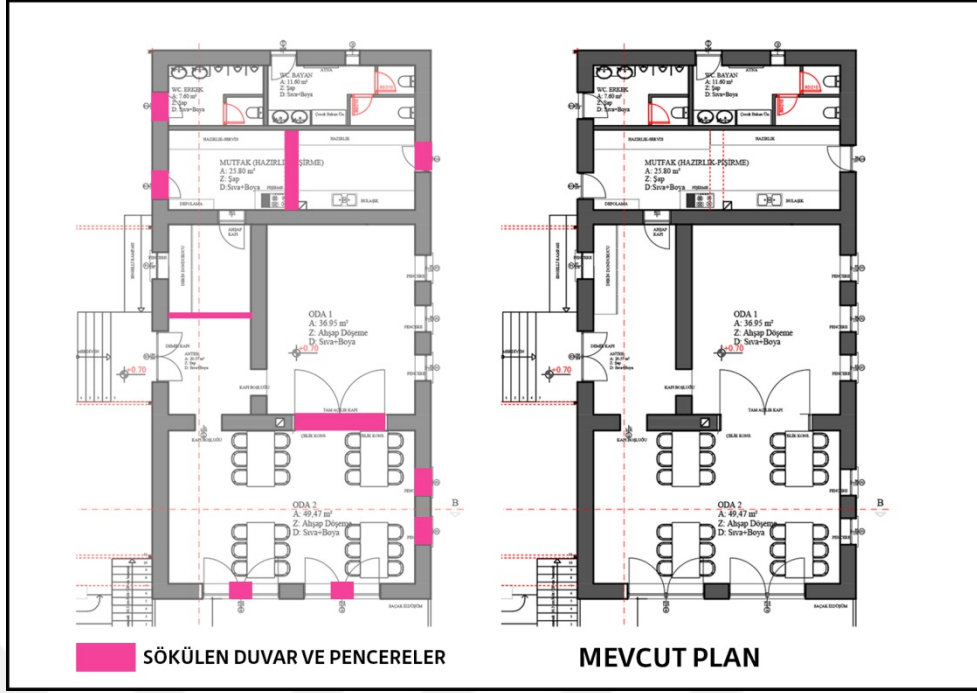
Şekil 4. 33 : Adatepebaşı ilkökulu yeni ve eski plan karşılaştırması (Gökalp Ceylan)

Şekil 4. 34 : Adatepebaşı ilkokulu özgün ve yeniden işlevlendirilmiş fotoğraf karşılaştırması (Gökalp Ceylan)

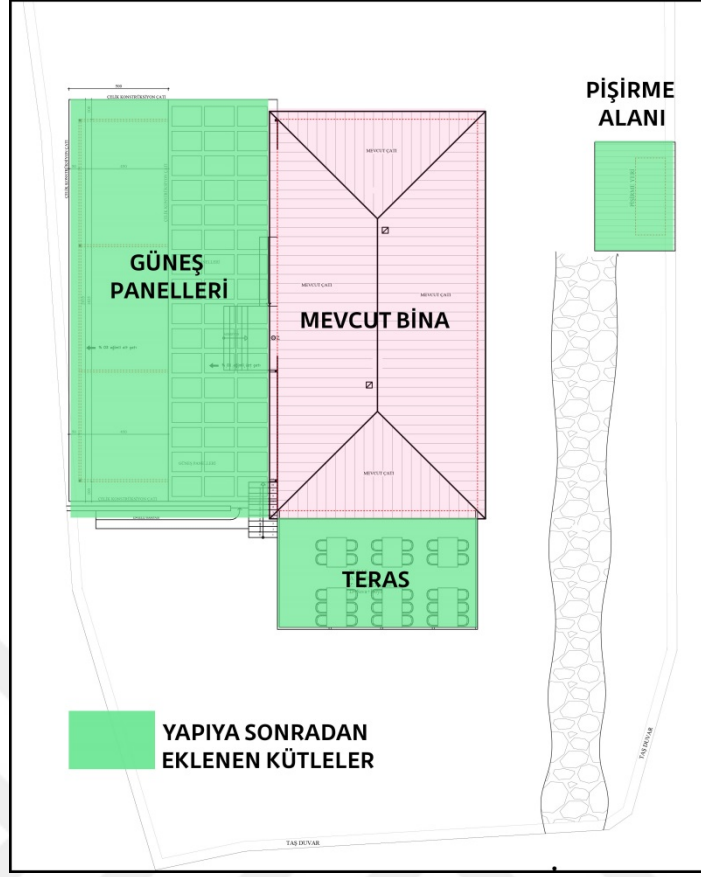
4.3.2. Kütlesel müdahaleler

Yapının yeni işlevinin getirdiği ihtiyaçlar doğrultusunda kütleli anlamda pek çok müdahale yapılmıştır. Özgün dış cephe silüeti yeni işlevdeki mekânsal ihtiyaçlar doğrultusunda oldukça değişmiştir. Yapının büyük derslik kısmındaki 4 adet pencere birleştirilip 2 adet kapıya dönüştürülmüş, eklenen teras giriş çıkış sağlanmıştır. Öğretmen lojmanı kısmındaki 2 pencere parapetleri yere kadar sökülüp, ilave 2 adet kapı girişi eklenmiştir (Şekil 4.35). Yapının tüm dış duvarlarının sıvası yenilenip beyaza boya ile boyanmıştır. Özgün demir pencere ve kapı doğramaları sökülüp, yerlerine 40x40 mm kutu profilden imal edilen siyah boyalı yeni kapı ve pencere doğramaları konulmuştur.

Şekil 4. 35 : Adatepebaşı ilkokulu sökülün yapı elemanları (Gökalp Ceylan)

Yapıya yeni işlev doğrultusunda 3 adet kütle eklenmiştir (Şekil 4.36). Bunlar yapının giriş cephesine eklenen güneş panelleri konstrüksiyonu, teras ve pişirme alanıdır. Güneş panellerini çatı örtüsü olarak kullanan çelik konstrüksiyon bir çıkma yapıya eklenen en büyük hacimdir. Güneş panelleri, yapıya elektrik enerjisi sağlarken alt kısmı ortak oturma alanı olarak planlanmıştır. Yapının araziye göre eğiminin yüksek olduğu kısma çelik konstrüksiyon bir teras eklenmiştir. Döşemesi çelik profillerle yapılmış, beton üzeri seramik kaplanmıştır. Korkuluklar demir lokma parmaklık tipinde yapılmıştır. Terasın konumu arazinin getirdiği avantaj doğrultusunda hem bodruma girişi kolaylaştırmış, hem de üst örtücü olarak mekânsal bir hacim sağlamıştır (Şekil 4.37).

Şekil 4. 36 : Adatepebaşı ilkokulu kütle ekler (Gökalp Ceylan)

Şekil 4. 37 : Adatepebaşı ilkokulu teras eki (M.Çakılciöğlu, 2019)

Yapının ana giriş cephesine bakan avluya çelik konstrüksiyon üzeri güneş panelleri ile çatı örtüsü sağlanan bir kütle eklenmiştir. Bu mekân aynı zamanda çeşitli

toplantılar için oturma düzeni alınarak kullanılmaktadır. Zemin döşemesi doğal taş ile kaplanmış Korkuluklar demir lokma parmaklık tipinde yapılmıştır.(Şekil 4.38).

Şekil 4. 38 : Adatepebaşı ilkokulu giriş avlusu (M.Çakılcıoğlu, 2019)

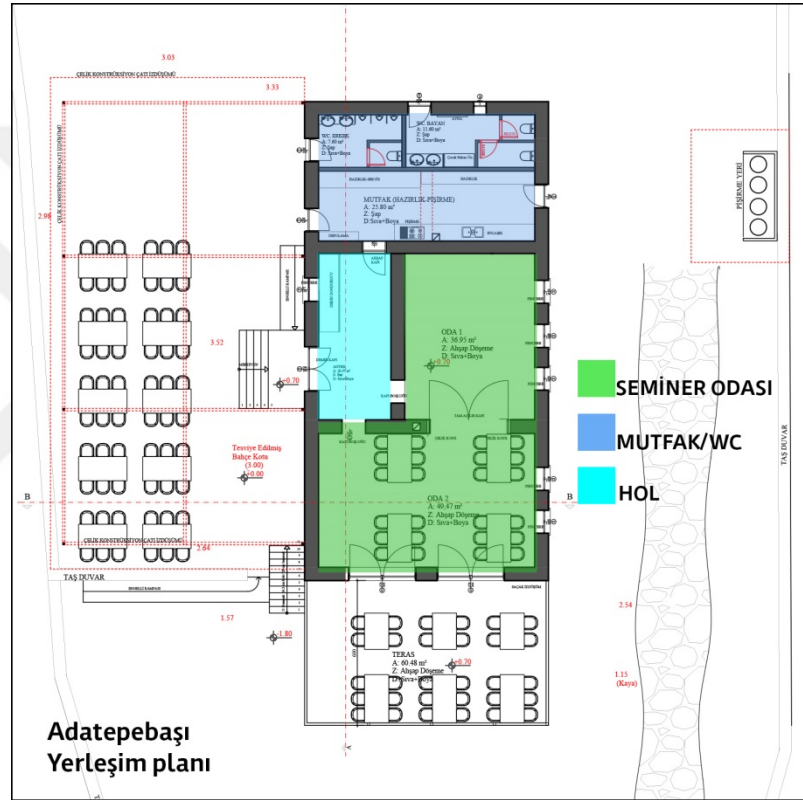
Özgün yapıya eklenen bir diğer kütle, yapının arka cephesine yerleştirilen bağımsız bir pişirme alanıdır. Delikli tuğla duvar ve çelik konstrüksiyon üzeri sandviç sac panel ile çatı örtüsü sağlanan yarı açık bir mekândır. Mekân düğün gibi etkinliklerde toplu yemek pişirme için kullanılıp, binadaki mutfakla doğrudan ilişkili olarak konumlanmıştır. Zemin döşemesi doğal taş ile kaplanmıştır (Şekil 4.39).

Şekil 4. 39 : Adatepebaşı ilkokulu pişirme alanı (M.Çakılcıoğlu, 2019)

4.3.3. İç mekân müdahaleleri

Yapının yeni işlevinin getirdiği yeni program doğrultusunda iç mekânda pek çok değişiklik yapılmıştır. Oda 1 ve Oda 2 isimli mahaller tek bir mahale dönüştürülüp, aradaki duvar sökülüp iç mekân genişletilmiştir. Binanın eski lojman mekânı mutfak ve wc lerin bulunduğu müstakil girişli bir mekâna dönüştürülmüştür (Şekil 4.40). Yapıya herhangi bir asma tavan yapılmayıp çatı ahşap konstrüksiyonu gözükecek şekilde açık bırakılmıştır.

Şekil 4. 40 : Yeniden işlevlendirilmiş Adatepebaşı ilkokulu binası (Gökalp Ceylan)

Yapının giriş holü zemin kaplaması karosimani görünümlü 20x20 seramikle kaplanmıştır. Duvarlar sıva üzeri beyaz boyalıdır. Tavan çatı karkası gözükecek şekilde masif ahşaptır. Özgün iç mekân kapıları masif ahşap göbekli kapı ile yenilenmiştir. Aydınlatma modern formlu duvar aplikleri ile sağlanmıştır (Şekil 4.41).

Şekil 4. 41 : Adatepebaşı ilkokulu giriş holü (M.Çakılcıoğlu, 2019)

Mutfak hacmi zemin kaplaması karosimani görünümlü 20x20 seramikle kaplanmıştır. Duvarlar sıva üzeri beyaz boyalıdır. Tavan çatı karkası gözükecek şekilde masif ahşaptır. Aydınlatma duvara monte floresan aydınlatma armatürü ile sağlanmıştır. Mutfak çalışma tezgâhları paslanmaz çeliktir. (Şekil 4.42).

Şekil 4. 42 : Adatepebaşı ilkokulu mutfak (M.Çakılcıoğlu, 2019)

Terasa çıkışı olan ana iç mekân seminer ve ortak kullanım alanı olarak kullanılmaktadır. Zemin döşeme kaplaması 10 cm x boy özgün çam rabıta üzeri mat cilalıdır (Şekil 4.43). Duvarlar sıva üzeri beyaz boyalıdır. Tavan çatı karkası

gözükecek şekilde masif ahşaptır. Aydınlatma modern formlu duvar aplikleri ve tavandan sarkıt aydınlatma armatürü ile sağlanmıştır. (Şekil 4.44).

Şekil 4. 43 : Adatepebaşı ilkokulu ortak seminer salonu (M.Çakılcıoğlu, 2019)

Şekil 4. 44 : Adatepebaşı ilkokulu tavan armatürü (M.Çakılcıoğlu, 2019)

Mekânın ardaki duvar kaldırılarak genişletilen kısmı seminerler oldukça kullanılmaktadır. Mobilyalar basit ve yer kaplamayacak şekilde gerektiğinde oturma düzeni sağlayacak şekilde seçilmiştir. Zemin döşeme kaplaması 10 cm x boy özgün çam rabıta üzeri mat cilalıdır. Duvarlar sıva üzeri beyaz boyalıdır. Tavan çatı karkası gözükecek şekilde masif ahşaptır. Aydınlatma modern formlu duvar aplikleri ve tavandan sarkıt aydınlatma armatürü ile sağlanmıştır. (Şekil 4.45).

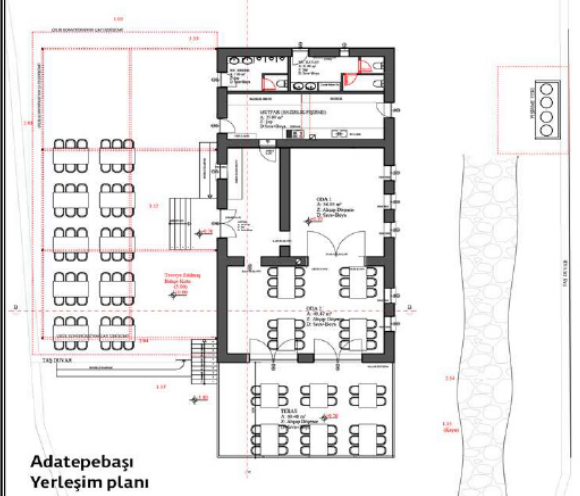

Şekil 4. 45 : Adatepebaşı ilkokulu ortak seminer salonu (M.Çakılcıoğlu, 2019)

4.3.4. Koruma ve müdahale analizi

Herhangi bir koruma statüsü bulunmayan fakat erken Cumhuriyet dönemi mimarlık mirası olarak kabul edilen yapı yerinde müdahaleler ile yeniden işlevlendirilerek köy halkının kullanımına sunulmuştur. Yeni işlevin getirdiği ihtiyaçlara göre mekânsal ilişki doğru kurulmuş, toplumsal hafızayı silmeden mekânsal dönüşüm gerçekleştirilmiş ve gelecek kuşaklara kamusal olarak miras kalmıştır.

Çizelge 4. 3 : Adatepebaşı Erken Cumhuriyet Dönemi Mimarlık Mirası Koruma ve Müdahale Analizi

YERLEŞİM PLANI Adatepebaşı Yerleşim planı	Koruma Boyutu Esaslı Onarım: Yapı yeniden işlevlendirme projesine bağlı olarak Kütesel, yapısal ve mekansal müdahaleler yapılmıştır. Yapılan müdahaleler gerekli statik güçlendirmelerle desteklenmiştir. çatı güçlendirmesi yapılmıştır.	Koruma Yaklaşımı Yeniden İşlevlendirme: Yapı orijinal işlevinin dışında, köy halkının kullanımında sosyal mekan olarak yeniden işlevlendirilmiştir.	Koruma Biçimi Yapıda taş duvarlara derz güçlendirmeleri yapılmış ve üzeri sıvanarak korunmuştur. Mevcut zemin döşeme kirişleri yenilenmiştir. Statik güçlendirme ve yapısal iyileştirmelerle korunmuştur.
--	---	---	--

(Hazırlayan Gökalp Ceylan)

5. SONUÇ

Türkiye Cumhuriyeti'nin kuruluş aşamasından itibaren eğitim konusunda yaptığı reformlar ile sürekli bir değişim ve dönüşüm içerisinde olmuştur. Eğitimin temel aşaması olan ilkokul seviyesinde halka okuma yazma öğretme çabası, beraberinde pek çok mekânsal ihtiyaç ve üretilen pek çok tip proje doğurmuştur.

Bu tip projeler yeni yetişen öğretmenler aracılığı ile yayılmış ve inşa edilmeye çalışılmıştır. İlkokul binalarının inşa süreçlerinde halkın katılımı 1924 yılında çıkarılan Köy Kanunu'nun 13. Maddesine göre zorunlu kılınmıştır (Resmi Gazete, 1924). Bu zorunluluk nicelik anlamda köylerdeki okullaşmanın sayısını arttırsa da eğitim politikalarının halkta yarattığı etki araştırılması gereken ayrı bir konudur.

Erken cumhuriyet dönemi olarak sayılan 1923-1950 yılları aralığına bakıldığında 1945 nüfus sayımına göre Türkiye'de 34061 köy sayılmıştır ve genel nüfusun %80 lik kısmı köylerde yaşamaktadır (Wofford, 1952). Cumhuriyet rejiminin en büyük arzusu “her köye bir okul kurmak” fikrine rağmen 18565 köyde okul binası mevcut olmadığı belirtilmiştir. Buna rağmen erken cumhuriyet döneminde 7960 adet köy ilkokulu yapılmıştır (Çizelge 4.2).

Çizelge 5. 1 : Erken Cumhuriyet Dönemi Köy ilkokul binaları sayıları (Wofford, 1952)

1923-1951 KÖY OKULU BİNALARININ SAYISI		
YIL	Kurulan Köy Okulu Sayısı	Okulu Olmayan Köyler
1930	43	-
1940	2839 (Öncekilerle birlikte)	26009
1950	7390 (Öncekilerle birlikte)	18565
1951	570 (1 yılda)	-

Son istatistiklere göre 2017-2018 öğretim yılında tüm Türkiye'de toplam aktif ilkokul bina sayısı 24.967 adettir (MEB, 2018). Köy Okulları Değişim Ağı (KODA) ile yapılan görüşmeye göre; 2012 yılında çıkarılan Büyükşehir yasası ile birlikte mevcut köylerin hemen hemen yarısı mahalleye dönüştürüldüğünden köy okulları artık kent okulları kategorisinde sayılmaktadır. Önceki yılların istatistik verilerinde köy okulu ayrı kategori olarak belirtilirken 2011-2012 yılından itibaren okul sayısı

bütün olarak verilmektedir. Sosyolojik olarak köy sayılan ama resmi dilde mahalle olan yerlerdeki okul sayıları tam bilinmemektedir. Mahalleye dönüştürülmemiş köylerdeki toplam aktif okul sayısı 2017-2018 döneminde ise 5983 adettir (KODA kişisel iletişim, 30 Nisan 2019).

MEB Strateji Geliştirme Daire Başkanlığının ulaşılabilen en eski tarihli 2006-2007 istatistik verilerine göre köy okulu sayısı 23536 adettir (MEB, 2007). 2011-2012 verisine göre köy okulu sayısı 12938 olarak verilmiştir (MEB, 2012). Devam eden yıllardaki veriler Türkiye’deki tüm ilkokul sayısını verdiği için köy okulları sayısı son istatistikte verilmemiştir. Bu verilere göre aradaki 10598 sayılık fark, atıl durumdaki okul sayısı hakkında aşağı yukarı bilgi vermektedir.

Yapılması gereken ilk çalışma Türkiye genelindeki atıl durumda olan köy okullarının envanter çalışması yapıp eldeki bina stoku tespit edilmelidir. Çeşitli bölgelerde köy bölgesi sit alanı ilan edildiği için (Adatepe Taşmektep örneği gibi) köy okulları koruma statüsüne alınmıştır. Çalışmanın odaklandığı bölge dâhilinde olan yeni sit alanı ilan edilmiş, Ayvacık ilçesine bağlı Yeşilyurt köyü ilkokulu buna bir örnektir (Boynudelik, 2019). Sit alanı olanların dışındaki tüm köylerdeki okulların dönemi tespit edildikten sonra “Erken Cumhuriyet Dönemi Mimari Mirası” statüsünde koruma altına alınmalıdır. Koruma kararlarından sonra yapıların rölöve, hasar tespit ve belgeleme çalışmaları yapılmalıdır. Bu okulları tekrar eğitim sistemine dâhil etmek ilk hedef olsa da izlenen eğitim reformlarındaki değişiklikler buna pek olanak sağlayamamaktadır. Yapıların onarılıp yeniden işlevlendirmesi ve kamusal kullanıma sunulması temel amaç olmalıdır. Bu süreci mümkün olan en demokratik ve katılımcı mekanizmaları çalışan şekilde işler kılmak oldukça önemlidir.

Tez çalışmasında incelenen iki örnek çerçevesinde bakıldığında; Adatepe Taş mektep yeniden işlevlendirme örneği bireysel bir girişim doğrultusunda gerçekleşmiş, köy halkının katılımı sağlanmadan bir işlev verilip dönemsel olarak halka açık bir kullanıma sunulmuştur. Köy halkının Taş mektep seminerleri ile ilgisi oldukça zayıftır. Seminer katılımcıları belli bir ücret karşılığında köy dışından gelmektedirler. Köy halkının katılımını sağlayacak etkinliklere ağırlık verilip, uzun vadede okulu köy halkı ile bütünleştirmek doğru olacaktır. Taşmektep kurucularından Zerrin İren Boynudelik ile yapılan görüşmeden edinilen bilgiye göre, önümüzdeki dönemlerde Adatepe köyü halkına dair bir bellek oluşturacak çeşitli fotoğraf ve öykülerin olacağı bir sergi üzerinde çalışmalarına devam ettikleri öğrenilmiştir (Boynudelik, 2019).

Mimari açıdan Taşmektep projesi en az müdahale ile yapılmış, koruma ve onarımı özgünlüğü bozmayacak biçimde gerçekleşmiştir. Müdahale ölçeğinin az olmasının sebebi büyük ölçüde okulun 1.derece sit alanında yer almasıdır.

Çalışmada incelenen diğer proje olan Adatepebaşı ilkokul binasının yeniden işlevlendirme projesinin, sivil toplum derneği destekli bir proje olmasının sağladığı olumlu etkiler olduğu gözükmemektedir. Köy muhtarlığı uhdesinde olan atıl yapı, muhtarlık ile birlikte köy halkının da fikirleri alınarak, katılımcı mekanizmaların çalıştığı ortak kararlar dâhilinde yeni işlev programı yapılmış ve uygulanmıştır. Yapının elektrik enerji üretimi; kendi kendine yeterli, sürdürülebilir ve temiz enerji olan güneş ile sağlanıyor olması oldukça önemli bir örnek teşkil etmektedir. Mimari anlamda yapılan müdahaleler yeni işlevin getirdiği ölçüde doğru yapıldığı söylenebilir. Yapının herhangi bir koruma statüsü olmamasının getirdiği olumsuz etkiler olsa da günümüz için örnek bir yeniden işlevlendirme projesi olduğu düşünülebilir.

Atıl durumdaki okulların pek çoğu valilikler uhdesinde olup köy muhtarlığının tasarrufundadır. Bu okullar muhtarlık tüzel kişiliğinden kiralanabilmektedir. Bu atıl bina stokunu değerlendirmek için öncelikle geniş kapsamlı bir işleyen model önerisi hazırlamak gerekmektedir. Bunun için sivil toplum kuruluşları, ilgili devlet kurumları, üniversiteler, meslek örgütleri bir araya gelerek ortak çalışma yapmalı ve kamu yararına özgün bir model üretebilmelidir. Koruma ve restorasyon işleri günümüzde sadece mimar lisansına sahip meslek insanlarının imza yetkisine bırakılsa da, yeniden işlevlendirme projelerinde mimarlarla birlikte içmimar meslek insanlarına da yer açacak yasal düzenlemeler getirilmelidir. Yeniden işlevlendirme, eski yapıların iç mekân kurgusunu yeniden ele almaya yönelik bir çalışma olduğu için içmimarların doğrudan çalışma alanını kapsamındadır.

Özgün işlevi çeşitli nedenlerden dolayı yitirilmiş olan köy ilkokul binalarının, “Erken Cumhuriyet Dönemi Mimarlık Mirası” olarak koruma altına alınması ve yeniden işlevlendirilerek gelecek kuşaklara aktarılması önemlidir. Bu çalışma kapsamında yapılan incelemelerin, önümüzdeki yıllarda bu atıl yapı stokunu değerlendirme çalışmaları için bir öneri olması amaçlanmıştır.

KAYNAKLAR

- Adatepe**, (2018, 4 Kasım) *Vikipedi* içinde. Erişim adresi; <https://tr.wikipedia.org/wiki/Adatepe>,_Ayvacık 29 Şubat 2019
- Ahmet Emin Yalman İ.Ö.Okulu Restorasyon Projesi (2019, 11 Nisan)**. Erişim Adresi: <http://www.mimdap.org/?p=206876> Erişim: 19 Şubat 2019
- Ahunbay, Z.** (2018). *Tarihi Çevre Koruma ve Restorasyon*, YEM Yayın, İstanbul.
- Alkan, T.** (1989). *Siyasal Bilinç ve Toplumsal Değişim: Siyasal Bilincin Gelişmesinde Ailenin, Okulun ve Toplumsal Sınıfların Etkisi*, Gündoğan Yayınları, Ankara
- Alpagut, L.** (2009). “1930’larda bir mimar: İzzet Baysal” *Edebiyat Fakültesi Dergisi*, Cilt 26, Sayı 1. <https://dergipark.org.tr/download/article-file/620151> Erişim:25 Nisan 2019
- Alpagut, L .** (2018). Üretken Bir Mimar Ve Ankara’da Modern Bir Bina: Bruno Taut ve Atatürk Lisesi. *Sanat Tarihi Dergisi*, 27 (1), 135-161. DOI: 10.29135/std.399781
- Alpagut, L.** (2010). “Atatürk Orman Çiftliği’nde geleneksel bir yapı: Bira Fabrikası Hamamı” *Folklor/Edebiyat*, (63), 29-52.
- Altinkaya P.E., Tekin Ç., Eren Ö.**, (2011). "Kırsal Yerleşim Bölgelerinde Sürdürülebilirlik:ÇanakkaleBölgesi Ayvacık İlçesi Adatepe ve Demirciköy", *Politeknik Dergisi 2011,cilt.14, Sayı: 2 ss.109-113*
- Alyakut, E.** (2018). *Çanakkale ili Ayvacık ilçesi Adatepe köyünde tarihi çevre koruma çalışması*. (Yüksek lisans tezi). Yıldız TeknikÜniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Alyakut, E. , Genç, C.** (2018). “Kırsal mimarlık mirasının korunmasında turizmin etkisi: Çanakkale - Adatepe Köyü”. *FSM İlmî Araştırmalar İnsan ve Toplum Bilimleri Dergisi*, (11), 251-262. DOI: 10.16947/fsmia.437779
- Aslanoğlu, İ.** (1985). Pertevniyal lisesi (valde mektebi), *Mimarlık*, S.2-3, s 34-35
- Aslanoğlu, İ.** (2010). *Erken Cumhuriyet Dönemi Mimarlığı 1923-1938*, Bilge Kültür Sanat, İstanbul.
- Başaran Uysal A., Sakarya İ.**, (2012). "Kırsal soylulaştırma ve turizmin kırsal yerleşimlere etkileri: Adatepe ve Yeşilyurt köyleri", *8 Kasım Dünya Şehircilik Günü 36. Kolokiyumu, ANKARA, TÜRKİYE, 7-9 Kasım 2012,cilt.1, ss.579-598*
- Başaran Uysal A.** (2017). "Kırsalda koruma ve soylulaştırma ikilemi", *Ege Mimarlık*, cilt.2017/2, ss.36-39,
- Boynudelik, İ. Z.** (2019). Kişisel görüşme. 15 Şubat, İstanbul
- Bozdoğan, S.** (2002), *Modernizm ve Ulusun İnşası, Erken Cumhuriyet Türkiye’sinde Mimari Kültür*, Metis Yayınları, İstanbul.
- Büyükarıslan, B. , Güney, E.** (2015). “Endüstriyel miras yapılarının yeniden işlevlendirilme süreci ve İstanbul tuz ambarı örneği.” *Beykent Üniversitesi Fen ve Mühendislik Bilimleri Dergisi*, 6 (2), 31-57. Retrieved from <http://dergipark.gov.tr/bujse/issue/3849/51492> Erişim tarihi; 3 Mayıs 2019

Çanakkale İli Mahalli Çevre Kurulu Kararı (2015). “*Küçükkuyu Beldesi, Adatepe Köyü, köy yerleşik alanı ve yakın çevresinin kentsel sit alanı ilan edilmesi*” 08.04.2015

Dedeoğlu, F., E. (2012). *Tarihi değer taşıyan kiliselerde yeniden işlevlendirme sürecinin ve iç mekan çözümlerinin irdelenmesi: Sivrihisar Ermeni kilisesi örneği*. (Yüksek lisans tezi). Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Dewey, J. (1939). “*Türkiye Maarifi hakkında rapor*”, Erişim: 10 Mart 2019 <https://acikerisim.tbmm.gov.tr/xmlui/handle/11543/928>

Dik, E . (2016). “Türkiye’de Erken Cumhuriyet Döneminde (1923-1930) “Köy” Sorunu”. *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*, 71 (3), 693-729. Retrieved from <http://dergipark.gov.tr/ausbf/issue/23852/254099> Erişim: 15 Mart 2019

Erten, İ., (2008) “Kazdağları Güneyindeki Yerleşme Kültürü ve Bir Örnek: Adatepe Köyü”, *Küçükkuyu Değerleri Sempozyumu, Çanakkale, 2008*.

Fırat, K. (2008), *Adatepe Kazdağları’nda bir köy*, Füm Sıfırıkı Yayınları, İstanbul.

Franck, O. A.. (2015). *Politika ve Mimarlık: Ernst Egli ve Türkiye’de Modernliğin Arayışı*, Mimarlar Odası Yayınları, Ankara

Franck, O. A. ,(2019) “Erken Cumhuriyet dönemindeki Almanca konuşan mimarlar” *Bir Başkentin Oluşumu: Avusturyalı, Alman ve İsviçreli Mimarların İzleri, Projesi Goethe Institut*, Erişim: 02 Mart 2019, <http://www.goethe.de/ins/tr/ank/prj/urs/arc/trindex.htm>

Gazi, A. ve Boduroğlu, E. (2015). İşlev Değişikliğinin Tarihi Yapılar Üzerine Etkileri “Alsancak Levanten Evleri Örneği”. *Megaron Dergisi*, DOI: 10.5505/MEGARON.2015.86570

Gökçer, N. , Gülşen C. (2012). “Taşınmalı ilköğretim uygulamasında öğrencilerin taşınmaları sürecinde karşılaşılan sorunlara ilişkin öğrenci görüşleri”. *Milli Eğitim Dergisi*, 193. Erişim adresi: <https://dergipark.org.tr/download/article-file/442329> Erişim tarihi: 10 Mart 2019

Güler, A. B. , Keskin E. N. , Baskıcı M. M., (2007). *Açıklamalı Yönetim Zaman Dizini 1929-1939* Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Yayınları, Ankara

Gürsoy, E. (2019). “Uşak’ta Erken Cumhuriyet Dönemi İlkokul Mimari Yapısı: Gazi Mustafa Kemal İlkokulu Örneği”, *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 18 (69), 32-40. DOI: 10.17755/esosder.379977

İlkmektep Planları. (1933). *İlkmektep Planları Albümü*, İlk Tedrisat Dairesi Ankara.

Karşı, T. U. ve Aytıs, S. (t.y.). Eski Kabuk Yeni İşlev: Yeniden Kullanıma Adaptasyon. *Yapı Dergisi*, <https://yapidergisi.com/eski-kabuk-yeni-islev-yeniden-kullanima-adaptasyon/> Erişim Tarihi: 13 Nisan 2019

Kaşlı, B., (2009). *İstanbul’da yeniden işlevlendirilen korumaya değer endüstri yapıları ve iç mekan müdahaleleri: Santral İstanbul Örneği*. (Yüksek lisans tezi). İstanbul teknik Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü , İstanbul.

Kılıç, C. E. (2015). *Tarihi yapılar için yeniden işlevlendirme kriterleri ve Ali paşa hanı örnekleme*. (Yüksek lisans tezi). İstanbul Teknik Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Kocabıçak, E., Kara Pilehvarian, N., (2017). “Örneklem Aracılığıyla Ayvacık Kırın Kolu Köyleri Geleneksel Konut Mimarisine Bakış”, *Megaron Dergisi*, 12(3):395-408.

Köy Okulları ve Enstitüleri Teşkilat Kanunu, (1942, Haziran 25) *Resmi Gazete* (Sayı: 5141), Erişim: 19 Şubat, 2019, <http://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.3.4274.pdf>

Köy Okulu Binası. (1937). *Köy okulu binası*, İstanbul Devlet Basımevi, İstanbul.

Köy okulu planları (1945). “Köy okulu planları hakkında tamim” , T.C. Maarif Bakanlığı Tebliğler Dergisi, Sayı 323 Maarif Bakanlığı Matbaası İstanbul

Kul, B. (2012). *Bir erken cumhuriyet dönemi yapısının koruma önerisi: Atatürk Orman Çiftliği hamamı* (Yüksek lisans tezi). Ortadoğu Teknik Üniversitesi, Restorasyon Bölümü, Ankara.

Kul, F. N. (2010). *Erken cumhuriyet dönemi mimarlığının koruma statüsünün tanımlanmasına yönelik yeni bir yaklaşım örnek çalışma: İlkokul binaları, İzmir*. (Doktora tezi). Ortadoğu Teknik Üniversitesi, Mimarlık Bölümü, Ankara.

Kul, F. N. (2011). “Erken Cumhuriyet Dönemi İlkokul Binaları”, *Mimarlık*, S. 360, s.66-71.

Kuyrukçu, Z. , Yıldız Kuyrukçu, E. (2017). “Tarihi ve Kültürel Süreklilik Bağlamında Sait Bektimur Evi’nin Yeniden Kullanımı”, *Artium*, 5 (2), 38-50. Retrieved from <http://dergipark.gov.tr/artium/issue/31057/331322> Erişim: 15 Mart 2019

MEB, (1951). “Köy okulu planları” , T.C. Milli Bakanlığı Tebliğler Dergisi, 2 Nisan 1951, MEB Matbaası İstanbul

MEB, (2007) “Millî Eğitim İstatistikleri Örgün Eğitim 2006-2007” Erişim adresi: http://sgb.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2012_12/06020711_meb_istatistikleri_organ_egitim_2006_2007.pdf Erişim tarihi; 10 Mayıs 2019

MEB, (2012) “Millî Eğitim İstatistikleri Örgün Eğitim 2011-2012” Erişim adresi: http://sgb.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2012_12/06021046_meb_istatistikleri_organ_egitim_2011_2012.pdf Erişim tarihi; 10 Mayıs 2019

MEB, (2017) *"Heyet-i İlmiye 1921-1926"*, Erişim: 19 Şubat 2019, <https://ttkb.meb.gov.tr/www/milli-egitim-suralari/dosya/12>

MEB, (2018) “Millî Eğitim İstatistikleri Örgün Eğitim 2017-2018” Erişim adresi: http://sgb.meb.gov.tr/www/icerik_goruntule.php?KNO=327 tarih 10 Mayıs 2019

Nicolai, B. (2011). *Modern ve Sürgün, Almanca Konuşulan Ülkelerin Mimarları Türkiye’de, 1925-1955*, Mimarlar Odası Yayınları, Ankara

Resmi Gazete (1924). Köy Kanunu. Sayı 68, cilt 5, Sayfa 336 <http://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.3.442.pdf> Erişim: 19 Şubat 2019

Sivas'ta 113 yıllık tarihi mektep (2019, 11 Nisan). Erişim Adresi: <https://www.ensonhaber.com/113-yillik-tarihi-mektep.html> Erişim: 19 Şubat 2019

Taner, M. , Başal, H. A. (2009). “Cumhuriyetin İlanından Günümüze Türkiye’de İlköğretimde ve İlköğretime Öğretmen Yetiştirmede Niceliksel ve Niteliksel Gelişmeler”, *E-Journal Of New World Sciences Academy*, Vol:4, No:1, Article No: 1C0012. Erişim: 15 Mart 2019

Tombul, M. (2015). *Çanakkale Kültür Envanteri*, Çanakkale Valiliği, İstanbul.

Turan, S. (2019). Kişisel görüşme. 15 Nisan, İstanbul

Uslu, Ö. (2017). *İlköğretimde taşınmalı eğitim uygulaması*. (Yüksek lisans dönem projesi). Pamukkale Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Denizli. Erişim adresi: <http://acikerisim.pau.edu.tr:8080/xmlui/bitstream/handle/11499/1849/%C3%96zlem%20Uslu.pdf?sequence=1&isAllowed=y> Erişim tarihi; 5 Mayıs 2019

Wofford, K. V. (1952). *"Türkiye köy ilkokulları hakkında rapor."*, Erişim: 15 Mart 2019 <https://acikerisim.tbmm.gov.tr/xmlui/handle/11543/932>

Yavuz, E. (2018). *Ayvalık bölgesinde yeniden işlevlendirilmiş yağhane ve zeytinyağı fabrikalarının incelenmesi*. (Yüksek lisans tezi). Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü , İstanbul.

Yeşil Düşünce (t.y.). İşini güneşe dön projesi. Erişim Adresi: <http://yesildusunce.org/project/isini-gunese-don/> Erişim Tarihi: 25 Nisan 2019

Yıldırım T., Şimşek A., (2017). "Erken Cumhuriyet Dönemi'nde "Biz"ın İnşası: Tarih Ders Kitapları Üzerine Bir Değerlendirme.", *Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi, Cilt.37 sayı 1*, GEFAD / GUJGEF 37(1): 367–389 (2017)

Yıldız, G. (2014). *Erken Cumhuriyet dönemi ilkokulu için koruma prensiplerinin tanımlanması: Mimar Kemal İlköğretim okulu*. (Yüksek lisans tezi). Ortadoğu Teknik Üniversitesi, Mimarlık Bölümü, Ankara.

GÖKALP CEYLAN

ÖĞRETİM GÖREVLİSİ

E-Posta Adresi : gokalpceylan@ayvansaray.edu.tr
Telefon (İş) : 4447696-
Telefon (Cep) : 5334434636
Faks :
Adres : Ayvansaray Caddesi, No:45, 34087, Balat - İSTANBUL

Öğrenim Bilgisi

Yüksek Lisans
2014

MİMAR SİNAN GÜZEL SANATLAR ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ/İÇ MİMARLIK (YL) (TEZLİ)

Lisans
2001
2005

HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ
GÜZEL SANATLAR FAKÜLTESİ/İÇ MİMARLIK VE ÇEVRE TASARIMI BÖLÜMÜ/İÇ MİMARLIK VE
ÇEVRE TASARIMI PR.

Görevler

ÖĞRETİM GÖREVLİSİ
2015

İSTANBUL AYVANSARAY ÜNİVERSİTESİ/PLATO MESLEK YÜKSEKOKULU)

ÖĞRETİM GÖREVLİSİ
2015

YENİ YÜZYIL ÜNİVERSİTESİ/MÜHENDİSLİK-MİMARLIK FAKÜLTESİ/İÇ MİMARLIK
BÖLÜMÜ/İÇ MİMARLIK PR. (TAM BURSLU))

ÖĞRETİM GÖREVLİSİ
2013-2015

NİŞANTAŞI ÜNİVERSİTESİ/SANAT VE TASARIM FAKÜLTESİ/İÇ MİMARLIK
BÖLÜMÜ/İÇ MİMARLIK PR. (TAM BURSLU))

İdari Görevler

Program Başkanı
2016

İSTANBUL AYVANSARAY ÜNİVERSİTESİ/PLATO MESLEK YÜKSEKOKULU/MİMARLIK
VE ŞEHİR PLANLAMA BÖLÜMÜ/MİMARİ RESTORASYON PR. (İÖ) (ÜCRETLİ)

Bölüm Bşk.
2016-2017

İSTANBUL AYVANSARAY ÜNİVERSİTESİ/PLATO MESLEK YÜKSEKOKULU/MİMARLIK
VE ŞEHİR PLANLAMA BÖLÜMÜ

Dersler *

Öğrenim Dili Ders Saati

2018-2019**Lisans**

İç Mimari Proje Atölyesi I	Türkçe	6
----------------------------	--------	---

2017-2018**Önlisans**

BİLGİSAYARDA ÇİZİM	Türkçe	3
RESTORASYON PROJESİ	Türkçe	4
Geleneksel Yapı Elemanlarının Bozulması ve Onarımı	Türkçe	3

2016-2017**Önlisans**

Bilgisayarda Çizim	Türkçe	3
Restorasyon Projesi	Türkçe	4
Bilgisayarda Çizim İleri Uygulamalar	Türkçe	3
Bitirme Projesi	Türkçe	4

F. Sanat ve tasarım etkinlikleri :

1. Ulusal, WORKSHOP /Workshop yöneticiliği /, 20.03.2015-22.03.2015, Fasadografi Atölyesi ve Eğitimi, Yaşar Üniversitesi Sanat ve Tasarım Fakültesi, (No: 34398)
2. Ulusal, WORKSHOP /Workshop yöneticiliği /, 06.03.2013-08.03.2013, İleri Düzey İllüstrasyon Teknikleri, Sabancı Üniversitesi, (No: 34397)
3. Uluslararası, SERGİLER/Üniversitelerin düzenlediği sergiler /, 01.04.2005-30.05.2005, Goethe Institut Revizyon Proje Önerileri Karma Sergisi, Goethe Institut Ankara, (No: 34399)
4. Uluslararası, SERGİLER/Karma sergiler /, 01.04.2003-01.05.2003, Genç Sanatçılar Karma Sergisi, Devlet Resim ve Heykel Müzesi, (No: 34400)

Üniversite Dışı Deneyim

2016	Kurucu Ortak	Kırkikinci Mimarlık İç Mimarlık Ltd.Şti., İçmimarlık ve mimarlık alanında proje ve uygulama hizmetleri veren firmada kurucu ortak olarak çalışmalarına devam etmektedir., (Ticari (Özel))
2015	İç Mimar	Hanıkaharzem 1314, Mimari bina tasarımı ve uygulama projeleri, (Ticari (Özel))
2013-2013	İç Mimar	Tüketici ve Çevre Eğitimi Vakfı Genel Merkezi, İç Mimari proje ve uygulama,, (Sivil Toplum Kuruluşu)
2013-2013	İç Mimar	Ayhan Sümer Müzesi, İç Mimari proje ve uygulama, (Sivil Toplum Kuruluşu)
2013-2014	İç Mimar	Net Piknik Restoran, İç Mimari proje ve uygulama, (Ticari (Özel))
2012-2012	İç Mimar	Nilsel İter Evi , İç Mimari Proje ve Uygulama, (Ticari (Özel))
2012-2012	İç Mimar	Orhan Tepedelenli Hukuk Bürosu, İç Mimari proje ve uygulama, (Diğer)

2012-2012	Proje Koordinatörü	Nurus, Seaside Hotel Libya / Ahşap İmlatlar İçmimari Projelendirme, (Ticari (Özel))
2011-2011	İç Mimar	Mutfak Brasserie Cafe, İç Mimari proje ve uygulama, (Ticari (Özel))
2011-2012	İnce İşler Şefi	Ersa Ofis Mobilyaları, Kaya İzmir Hotel İnşaatı Ahşap İşlerin Projelendirmesi ve Şantiye koordinasyonu, (Ticari (Özel))
2010-2011	Proje Koordinatörü	Beğendik Mağazacılık A.Ş., İçmimari projelendirme ve saha uygulamaları koordinasyonu, (Ticari (Özel))
2009-2010	Proje Koordinatörü	Koltek Müşavirlik A.Ş., TürkTelekom A.Ş. Ege Bölgesi Bayileri İç Mimari Projeleri, (Ticari (Özel))
2007-2008	Yapı İşleri Koordinatörü	Abdulkadir Özcan Şirketler Grubu, Petlas A.Ş. Bayileri İç Mimari Projeleri, (Ticari (Özel))